

De Verbo Mirifico

In laudem disertissimi atq; trium principalium linguarum peritissimi uiri Ioannis Reuchlin Phorcensis: librorumque quos de Verbo Mirifico nuper edidit: comendaticia Conradi Leontorij Mulbrunnen. Epistola.

Conradus Leontorius: Iacobo Vinphelingo, S.P.

Primum a te Moguntiaci discessi: statim in meipso sum expertus uulgatum apud Gallos nostros puerbium: Nusquam cum amico satis nec praesens: nec absens. Praesens enim cum essem: non satis te pro nostra amicitia sum usus: quod amantibus omnibus accidere solet: qui in digressu sentiunt se plerumque omisisse: quae se facturos aut dicturos animo destinauerant. Sed quod omisi: resartient litterulae: quarum commercio utinam saepius tecum essem. Colloquebamur de libello clarorum uirorum domini Spanhemeni. quem impressioni Basileam datum esse dicebas. Interrogavi de doctore Ioanne Reuchlin: esset ne insertus: quod ipsum cum subdubitares: negaresque: sum demiratus. Quem enim in omni genere doctrinae hac tempestate clariorem existimare posses: si tibi penitus esset familiaris & notus: reperires neminem. Eum ergo non sine magna iniuria & iactura germani nominis praeteribitis tuque abbasque tuus. Est enim trium linguarum peritissimus interpres: Graecae: Hebraicae & Latinae. Adde etiam si tuis Gallicae: quam Aurelianus dum iuris studio nauaret operam perdidit. Transtulit plerumque orationes adolescens: quarum aliqua nisi fallor sunt Xenophontis in Socratis defensionem confictae. Comdidit carmina multa & iucunda: conscripsit plerumque epistolares disputationes: quas sententias Graecorum etiam hebraeorum referlit. Ut autem hebraeorum secreta dogmata penetraret: multis annis enixissime laborauit: atque ita omnem eorum bibliothecam euoluit: ut quem hebraeorum sibi opponas: non facile reperies. Hac ingenij & doctrinae foelicitate & ubertate inductus: ad scribendum dialogum se contulit: quem Capnion: seu de uerbo Mirifico inscripsit: quo nihil unquam uidi: nec facundius: nec mirabilius. In tribus autem libris diuidit. Primus omnia secreta philosophiae sub nomine Sidonij explicat. Secundus: Baruchiam iudaeum omnia illa secreta nomina & portentifica & alia multa hebraeorum enodantem confingit. Tertius Capnionem: fidem christianam ex praescriptis duobus approbantem & demonstrantem inducit: Vbi omnia uerba mirifica ad nomen Iesus ita applicat: ut illud ineffabile tetragrammaton: iam effabile factum esse demonstrat. Quae si legeris dialogum: affirmabis nullum: neque philosophum: neque iudaeum: neque christianum Ioanni Reuchlin iure praeferrere posse. Hunc talem non omnibus Italis opponere nobis fuerit perpetuus pudor. Quare mi Iacobe cum Augustam sim petiturus: & nesciam quo tempore Basileam perueniam: uelim summa cura & diligentia scribas Ioanni Amorbachio impressori: ut in Catalogo: suum Ioanni Reuchlin Phorcensem. locum assignet. Vale mi iucundissime Iacobe laetus & foelix. Spirae. xj. Kal. Maias. M. cccc. xciiij.

PRAEFATIO

IOANNIS REUCHLIN PHORCENSIS IN LIBROS
CAPNION VEL DE VERBO MIRIFICO PRAEFATIO.

Erum arcanarū curiosi quidā exploratores camerarie Dalburgi: anti-
 ftes Vangionū sacratissime: quos & recōditæ uerboꝝ uires: & abstru-
 sa uocum energia: & diuini secretorū nominū characteres sollicitat:
 ætate nostra (quātum uidere mihi recte uideor) nō parum secedere
 ab antiquissimis principū philosophoꝝ uestigijs deprehendunt: & circa mira-
 bilium effectuum plenissimas mysteriorū operationes: sæpe multumq; aberrare:
 hac potissimum de causa qđ uel caduca figurarū obscuritate obliterata uel
 deprauatione librariorū peruersa & mendosa: ea sacræ illius philosophiæ sym-
 bola: & ueneranda supnaturaliū uirtutū signacula: nedum intelligi: sed nec legi
 queant. Quare tedio pleriq; ac inertī frustra defatigatione affecti: tam lauda-
 bile cōtemplandi genus: uel horrendo fugiunt: uel negligendo iandiu cōceptū
 deserūt. Vnde ductus ego incredibili quodā gratificandī studio: & nimis amo-
 re singulari: erga omnis bonæ artis columen: egregium Ioannē lapidanū theo-
 logiæ doctorem: tam monastica Carthusiensiū uita q̄ editione libroꝝ insignem:
 atq; primū cuius ferulæ manus subdiderim in exercitamentis humanioribus in-
 stituendus. Addam adhuc & utriusq; iuriscōsultissimū & politioribus litteris or-
 natissimū uirum antiqua mihi obseruatum amicitia Sebastianū Brant argenti-
 nensem: Et item ingenio præstantem & miro characterum artificio nobilem ac
 uarijs disciplinis eruditum Ioannem Amorbacchiū: Vtrosq; in hominū doctissi-
 morum litteraria republica clarissimos: ut nescias fama ne gestorū: an ciuita-
 te illustriores. Sunt enim nō mediocri Basileæ inter summos ciues laude. Tan-
 torū igitur uirorum motus ingētī amicitia uinculo: tantas ausus sum tenebras
 & tam obfuscata sacrorum: imo secretorum uerboꝝ latibula ingredi: & quasi
 de adytis oraculoꝝ & uetustissimæ philosophiæ penetralibus: exponere no-
 stro sæculo quātum nobis memoria suppetit: Vniuersa ferme nomina: quibus
 superiori ætate sapientes homines & miraculosis operationib⁹ præditi utebant
 in sacris: siue pythagorica fuerint & uetustiorum philosophoꝝ sacramēta: siue
 hebræorum chaldeoꝝq; barbara memoracula: seu christianoꝝ deuota suppli-
 cia: quæ de illorū libris atq; linguis: in hoc opere prompta cernere licet. Quod
 iccirco nomini tuo dedicauim⁹: quoniā sacra sacris debentur: & maxime sacer-
 dotia sacerdotū principibus: quali tu dignitate cæteris ante stas: non solum ob
 magnitudinē ditionis atq; potentia: cuius tu cumulatissime diues es: uerū etiā
 propter inenarrabilem uariarum litterarum peritiā: cuius testis est bibliotheca
 illa tua: latinis: græcis & hebraicis uoluminibus referta: Vn⁹ germaniæ nostræ
 thesaurus quo sum uti solitus semper pro animi mei sententia. Trium igitur phi-
 losophoꝝ: de Verbo mirifico: disputationē accipe: quos inter se (ut sectarū cō-
 trouersia cogere debuit) altercantes finxi: quo magis elucescat occulta sacroꝝ
 nominū proprietates. De quibus & de tot numero atq; tantis: unum tandem su-
 preme quidem mirificum beatificūq; nobis eligendi facilior præsteꝝ occasio.
 Et ut breui argumento rem omnē cognoscas: Sidonius de schola Epicuri pri-
 mū putatus: deinde inuentus in nullius uerba iurasse: omnifariā philosophus:
 cupiditate discendi peregre proficiscit: post mltā ingressus Sueuiam: philoso-
 phos duos in oppido Phorcen cōuenit: Baruchiam hebræum: & Capnionem
 christianū: cum quibus de uarijs disciplinis: atq; mox de ipsa diuina & huma-
 narum rerum scientia disserit: de opinione: de fide: de miraculis: de uirtutibus
 uerborum & figurarū: de arcanis opationibus & mysterijs signaculoꝝ. Hoc
 modo uniuersarū gentium: quæ aliqua excellenti polleant philosophia: aut nō

Phœnicæ Aegyptiaq; arua: Inde p Aethiopas: & Sidonios: & Erēbos: Ac Liby/
 en: ubi cornigeri pabulant & agni. Sic mihi non defuit in tam longo earūdem
 uiarū discrimine labor: quousq; relicta primū Britānia: deinde Gallia: tum Rbe/
 no ductore in Germaniā iteri concessum est: ambos ut uos sapientes uiderem:
 atq; probarē nō tam oculis q̄ auribus. Ego enim Plautinū illud ita cōuerterim:
 Pluris est auritus testis unus q̄ oculati decem: in cognoscendis præsertim homi/
 nibus philosophis: quales accepi uos esse fama undiquaq; celebratissimos. Et ut
 primū de te liceat dicere Caprion: quē patria Phorcensem: ex uarijs librorum
 atq; tabularum tuarum inscriptionibus esse acceperā: stupenti mihi sæpius mul/
 to q̄ ulla de re alia: qd̄ philosophiā syluestris Sueuia funderet: Tū erant itineris
 quidam comites abstrusarum artium mecū studiosi: qui responderent: nō fore
 creditu difficile: asperitatem eam: posse quādam præstantem indolem gignere:
 cōmemorantes Ratispontanum quondam antistitem: græca lingua Polyphbe/
 telem: sed & alios peripateticæ philosophiæ sectatores primarios superare ui/
 sus sit: tamen in Sueuia & ortum & altum. Quod ego ipse ita fuisse cognoui. Le/
 geram enim iam aliquot insignes libros: ab eo utro latine conscriptos: ob singu/
 larem eorum excellentiam in græcam linguam præter solitum traductos. De/
 nique non uanas: non fragiles credendī rationes in mediū adduxere: quod
 uestrates alio facile migrent: & propter uictus tenuitatem: & propter agrorum
 colendorum molestiam: & propter inopiam pecuniarum. Iungam ipse denuo
 quod ea regio nequeat abundantibus esse mercibus assueta: Iccirco migranti/
 bus Sueuis: arbitrabor optimorum præceptorum semper copiam affore: quo/
 niā ad optima quæque loca migrandum sit ijs qui sterilia fugiunt. Itaque quod
 doctrina: eloquentia: cōsilio polles: non inde est quod ex sylua natus sis: quam
 quondā aut Bacenas aut orciniam: nunc nigram uocant. Sed ut extuis audio:
 quia nō modo antiquam Parrhisiorum Lutbeciam: uerū etiam pene uniuersa
 Galliæ & Germaniæ: non nulla Italiæ gymnasia Romamq; caput studiorū per/
 lustraueris: Quāq; uidere mihi: uideor aptitudinē Phorcensis agri: non nihil in/
 genijs indigenarū conferre: idq; uerū esse: litteratorū hominū ingens numerus
 inde genitorum facit. Non enim multo minorem generalis conditionis uim ha/
 bet patria q̄ pater ipse: si Porphyrio creditur. Habetis sermonem bene longū
 aduenæ hominisq; peregrini: qui de uestra regione disserere conetur. Sed ut
 eius me loci: unde alteri genus: alteri fuga est: haud segnem putetis indagato/
 rem esse: Commodum utique fuerit: ne obmittam quidem hoc ipsum: quod in
 Phœnicia de monumentorū ueterum doctissimis autoribus cōpertum habui.
 Nam in Troiæ olim non tam bello q̄ pugna: constat Phorcyn iuniorem: Phry/
 gij exercitus ducem fuisse: Homeri testimonio: qui in nauium enumeratione
 sic ait: Phorcys ille phrygū ductor fuit Ascaniusq;. Aduersa itaque fortuna dū
 llium caderet: coacti sunt qui uitam seruassent: ex innumeris pauci superstites:
 alias sibi sedes quærere: alia regna sperare. Igitur Aeneas cū Ascanio periculo/
 rumq; socio Phorcyde: q̄ plurimis etiam reliquis Italiā petunt. Sed Ascanius
 cum sub Albano monte oppidum conderet: & quisque sibi manendi locū alius
 alibi destinaret: Is se demum Phorcys iunior: superioris Phorci qui Sardinia
 Corsicæq; rex: ab Atlante quondam uictus: & in mare submersus perhibetur:
 ex Euryale nepos: per Italiā & Insulubres: Germaniā ingressus: & traiecto in/
 genti lacu inter Istri & Rheni fontes: per faciliora loca montanaq; planicies
 aduersus solem occidētem tendit: Vbi fluuium offendit limpidissimū & pisca/
 torium: eiusq; in ripa imbecille tugurium. Ad quod: se lassum trabens uestigiū:
 senex quidam corripuit: grauatus annis & totus baculo incumbens: qui cum

cias: dūmodo mulceat qui iuri dicendo præest. Apud Vlpianū: absq; cōtrouer-
 sia uirū cōsultissimū: legitur Barbarius quidā Philippus: cū seruus fugitiuus esset
 Romæ præturam petisse: tum prætor designatus: & prætura tādē functus
 est: receptūq; fuit: nihil eorū reprobari: quæ seruus in tātæ dignitatis uelamēto
 gesserat. Idem grauis autor de statu hominum: hæc posteritati scripta reliquit:
 Ingenū accipi debere: etiā eum de quo sententia lata est: quis reuera fuerit li-
 bertinus: quia res iudicata p̄ ueritate accipit: Et Paulus Romanorū peritissim⁹
 iuris: ait: Hodie p̄pter usum imperatorū: si in argēto relatū candelabrū sit argē-
 teum: argenti quoq; esse: nō aut̄ supellectilē: quoniā error ius faciat. Quod igit̄
 uel populo uel principi seu regi: hoc est iudici placuit: tum per cōsuetudinē: tū
 per cōstitutiones legis habet uigorē. Nā ut Iulianus inquit: Cū ipse leges nulla
 ex alia causa nos teneant: q̄ qđ iudicio populi receptæ sunt: & populus lege re-
 giā omne imperiū & potestātē in regē cōtulit: liquido apparet omnē iurisprude-
 tiā ex uoluntate hominū sola pendere: quæ si est suffragatrix bonorū & malorū
 subiugatrix: bona res dicit̄: & publica & priuata. Sin aliter: cōtraria: Prop̄ iniq̄
 em̄ quæ populo uel probāte uel tolerante fiunt: Hesiodus in operū & dierum
 libro: cum multa de regibus & iudicibus iusticiāq; scripsisset: tandē uoluit plebē
 sæpe luere peccata regum: id est iudiciū: Vniuersos quippe iudices: nō solū ipse:
 uerūt̄iā & Homer⁹ & cuncta quidē antiquitas: reges nominauit: quorū in insigne
 iurisdictionis sceptrū geritur: Cui⁹ teste fuerit aduersum Agamemnonē Achil-
 lis nobile illud iuramentū sex aut septē lliadis uersibus explicatum: Non apud
 imperitos: sed ut ego arbitror & mecū longe plures: in hominū doct̄issimorū &
 humanissimorū cōspectu loquor: quos non lateat: tam celebrē illā & uulgatam
 iuris exercitationē: & a quæstuarijs ingenti precio licitatā: & a cōtrouerfiarū cō-
 sultoribus plusq; diuinā prope habitā: nullius uel mediocris momenti: quali ar-
 tem aliquā sellulariā: aut cerdonicā rectius estimari: præsertim homini libenter
 ad res altas & dignissimas summa laude intendenti: ac non potius fragilia: cadu-
 ca: fluxa & inania: gloriæ: puchritudinis: diuitiarū: ætatis ludibria quælibet ad-
 miranti. Citabit̄ (si uultis) isti sermoni grauis & sanctus testis & autor ualde bo-
 nus Cicero: qui ante tribunalia defendere ausus est meam in ea causa opinio-
 nem: etiā auscultante & inuito Seruo: qui se tum aliquem doctum in iure civili
 putabat. Oro te Capnion: qui etiā in eisdem professionis officina sudasse usq;
 ad coronā & laurum diceris: Quod ornamentū: quæ dignitas: quæ gratia: quæ
 admiratio sita est in eo studio: quod tam tenui hominū opinione pendet: in sin-
 gulis lris atq; interpunctionib⁹ uerborū occupata: qđ omniū factionū autoritas
 & iniuriarū robur: & iurgiorū incendiū: & iniquitatis fomentū esse conclamat̄
 ab omnib⁹: non dico plebeis tantū: uerūt̄ etiam nobilib⁹: quod solū inania magi-
 stratuū nomia: & quotidiano timore plenissimos honores mercenariāq; lucra:
 & diuitias nemini sapienti appetendas: sibi metā figit: & p̄pterea multorū inimi-
 citias suis cultoribus aperte conciliat: quib⁹ tot Antonij: tot Catilinæ ob os uer-
 sant̄: & animū quietis appetentē nō sinūt esse quietū: Deinde non est difficile
 nosse: qđ ab omnib⁹ seruat̄: qđ uero nō uicatim obseruat̄: id nō esse ius phibēt.
 Cur ergo admirabor tantopere: qđ mecū qlibet lanij: cocci: sartores: piscatores:
 aucupes: uenatores nouerint: Magnū uobis ne uideat̄ scire nomē cuiusq; legis
 & ad omnē euentū applicare: Cur nō maioris estimabitis unguētariū: quē a re-
 ponēdo apothecariū uocāt: scire uniuersa tabernæ suæ uascula: pyxidas: urce-
 olos: pateras: ciathos: pbialas: aromata: pigmēta: pharmaca: Aut sutorē memi-
 nisse quælibet formā cuiq; pedī addere: simul & subulas quoq; acus: forfices: di-
 gitalia nō obliuisci: Quæ oia usus: exercitatio: necessitas & urgēs i reb⁹ ægestas
 edocet: & qñq; horū silia: fames bruta cogit: Quis expediuit plithaco suū chære

error ius facit

Latius ut e ius p̄rio optimū

Hinc mēst mōr̄ ioh̄es d̄ reuo
 om̄ imp̄tor̄ mon̄r̄ha sint
 phian̄ th̄oloḡy m̄r̄a extr̄h̄t̄

rant: qui supra naturam scandare conantur: & in artum desiliunt: unde pedem referre nequeant: qui præter tot nata in tanta huius mundi uniuersitate: tamē etiam circa figmenta desudant: circa nuda entia quæ uocant: & species rerum circa diuina immobilia: circa subsistentias: circa dignitates primas rationis: circa principia: circa substantias numinum simplicissimas: incorporales: extra cæli domiciliū cōmorātes: & illic optimā quādam uitam ducentes: quæ omnia (potestis autoribus) ut auriū oblectamēta: & auiditatis nostræ uariorū negociorum semp cupidissimæ solatia: p̄ singulari quādā & speciosa fingēdi arte sunt reperia. Omnes itaq; & dij & diuina talia meditantes: ualeāt: cubitū eant: dormiant noctem totā. Homero iudice: unū louem somn⁹ nō tangat: quasi cætera supercælestia nihil sint, ls solus esse possit: de quo tamen aperte nihil scimus: sed tantū somniare uidemur: quale satis ut mihi uideēt prudenter idem poeta insinuat: quādo somniū Agamemnoni missum: louis esse nunciū describit. Quicqd enim de loue cognoscim⁹ somnio simillimū est. At qui de dignitatibus: de principijs quid sentiamus: quorum haud inepti peripatetici quos nunc & maxime omnis Germania & solos: spretis reliquis nobilissimis autoribus sectatur: non esse scientiam contendunt: eo quod scientia & demonstratione omni notiora sint: quippe a quibus omnis scientia pendeat: & principij non sit principitum: quoniā ipsum est ante omnia. Nec tamen ignotum id esse decebit: quo cuncta lucefcūt apparent & sciuntur. Vnde igitur principia cognoscemus: Ex sensu. Audi Aristotelem rursus tuum Capnion: in locorum primo uolumine: cum ait: Si cui dubium esse uelit: nix omnis alba sit nec ne: Sensibus indiget. Igitur fides quæ scientibus nobis ex principijs est: in rebus naturæ sensuiq; subiectis cōstat uniuersa: quare nihil eorum quæ non fuerint corpori & materiæ connexa: intra scientiæ līmites iure clauditur. Quod si hoc est: una sufficiet rerum cognitio: quam græci physicam: uos naturalem philosophiam uocare consueuistis: quæ conditiones eorum quæ uere sūt & sine uelamine a nobis percipiunt: illorumq; causas: effectus: tempora: loca: modos: euēta: integritates & partes inuestigat atq; rimatur. Vnde tremor terris: qua ui maria alta tumescunt: Obijcib⁹ ruptis: rursusq; in seipsa residant. Defectus solis uarios lunæq; labores. Vnde hominum genus & pecudum simul imber & ignes: Arcurum pliyadas byadas geminosq; triones: Quid tantū oceano properent se tingere soles Hiberni: uel quæ tardis mora noctibus obstet. Omnia speculatrix naturarū physica complectitur: quibus se toto æuo doctissimi quicq; oblectare ualeant mirandum in modum. Eius gratia: quod ex me audistis antea per multa loca & locorum pericula uersatus sum: ut miranda natura uiderem: & uel auditu caperem: in ipsamq; sum Indiam profectus: si cernere possem quæ illic quāq; raro tamen aliquotiens planis oculis uideri feruntur monstrōsa & prodigijs similia: Martichoras: aquam auream: Magnetem lapidem: Pantarbam: Pygmæos: Sciapodas: Tigridem: Phœnicē auem: Margaritas: & item Ichthyophagos. Deinde per Africam: ut gētem aspicerem: quæ canem pro rege habet: cuius motu imperia sibi augurantur. Mitto alia quæ sperare: non autem intueri quiueram principes unoculos: Anthropophagos: Cynocephalos: quorum omnium maxima pars fabulosa est. Fontium etiā & riuorū: partim uera sūt quæ dicunt: partim fictionib⁹ adornata. In asphaltide bitumē reuera gignit. Sed qd̄ nihil in eo iudææ lacu mergi dicit: p̄fecto ei⁹ cōtrariū aliqñ reperit. In dodone louis fons: & extinctas faces accendit: & accēsas extinguit. Hammonis inter diu friget: noctu feruet. Insula contra Tiniauum sita: fontibus calidis scætet: in ipso mari q̄ & cū mari crescūt atq; minuunt: id ipsū cū Tergestinis hominib⁹ expert⁹ sum. Lyncestis aqua uini modo temulentos

In p̄o topographico lio

Africa cum p̄ rege hys

Euripidis scriptū: Viuas barbare: cum sis uetulus inter barbaros. Tamen ut ut res est: libenter & fortasse consulto missa faciam: quæ de patria: de te: de nobis: ipsis disseruisti cum hoc refellere nostri amborum honestas: istud claritudo tua: illud orbis terrarum fama prohibeat: augere autem oratione quæ laudibus extulisti: & non opis sit nostræ: ne noctuā Athenas ut est græcorū adagiū. Quod uero tantū luminis in corporibus: tot & tam uarijs quolibet momēto exortis salo procellæ ac turbini subiectis: & materiæ ipsi corruptiōis matrī quotidianōq; motui & inconstantia cobærentib⁹: tantū firmitudinis: tantū ueritatis reperisti ut de nulla re nisi sensibili scientiam oriri credas: ualde admiror qui nihil æque contrarium existimem synceræ perfectæq; scientiæ: q̄ hoc solum quod tu nominas sensibile. Puto autem id quod corpori apparet: quod ut aibas ad sensuum nostrorum foramina: quodam fluore permanat: non sine tenuissimis quibusdam uelleribus aera transmigrantibus: usq; dum ad corpora nostra pertingant. Quis enim posset animi radius super ea aera sic mobili: ut sunt naturæ omnes res quas extrinsecus homines sentiunt: uel tranquille stare: uel inconcusse reflecti: ut tam illustre in nobis diuinæ humanitatis: aut humanæ diuinitatis opus inde confieret: Non esse nego quandam de rebus eiusmodi doctrinam: opinionem: iudiciū. Discernimus ab aqua glaciem: & iudicamus istā fluidam: hanc diuturniorem: tamen si hanc ex ista nudius ortam: & istam postridie in hanc dissolui paratam. Sed quod cōstans & perpetua de ijs scientia queat subsistere: id quidem pernego: non solum Pythagora duce: cuius me tu asseclam uoluisti: quod in partem honoris libenter recipio: cum intelligam a Platone summo illo uiro & quasi philosophorum deo: Pythagoræ discipulos fuisse tantū estimatos: quod solius Philolai Pythagorici libellos: quāq; pauper: tamen decem milibus denarium mercari non destiterit. Sed annuit etiam Aristoteles eo nobis in negotio: cuius patricinio foeliciter utimur. In primo namq; posterioris resolutionis uolumine: cum pluribus egisset qualis in sciendo causa nobis eligenda sit: & quis scire probe: & quis doctūculus apparere uideatur: adiūxit. Itaque cuius simpliciter fit scientia: id ipsum habere aliter est impossibile. Quod ne a Platone quidem alienū extat: qui posteaq; mundum in primum intelligibilem: & scdm sensibilem partitus esset: addiderat illum per mentē cum ratione iudicari: hunc uero per opinionem non sine sensu. Vide quem tu Epicurum secleris: ex umbratili oratione super puluerē cuncta ædificantem. Ego tam magnis patronis facile unicam. Et si mihi turpe uideri non debet: a te tanto uiro: cæteris ingenio: doctrina: integritate: præstante unici: refelli: coargui: qui nostrorum sæpe maiorum edicto: philosophica (uel summotenus ut aiunt) sum prohibitus attingere: Ac iccirco Germania: quāq; religiosos: tamen parum doctos Hebræos nutrit: quoniam studiosis potius abhorrendum a philosophis: q̄ per incuriam aut potius curiositatem in errores cadendum esse persuadent: quorum eos potissimum credunt autores. Sed feci quod solent auidi: ut quāto deterrerer amplius: tanto haurirem feruentius: pro circūstantiarum oportunitate: pro tempore & pro meo captu tamen. Itaque & Aristotelem me quandoq; legisse fateor: & Platonem introspexisse: unde illud quod ante tibi citaui prodijt. Et sine ijs quoq; hoc idem me credere fecisset atq; facit: tanta omnium etiam maximorū uirorū de rebus naturalibus cū immortalī quadā sui laude scribentiū diuersitas: in q̄ uerū consistere nequit. Omniū primū ut a riuis ad fontē pergam⁹: arbitror te: Capnionēq; hūc nostrū: nō inficias ituros: uniuersam rē eo mō cognosci: quo constat esse. Nā sin aliter: falleret opinio: quæ sec⁹ atq; res eēt: eā animi obtutib⁹ referret. At habet uniuersū: ut sit: principia sua etiā Epicuro tuo & Lucretio autorib⁹: q̄ ait: Oia sint a principijs seiūcta necesse ē. Et mūdū

plato phoz deus

relinquo: quem miror Athenis: ac non potius ruri natum esse. Hic principia rerum affirmavit esse individua corpuscula: & locū inanem. Sed Empædocles ille Agrigentinus: quattuor elemēta enumerat: ex quibus quodlibet nascatur: ignem: aerem: aquam & terrā. Principales uero potestates binas: litem & amicitiam: quarum hæc quidem res conciliat: illa uero dispergit. Initia rerum esse tria docuit Plato Socratis discipulus: Deum: rerumq; formas: & materiam. Ex his quod sentimus primum: resultare figuram: postremo cætera. Nouissimus Alexandro Macedonū rege q̄ artis nobilitate clarior Aristoteles: ex materia ad appetitum formæ per priuationem excitata: res omnes concreuisse uoluit. Quicunq; scdm hæc aliqua inuenire temptabant: priuationis loco motū quendam statuerunt ad utraq; cogenda efficaciorē. Tu tibi Sidoni præsumes: in tanta tot amplissimorū sua ætate hominū (& ut consuetis tunc nominibus utar) tot sapientum & sapientiæ amatorum diuersitate ac contentione: certam ueritatis fidem posse constare: præsertim cum circa principia tam mirifico certamine pugnatur: ut nescire cogaris: cuiam ex illis palmam deferre: aut herbam dare iuste sancteque debeas: Nondum enim (ut ait Firmianus) descendit aliquis de cælo: qui sententiam de singulorū opinioibus ferat. Sane qui tecum Epicuri mentem probent: inuenias aliquos: Ego: qui mecum pythagoræ dogmata non improbant. Sed abducit nos professionis electio: ut suspitio iudices amoueatur: & refragabiles arbitri nō admittamur. Quid igitur: Quæ nā dicamus esse rerum principia? Certe ingens certamen semper fuit inter clarissimos philosophos: & adhuc sub iudice lis est: quare cum initia nondum certa sint: quæro abs te: q̄ ueram de rebus scientiam habiturus sis: quæ ex eiusmodi ortæ initijs perhibentur? Scire nāque tum nos Aristoteles opinatur: cum rei principia causamque cognoscimus unamquāque & elementa. Nec solum id: uerum etiam & quod ita illius rei causa sit ac non alia aliter. Desine igitur in rebus caducis firmitatem quærere. Glandes porcis cōmitte: bobus fœnum: ranis & coruis sensibile tempestatis præsagium. Bruta mortales & internecioni subiectas res sentiāt: nos altioribus nitamur: & ætherna mente cōplectemur: nō quæ fluxa & fragilia sub cælo: sed quæ sempiterna supra cælos sūt. Nec enim conabor nondū tritis nostrorum hominū auribus ea inculcare: quæ uix exercitatissimi quique intelligant. Dicerēt nāque ab rebus uniuersis me segregare scientiam: quod quidem de naturæ mobilitati subditis uerū dicerent: quippe dum pariter scientiæ perpetuitatē attendimus: naturæq; torrentē illū & instabilē fluuiū: cui⁹ nihil attingimus quolibet tempore nisi punctum. Adeo ne concionator noster desipuit: quisquis tādē ille fuit: qui Ecclesiasten cōscripserit: siue Salomon: seu qd̄ multi famant Esaias ipse? Quid est inquit quod fuit? Id quod erit. Et paulo ante: Generatio præterit & generatio aduenit. Etenim quomodo lauaberis: nisi ligna trāsmutent? Quomodo aleris: nisi receptaculū uitales sucos cōcoctis ac transmutatis cibis & potibus in membra quæq; dispertiat? Pecora stercus: stercora fimū: fimus gramen: gramina lac: lac quoq; pecus: Cuncta sæculū rotat: ob idq; a sequēdo dictum: qd̄ sic nata propellit: ut fluctus pcellam: & dies horam: & hora momentum. Absorbet hoc: ut egerat aliud. Fingit natura semper ne sit ociosa: tanq̄ ex cera modo equū: modo leonē: & eo destructo hominē. Superstes est alter alteri⁹: semperq; secūdus priorē sepelit. Lucilla uerū: post Lucilla. Secūda Maximū: post Secūda. Faustina Antoninus: post Antoninus. Hoc modo oia. Celer Hadrianū: deinde Celer. Tota qd̄ Augusti aula: uxor: filia: posteriores: maiores: soror: Agrippa: cognati: domestici: amici: Ari⁹: Mecenas: sacerdotes: medici. Toti⁹ aulæ domina mors. Hic tu mihi scientiā perpetuam statuas: ut cognoscam si uere scripserit quisq; de ijs historiā texuit. Hippocrates morbos curans

nonnulli apud
seruati post

hæc uera
est hæc uera

At uero uel

radius noticiæ reflecti propter turbinē incōcuffe poterit: neq; deftinari mētis
nostræ lumen impetu alterationis totiēns interceptū: Quapropter Ecclesiastis
sententiā iure pbabim⁹: cū ait: Intellexi qđ omniū operū dei nullā possit homo
inuenire rationē eorū quæ fiūt sub sole: Et quāto plus laborauerit ad quærēdū:
tanto minus inueniat: etiā si dixerit sapiēs se nosse: non poterit reperire. Hoc ē
qđ tu Socratē existimasse dixisti: quāq; nō ille nullā uolebat haberi de rebus sci/
entiā: qui de tot apud Platonē rebus disputat: sed naturalē quidē nullā: diuinā
aūt plurimā. Esse deniq; artes in uita humana p̄celebres: quibus agitentē morta/
les: ne torpescant & simul ad rēpublicā priuatāq; non nihil cōducentes: fabrile:
ærariā: domesticā: ciuile: militarē: rusticā: & quæcūq; similiter ab hominis pru/
denti uoluntate pendent: Etenim quæ cū ordinatiōe nostra fiunt: ualebūt cō/
stituti loco: in ijs transgressor errabit: qui præceptis p nos excogitatis nō obtē/
perauerit: quæ fortasse præcepimus: experimentis pluribus cōpuli: aut quādoq;
solo arbitrio. Vniuersa hæc uideri: nō sciri putabat Socrates: Quæcūq; autem
forent necessaria: iudicabat ea solum a diuinitate petenda. Itaq; qui nihil se scire
dixisse uulgo tradit: Is mihi nō natura sed diuino munere cuncta sciuisse uidet:
quare suo merito ab Apolline non homine sed deo (ut Sidoni uos poetice per/
suadetis) sapientissimus est iudicatus. Suppetēt nobis ueterum historia: nisi
iam defessi estis: & maiorū nostrorū annales de gestis maxime memorabilibus
& rebus lectione dignissimis cōscriptæ: mirandū in modū in eadē opinione ad/
iuuarent: quæ (si rite meminim⁹) de quodā nos Hesiodo certiores faciūt. Is cum
pecudū esset pastor in Boetia: & proxime quendā Heliconā mōtem: orto sole
gregē egisset: audiuit musarū concentū: dulci (ut par erat) modulamie: quippe
mularū. Accedēs propius ubi illos diuinos uultus & uetustissimā dearū choreā
aspexit: imitari cœpit carmen quo saltabant in numerū. Tum beniuolētes mu/
sæ: simplicitatē hominis rustici nō aspernatæ: lauri ramusculos: & aliquot ca/
lamos Ascræo pastori obtulere: quibus acceptis poeticā repente artē adeptus
est: nō natura sed deo. Nihil secus & apud Homerū ille Demodocus: & apud
Cretenses Minos: quē ferūt a loue cūcta didicisse: cū esset ei cū deo in Ida mōte
atq; sane in ipsius mōtis antro frequēs cōuersatio: Melesagorā Eleusiniū: Athe/
nienses dicere solēt a nymphis doctū: & Epimenidē Cretēsem: longissimo quo/
dam somno diuinit⁹. Fuit & in Proconneso philosophus mirificæ imprimis sci/
entiæ: Aristæas nomine: cuius animā quandoq; corpus exire: uicissimq; post uir/
sa longinqua spacia redire in corp⁹ rumor erat. Is quāq; innumerabilia sciuerat:
tamen præceptorem non alium: q̄ diuinitatem habuisse creditus est. Sic noster
Socrates uir apprime perfectus: & Apollinis (ut ante cōmemorauimus) testi/
monio ualde sapiens: tametsi a studio: cura & sollicitudine rerum naturalium
abhorrebat: tamē nihil eum in natura fugerat. Idq; ei contigisse stoici affirmant
haud humana puestigatione: sed deo assistēte: quem & ipsemet appellauit dæ/
moniū: siue uox ea fuerit quā audiuerit: seu species quā uiderit: aut aliud quip/
piā quo diuinū humanitus senserit. At uero a uestris ad nrā quæ fideliora: me
iudice: sunt pergam⁹. Antiquitas ipsa cui⁹ sūmo semp in honore fuit autoritas:
tum fama: tum litteris memoriæ prodidit: Gentem hebræam: maioresq; meos:
uenerando cultu deum quēdam: cuius nomē (ne consuetudine uilesceret) uul/
go celabāt: multo itinere: annisq; supra quadraginta per deserta loca: per hispi/
das senticosasq; uias: per montes: per ualles: p̄ aquas sequutos esse: qui tātis per
eos paterno cum affectu comitaret: & clemētibus oculis inuiseret: dum illum
sanctē amarent obseruarentq;. Is itaq; deus: quocūq; tandem religioso cupiat
nomie uocari: ad unū ex tanta multitudine hominū: & ingenti frequentia: unū
inquā Moy sen: in quo placuit crebra mentis deuotio: per nubem descendit: ut

no. 1. pulch. de Hesiodo

no. de gate hebraica

DE VERBO MIRIFICO

ei septuaginta viros adiungeret: qui & diuersa prudentia reipublicæ magistratus gererent: & varijs artibus quæ agenda forent pro causarû statu explicarēt. Sed quoniam id industria fieri naturali nequiuit: eo quod supra contendimus: humanâ conditionem non esse rerum in hoc mundo tanta mutatione uolubiliû undiquaq; capacem: Idcirco de spiritu quem Moyſi ante influxerat: etiam septuaginta patricijs dispensauit. Cuius requieuiſſet in eis spiritus: prophetarūt: nec ultra ceſſauerunt. De ſellularijs quoq; artificibus: eodē modo ſacra hiſtoria cōminſciē: Miſit enim ſpiritum ſuum deus faberrimis hominibus Bezalel & Aboliab: ut ſapienter: intelligenter: & ſcienter opera cuncta facerent: & noua quæq; reperirēt ſacrario ſancto neceſſaria. Rurſus feror ad ueſtros ſcriptores. Quid em̄ de Tynico chalcidenſi memoria dignū: in Ione Platonis legi: Vnde profecto mihi Naſonis hoc carmē ortum eſſe uide: cum ait: Eſt deus in nobis ſunt & commercia cæli: Sedibus æthereis ſpiritus ille uenit: Quare Sidoni: tuq; Capnion: concedam ingenioſis uiris in actionibus cautionem: circūſpectionē: prudentiam. In ſtudijs: ſagacitatē: ſollertiam. In conſideratione rerum omnium docilitatem: artem: intelligentiā: opinionē. At uero de quibuſlibet ſenſibilibus conſtantem: puram & infallibilem ſcientiam homini negaui: niſi nō humana diſciplina: ſed diuina traditione iugiter ab uno: & item ab altero fuerit recepta: quā nos hebræi Cabalam appellamus: id eſt receptionē. In qua maiores noſtri quibus fama ſapientiæ nomē addiderat: præparatis ſe mentibus exercere: ut Abraham quiſquis tādē is fuerit: ut Symon filius Iobai: ut Abrabā ſecūdus cognomento Alaphias: ut ille Rambon: ut Racanatenſis: & reliqui circa religionē diuinā: circa inſtituta: circa ſolennia: ritus: phana: obſeruaciones ſacrarū: myſteria: multis annorum curriculum ſtudioſi. Tum heus tu Baruchia SIDONIUS ait: quot nō lapides tantū: ſed & ſaxa ingenti hoc flumine ſermonis tui uoluis: Diſpereāt illi maiores: qui te quodā ut inquis edicto a philoſophicis prohibere conati ſunt. Nam quid futurū erat de te: ſi philoſophorū penetrauiſſe libros fuiſſet conſeſſum: cum nihil hac oratione tua copioſius unq; & etiā pugnatius audiverim: ita ut quo tandem ariete murū iſtum quem inanibus meis uerbis oppoſuiſti: frangere queam: haud ſim compos conſilij. Nec me contra dimitatum oportet: quoniā tantis ictibus enſem meū obtuderis. Obmutescā igitur: ſi hoc unum cōmonuero: graue hominibus fore: id quēlibet ignorare quod uidet: quod audit: quod tangit: Veluti Plautinū illū Soſiā: eo ſolo riſum uulgi cōmouentē: quod ſeſe tangendo: uidendo: audiendo: ipſe de ſeipſo dubitet. Quis em̄ aſpicuens unq; niuem: eam atram dixerit: atq; ignem eſſe calidum quis non ſenſu iudicauit: Quare ſi epicuro auſcultabis: inuenies primis ab ſenſibus eſſe creatam noticiam ueri. At quod diuina ſciri ab hominibus contendis: id quoq; tibi haud facile cōceſſero. Sic enim dum a cognoscente res cōprehēdit: diuinū cū humana iungi cōfiteberis: quæ duo tam ſunt oppoſita: q̄ quæ maxime. Diuinitas em̄ & initio carere & fine dicit: Humana terminis claudunt omnia. Eius aut̄ quod finitur ad infinitū (peripateticis atteſtantibus) nulla eſt proportio: Scite igitur Lucretius noſter: ſic inquit: Quippe etenim mortalem æterno iungere: & una Conſtare: putare: & fungi mutua poſſe Deſipere eſt. Quid enim diuerſius eſſe putandum eſt: aut magis inter ſe diſiunctum diſcrepitanſq; q̄ mortale quod eſt: immortalī atque perenni iunctū: Ego uero etiā ſi fieri poſſit: tantā moleſtiā ſuperis nō imprecabor: ut quolibet momento nobis mortalibus præceptores aſſiſtant: & quod uix ſodalem auſim: id deos rogem. At ego inquit Baruchias Sardanapalum hunc latinū tuum: quem cæteri Lucretium nomināt: ſuſpicor & de philoſophiā: & omni diuinitatis choro male meritū: & ſi nō moleſte feras: tam hic q̄ alijs plurib; i locis ſibi ipſi cōtrouerſum. Sed quod ad rem attinet tan-

Cabale fit hęc ratio

...

...

gamus. Cum enim sacra magnæ matris Cybeles describeret: hominesq; ob id ar-
 matos currū sequi affirmaret: quod putabant diuā prædicere quo præsidio pa-
 triam defenderet: ea tamen esse uana creditu: subiunxit his uerbis: Quæ bene
 & eximie quis disposita ferant: Longe sunt tamē a uera ratione repullā. Omnis
 enim per se diuū natura necesse ē: Immortali æuo summa cū pace fruatur: Semo-
 ta a nostris rebus: seiunctaq; longe. Nam priuata dolore omni: priuata periculis:
 Ipsa suis pollens opibus: nihil indiga nostri: Nec bene pro meritis capit nec tan-
 gitur ira. Quo apparet superos nihil de sua clemētia nobis largiri: ne forte mo-
 lestia negotiorū afficiant. At post: tertio libro sic ait: Dicendū est deus ille fuit
 deus iclyte Memmi. Qui princeps uitæ rationē inuenit: eam quæ Nūc appella-
 tur sapientia: quicq; per artem: Fluētibus e tantis uitam / tantisq; tenebris In tam
 tranquillo & tam clara luce locauit. Nihil sermo iste præ se ferre potest: nisi phi-
 losophiā esse spiraculū dei: ac illustrationē diuinā. Id ille tādē ipsa ueritate co-
 actus fatetur: quod uix de suis manibus extorsimus: quod absq; cōminatione fi-
 dicularum expressimus. Taceo quia modo animū esse mortalem asserit: modo
 redire ad cæleste principiū: Atq; animā uerbi causa cū dicere pergā Mortalem
 esse docēs: animū quoq; dicere credas. Alio in carmine ait: Deniq; cælesti sum⁹
 omnes semine oriundi: Omnib⁹ ille idē pater est. Et post pauca cōcludit: Cedit
 item retro de terra qd̄ fuit ante In terras: at quod missum est ex ætheris oris: Id
 rursum cæli fulgentia templa receptant. Adeo ne se incogitantē atq; impuden-
 tem nō ueretur refelli: sed phaleratis dictis: sperauit nos fallere: uel saltem du-
 bios reddere: & uelut ipsemet se prodidit: quasi musæo dulci contingere melle.
 Sed oro te: sine eū inter poetas canere: non pulpito philosophorū præesse. Qd̄
 si te aut quoslibet suis decretis: suis litteris: uel etiā Epicuri ut postrema ita im-
 purissima factione permoueri putarē: uociferarer: & quātum maxime possem
 cōtenderē: omnium uitiorū spurcissimā altricem esse hanc sectam: phanatico cu-
 iusdā Leucippi somnio plantatā: postea Democriti autoritate irrigatā: excita-
 rem omnis generis philosophos: tametsi ad extirpandā sacrilegā hanc gentem
 non adeo sit multū opus: neq; ualde sagaci ac claro ingenio. Tū CAPNION
 mitte inquit maledicta: rem ipsam putemus. Equidē mihi uidere uideor: ambos
 uos altissimarū rerū exploratores: summis ingenijs: singulari copia & dicendi
 facultate præditos: multa splendide: magnifice multa: plurima sapiēter ad rem
 qua de agitur cōtulisse: ac quasi de utriusq; uarijs mercibus nobilissimā degusta-
 tionē præbere. Sed cum animo mecū cogito: quid ipse ego ad uestrū forū: tan-
 tis litigatorib⁹ dignū afferre queam: mei profecto me plurimū miseret: tedetq;
 qui rusticū nimis & illepidum sermonē eruditissimorū auribus inculcare nō du-
 bitem: nisi hoc unum a uitio me liberet: qd̄ consulto & data opera: me uestro cō-
 sortio imiscuerim: ut cōparatiōe ruditatis: & imperitiæ meæ litteratissimorū ho-
 minū dignitas & gloria: multo acrius splēdeat: ut solent candida inter multa ni-
 gra eminētius clarescere: & quodlibet sui contrarij præsentia distinctius appare-
 re. Igitur age Sidonius inquit: obsecro te: scio & hunc Baruchā mecū: parce isti
 aeri: uel in re nō opportuna. Quid enim abdicatione laudis: cui⁹ te arbitramur
 dignissimū: opus est: Nouimus inter nos etiā pridem. Quare perge Capnion:
 & tuā nobis sententiā explica. Percōmodū enim hic philosophiæ locus solita-
 rios cōtinet: neq; ullo strepitu impediti: nos ab audiendo: tu a dicendo phibe-
 mur. Faciā facile quia iubetis CAPNION ait: dum ineptias meas animo nō
 molesto feratis. Et si me non fallit memoria: Hercle omniū hostiū numero cum
 castris ipsis relictis: existimo bellum inter uos duabus ex causis geri. Primum
 qd̄ ulla de rebus tam supernis q̄ infernis nequeat humanitus acquiri sciētia: oc-
 casionem præstante tum humana imbecillitate: quātum ad diuina spectat: tum

Uersus Lucij

propter animaduertit hoc esse chrysolithū: istud dici resinam: illud uitrū ap/
 pellari. In actionibus autē & negocijs: aliud esse turpe arbitratur: aliud decorū.
 Ergo semper rimatur ratio: & diligētī ac indefessa indagine: sensibilia scrutatur:
 prius a materia: nunc a præsētia rei denudata: adiunctis etiā intentionibus ua/
 rijs: haud ulli sensuum receptis: quæ tamē absq; sensibilibus innotescere nō pos/
 sunt: Vt cum Baruchīa hunc intueor: hominē statura mediocri: prolyxa barba:
 subtristi fronte: naso aquilino: palliatū: circulatū: & quod ait Satyrus: Obstipo
 capite & figentem lumina terræ. Murmura cum secum & rabiosa silentia rodit:
 Atq; exporrecto trutinæ uerba labello. Inde auguror hebræū esse: cui croce⁹
 est circulus insigne: philosophū quod pallio tectus sit: & pythagoricū maxime
 uel alterius diuiniore sectæ: quod Saturnus arcanæ cōtemplationis autor: eius/
 cemodi superficiēi picturas procreare dicitur. Posthac mihi pro consuetudine
 gentis & professionis non ualde amicū: nisi quātum nos iam litteræ conciliant:
 tecto item gaudentem: & umbra: plurimaq; id genus: quæ homini accedūt uel
 uitij uel laudis indicia. Nec unq; cessat rationis scrutiniū: sed ingenita est cuiq; se/
 dulo quærendi cupiditas: tantisper dum sagax noticiæ appetitus circa optatā
 ueritatē: suo uoto minime frustratur: Quā & in omni arte inuestigant artifices:
 & deceptos quoslibet natura ipsa facit erubescere: quoniam illis inter uerum &
 falsum rectæ rationis defuerit iudicium. Deceptores quoq; naturaliter ut tales
 odimus: & omnes qui aliud sub lingua: aliud gerunt sub pectore. Nihilq; tam
 uerecūdum homines sibi ducunt q̄ errare: præsertim bono præditi ingenio: &
 qui animi uirtute pollent: quos ego quotiens de scientijs differendū nobis est:
 solos esse homines: aio. Infantes etiā uix ab uberibus auulsi: de quauis re quam
 uident aut sentiunt: curiosē interrogant: ut fateri nō ab re liceat: ingenitum esse
 nobis inueniendī uerī amorem & facultatem. Neq; autem ad id dementiæ nos
 ipsos trahi uel saltem duci patiamur: ut naturam uniuersitatis: quæ uel Sarda/
 napalo teste: omnis creat res: auctat: alitq; cum alias nusq; egisse perperam uisa
 est: eam tamē hic aberrasse: ac talem nobis ueritatis auiditatem frustra impres/
 sisse putemus. Quēadmodū enim uane creatos fuisse oculos fatemini: si nunq;
 concedere lucē aspicere: sic & opinabimur de sancta sollertiq; natura: quæ mor/
 talium animis rationem haud implantasset eiq; tam uigilem percōctandī uerī
 conatū nunq; inseruisset: nisi compertū illi ante fuerit humanū animū posse ue/
 ritatem apprehendere: suamq; hanc tam nobilem facultatē: conditionē: uirtu/
 tem: potentiā: uel aliquando prodigere in operationē: reducere ad effectum:
 propellere in actum: iaculariq; in obiectum ei consentaneū: & uicissim sui appe/
 tens. Est enim sic esca rationis ueritas: ut illuminat⁹ color oculi: & percitus odor
 nariū: & cōsonans aurium sonitus. Ergo liquido apparet in hac mūdi structurā
 quā cernimus aliquā triumphare ueritatē: quæ totiens rationem nostrā cōmo/
 uet: agit: implicat: explicat: totiens inquietam: totiens insomnem miris modis
 sollicitat: non fortuitis aut alicunde aduenticijs: sed suis & proprijs & origina/
 rijs naturæ illicibus: quæ omnia cum nō fiunt frustra utiq; contingit ut ueritatē
 eorum quæ sunt aliquo tandem opportuno tempore amplexemur. Quisquis
 igitur: id quod est: uel suapte natura: uel diuino adiutus adminiculo uere com/
 prebenderit: quare non illum eius scientiā sortitū existimauerim? Ita enim sciē/
 tiam appellabimus: ueram apprehensionē rei. Hoc est quod in initio dixi: ponde/
 randa uerborū uis est: qbus tantopere digladiamini. Qua in causa certe intelligi
 facile poterit: quod scientiæ nomen: uarie significat: ut iunt res multiplices quas
 sciri dicimus. Rerum autē de quibus colligere scientiam autumant: multi phi/
 losophoz; maxime uero Platonici: binas esse naturas decreuerē. Alteram quæ
 uideri oculis & attingi manu possit: prope ad omne momentū alterabilē. Detur

De scribit hebrai

eadem: & cum deo cōiuncta: In quo relucēt omnes rerum causæ multo eminē
 tius: multo nobilius: q̄ ipsæ cōsistere queant in effectibus. Nam intima rebus est
 causa prima: plusq̄ secundæ. Secundas prima continet: ut fons riuulorū aquas:
 Immo uero ut imensum pelagus: simul omnes undas insinuat: & amplissima est
 eius comprehēsiō: Quod Agamemnon apud Homerū prædicat. Tenet enim
 uniuersa: Vnde Megiston cratos habere dicitur. Omnis rei ortus est: Orpbeo
 teste: & subilstendi uis potentissima principiū: mediū & finis. Credite mihi:
 cum hæc mente uoluto: & cum naturas congreco/segre goq; uniuersi: uideor
 uidere quo plane modo erga proxima sibi homo se habeat. Q̄q̄ enim cū igne
 cælum in materia communicat: cum aere ignis calore: aer cum aqua humore:
 aqua cum terra frigore: Rursus cum igne terra siccitate: Deus cum intelligen
 tia (quā idiomate uocabuli dæmonem censemus/ quasi daimonem) immorta
 litate: Dæmon cum homine affectu: homo cum belua sensu: & hæc cum planta
 quodam animæ genere: quod uegetare facit: Tamē comperio denique quod
 brutum ab homine distat ratione: homo a dæmone innata sapiētia. Sed homo
 ab homine potissimū fide differt: Vt sicut ignarus a sapiente alius est per usum
 rationis: ita sapiens a propheta per usum fidei. Propheta quoq; a dæmone per
 mortalem conditionē. Iam igitur uidetis quoniā posuit deus hominē in medio
 paradisi. Paradisus delictiarū hortus est. Ornatus omis delictiæ sunt. Mundus ab
 ornatu nomē accepit: quoniā græce Cosmos dicitur. In iure quippe ciuili mūdus
 muliebris is est: quo mulieres ornant. Posuit igitur hominē in medio uniuersi:
 cum inferis & superis cōmunem: qui gerat erga superos fidem: erga inferos ra
 tionem. Inter mortales ut deus per fidem: Inter celites ut homo per rationem.
 Inter alterutros excellens per sapiētiā: parū a diuinitate superatū: humanita
 tis tamē uictorem. Quod ex Dauid rege didicimus: Cum summo enim & opti
 mo maximo deo: sic de homine loquitur: Minuisti inquit eum paulomin⁹ ab elo
 him: id est a deo. Itaq; meminisse potestis: quid de priori uestra cōtentione sen
 tiam: esse scilicet ueritatē aliquā in æthernis æthernā: cuius ipsa mens recepta
 culum fiat: In mutabilibus mutabilē: quæ contenta sit rationis diuersorio: Alte
 rius scientiā dici posse sapiētiā: alterius rectam opinionem: incerta omnia nisi
 diuina fide roborent. Est iam reliquū infirmæ cuiusdam argumētationis obsta
 culum (pace omniū dixerim) ab Epicuro populari philosopho somniatū: quod
 arbitror Sidonium recitare potius q̄ affirmare pro singulari grauitatis & doctri
 næ præstantia: qua præter cæteros egregie præditus est: quo faciat nos dubita
 re: cōtingat ne deum affici molestia: si beneficia mortalibus largiatur: an potius
 assiduis precibus cupiat rogari. Solus Epicurus laboris impaties: tantū amauit
 desidiā: ut & in summo bono poneret ocium: & diuinitatis influxum putare
 molestiam: Quasi solem credam⁹ exhauriri lumine: ac eādem deficere/ quoniā
 tamdiu luxerit: & cælum fatigari quando præbet clementes influxus inferiori
 bus. Si hoc tam diuturnū officiū: corporalia nō molestat: non deterit: non gra
 uat: quid sentiendū est de summo cunctorū autore: qui si cum Epicuro: cū Lu
 cretio: cæterisq; uoluptuarijs gnatonibus ignauia: inertiam pigriciamq; dilexif
 set: nō utiq; tantū & tam admirabilē hunc ornatū quē cernimus: ex uisceribus
 suis exuberanter effudisset: & hanc machinā struxisset: quā toto æuo regeret
 Q̄q̄ enim quorūlibet negotiorū singlāres esse gestores: uicarios: tribunos: præ
 sides experti sumus: tamē ad hunc unū semp̄ recurritur principē uniuersi: quo
 sine nec gestores gerere: nec tribunos suffragari: neq; præsides sufficere putan
 dū est. Haud secus atq; lumen sine luce: aut omnino secūdā causam sine prima.
 Ordo enim uniuersi: & primū aliqd/ & unū desyderat: qd̄ turpe est philosopho
 nescire: cum illud gregarij milites nouerint. Sic enim Vlysses apud Homerū in

Hō pōtius t̄ me p̄dysi

Epicuro caput

latur: totusq; semper uersatilior hoc Proteo fuit. Nos uero siue hominis societatem cum deo: siue dei cōmunicationem cum homine: q̄tum ad nostrā inter nos disputationē confert: amorē dicimus: quem fides peperit: spes alit atq; seruat. Deus amor est: homo spes est: uinculum utriusq; fides est. Iungitur diuinitas menti: ut mens intellectu: intellectus intentioni: intentio imaginī: hęc sensationi: ea sensibus: ipsi tādē rebus: ita semper ut uirtus superior per singula inferiora pro captu cuiuslibet animātis usq; ad ultima fluat. Sæpius enim euenit ut oculos aliqua uersus dirigam: me tamen uidisse non memini quem aliorum imaginatio ligauit. Quid uero sit qđ me uidere suspicor: exercitatus ante circa phantasię intentionē: intellectus præstat cum ratione. Intellectus nisi per mentem illumineat: ab errore non est immunis. Mens lumen intellectu non porrigit: nisi lucente deo: qui cum liberrimā uolūtatem habeat (Aliter enim deterior esset homine) pro modo suę uoluntatis plus minus uel lucis in mentē pluit: quariganē cęterę mortaliū potestates. Qđ igitur nlla sit hominis erga deum proportio. Deus enim infinitus: homo finitus est: tamen (pace tua loquor Sidoni) non sunt hęc duo maxime diuersa: ut tu aiebas: & alterū tamē non est alterum. Poterūt autem inenarrabili unione cōiungi: ut unus idemq; & humanus deus & diuinus homo censendus sit. Ago iam uobiscū doctissimi uiri familiariter in palæstra: non arcane fidei: sed uulgatę philosophię. Sic enim unitas quę neq; principiū habet neq; finem: & propterea infinita dicitur essentia/uitute & operatione: tamen si non sit numerus (Is enim multitudinis aceruus est) tamē creat numerū iungiturq; cum numero: cuius uaria conuersatio in numerorū contubernio: substantiā quoq; uariat eorūdem: totumq; numerale regnum tanq; rex summus gubernat. Hunc humiliat: & hunc exaltat. Et sicut ait Hesiodus: Erigit hic facile: & facile ardua deprimit idem. Stillat enim ab interna immanentia: cū sit infinitudo/mensura & terminus omniū: quasi primus triangulus cunctorum summus efficiens: quādo quidem omniū procreationib; immisceat. Cęterum: peruenit secūdo exitu ad suę naturę magis consentaneū impar primū incompositū spherę indiuisibilis: quę tamē faciem quādam compositę naturę præseferat: ex initialibus rerū seminibus cōstituta: & parisi & impari. Tertio deinde iactat radios super corpus solidum: per circulare alteritatis numerū sensibilia penetrans: & in denarię pyramidis fundamentū perfectissimū/ indefinēter agitans. Ultimo diuina unitas: numeri omnis admirabile medium inhabitat: quod circulo quodam indiuiduę imparitatis: proxime sese conatur mirifica reflexione reducere: quapropter & illud ipsum cū superiori secūdo exitu cōmuni characterē insigniuit. Solam enim architectura uniuersi differentię hanc ordinis inter utrūq; medio intercedente mundi corpore disposuit: ut cernere liceat unitatem singularū cōmunicatione non abhorreere: quo & deum libenter uersari cū hominib; animaduertamus: cuius conuersationis eminentissimū esse argumentū potest: quod super uires humanas mirabilium operū ipsimet effectores sumus: Simulq; in natura constituti: supra naturā dominamur: & monstra: portenta: miracula diuinitatis insignia: nos mortales uno uerbo: qđ iā pridē uobis explicare ausus sū pdigim;. Tūo Capnion perge: SIDONIVS inqt. Qeni cupio scire quorsum euadas. Ita me deus amat: nihil ullo tempore audiui iocūdius: scilicet in nobis esse sitū & reconditū solis uerbis: quę artificia inter omnia figmenta humana factū facillima & tenuissima ducimus: tot res: tam mirabiles: tam arduas: tam subitas: tam audaces conficere quoad libuerit animo nostro: quod de Medea legimus. Verbaq; ter dixit placidos facientia somnos: Quę mare turbatum: quę flumina concita sistunt. Quid enim non carmina possunt? De his plane: Venefica se multum iactare mihi uisa est apud Nasonem:

tū Viuerē de modicis sit nec habere malū. Tuus item Salomon: non minori & sapientia & uetustate præditus: eandem bis uerbis sententiā: cum diuinitate loquens expressit. Dicam equidem latine quoad potero: Nam id interpretari iustitias tuæ forent partes. Egestatem inquit & diuitias ne des mihi: fac me sumere panem meum constitutū. Quod uulgo sic dicūt: Mendicitatē & diuitias ne deris mihi: tribue tantū uictui meo necessaria. Quæ uero istis tuis iudaicis cessauerit (ut ais) obsequi uerba mirifica: nō minutā obesse mihi crede causam oportet, quippe apud quos uel maxime quondam id artificium uersabatur: ita ut nostri maiores cupiditate eius philosophiā: ad eam usq; regionem ab amicorum & compopulariū dulci conuersatione: & a patrijs laribus: multa non modo peregrinatione: uerū etiam quasi exilio perpetuo sint abducti: quāq; audio quosdam haud assentiri uelle: Thaletem: Pythagoram: Platonem: cæterosq; ad iudæos peruenisse: sed tantū ad ægyptios: & memphiticos uates. In quorum numero Firmianus se Lactantius esse prodidit: in eius libri quem diuinarū institutionum inscripsit uolumine quarto: sequutus fortassis præter se alium neminē. Sed ego facile per uestigia Mosaicæ lectionis: quæ in illorum litteris atq; documentis comperio: in eam sententiā cogor: ut dicam illos neq; Syriam: neq; iudæam: nō etiam Chaldææ scholam prætermisisse. Suo enim tempore cœpit sacra hebræorum scriptura: tanto in honore: in tanta tanq; frequēti ueneratione apud Babylonios haberi: usq; adeo ut illam ex propria in linguam Chaldæicam traducere curarēt: & id prope quinquagesimafexta olympiade: id est ætate Thaletis. Igitur qui tanto indagandæ ueritatis accensi erant desiderio: ut relicta domo: exilium peterent: ne uetustissimæ eos sacrorū monumenta laterēt: quis erit tam a mente alienus: qui dubitet eosdem ægyptū petentes: non simul iudæā accessisse: uel potissimū ut gustatis riuulis etiam de fonte potarent: & ut Nabathæos quoq; ritus introspecerent: purioriq; diuinitate imbuerent. In qua tradenda: iudæi omnium orbis terrarū gentium nobiliores fuere: ipsius oraculi testimonio: quod illi sæculo propter quotidianam celebritatem non erat ignotum: sed per compita uicisq; decantatū. Experiar modo si queam inde uel binos uersus decerpere: qui græcis consonent. Sic enim ait oraculum: Chaldæi sapiunt soli: sapiunt & hebræi: Qui seipso genitū curant regemq; deumq;. Accedit huc quod firmare sententiā meam possit: quoniā modica ægyptiorū iudæorumq; distantia sit: quapropter mixtos sæpe in eodem loco reperias populos: ex ægyptijs: Arabibus: Hebræis atq; Phœnicibus: præsertim in Sebastia Herodis: quæ rursus Samaria dicitur: In Philadelpchia: in Hierichonte: & item in Galilæa. Rem minime obscuram: peritissimo & nostri amborum amantissimo: loquor isti Sidonio: quia illinc haud longe ortus est. Vera quidē refers inquit **SIDONIVS.** Nam una cernitur cōtiguitas iudææ: ægypti: Arabiæ: ac Babylo-niorū: quare mihi probabile nō uideat: eos philosophos Palæstinā & Hebræorum sapientiam non attigisse: cum habeam quidem compertū: illos non modo sæpe res ipsas: sed etiam pene uerba eius gentis in suos libros transtulisse. Sed perge Capnion. At is: recte profecto iudicas. Nam de Platone certum est: quem & ego respirandi causa: post mille negocia: & aulicos tumultus quādoq; legere solitus sum. Et o deus bone quāta inuenio illum istinc expiscatū: magna ex parte uerbum e uerbo. Quæ si latius cognoscere uultis: Iustinum legite philosophum: & legistis arbitror: quāq; religionis meæ: ac non mediocris integritatis martyrem: ob idq; forsitan suspectum uobis: nisi re: non autem assertionem sua mecum sentire cogamini. Redeo ad causam. Salubris ista potestas uerborum quæ uos deseruit: Nos elegit: nos comitatur: nobis ad nutum obedire cernitur. Ea non humano consilio: Sed diuinitus data & oblata / perfectæ

*Tal. est pythagoras & platonem
ad iudæos traxerunt*

Judæi tunc erant iudæorum

suæ sunt & auitæ professionis: Quapropter me consule: nihil eorū refragabit.
 Ego uero ut pro meipso loquar: cur non subirem: quod puero mihi quōdam re-
 cta philosophia suasisit: Est em̄ multis iam sæculis uniuersa Sardanapali sc̄ta non
 sine proprijs autoribus Leucippo: Democrito: Epicuro: Lucretio: frequēter a
 bonis eisdemq; clarissimis uiris explosa. Quid de cæteris tuis legibus dubitem:
 quas antea pluribus uarij generis hominibus: maxime autem magicis præcipi-
 entibus dididi: Nam de lauacro cum essem in cœtu sapientissimorū Indiæ: quos
 Brachmanas uocant: eum morem lauandī pene in meā consuetudinem uerti:
 diuturnitate quotidiani usus gnauiter initiatus. Solebam indies cum eisdem in
 fonte haud absimili cuidam in Boetia qui Dirce appellat: exutis uestibus laua-
 ri: oblito prius capite guttis electreis & odoribus ei rei aptis. Deinde postq̄ se p-
 ritu satis mūdōs putarant: exeūdum fuit circiter meridiem/ quātōtius ad sacra
 illic in chori speciem assitimus: uestiti lino candido & mitra alba: in digitis ferē-
 tes annulos: & baculos gestantes manibus. Quæ mūdicia corporis & amictus:
 ut aiebant: animi quoq; puritatem adiuuare non parum credita est. Et hæc anti-
 stite Vardane: apud Indos quarto ab Hiarcha. Nam post Hiarcham Sauchnes:
 post hunc Sefonchoris: deinde Bocchoris: ita nominati ab ægyptiorū olim re-
 gibus. Simile quoq; cum apud Gymnosofistas discēdi gratia degerem admi-
 si: & eo amplius quod interdū ter: noctu bis lauari aqua frigida sanctum fuit: pri-
 usq̄ possem totidem momētis sacrorū penetralia ingredi. Erat pariter linea ue-
 stis quotidie recens abluta. Nam lanam prophanū uestitum arbitranē: quippe
 tanq̄ beluinæ sordis excrementū pecori detractam. Legimus & apud Hesiodū
 id præceptorū genus potissimū diuinis coptari. Ait enim (ut nostis) in operum
 atq; dieꝝ libro: ferme sic: Nemo sub aurora loui ausit fundere uina llotis mani-
 bus sed & immortalibus ullis. Non sic exaudire uolūt spernūtq; precatus. Et alio
 carmine sic: Prauus ubi fluuiū manibꝰ non lotus obiuit: Huic dij succensent tri-
 buentes inde dolores. A quo sibi diligenter cauit Telemachus. Nā palladi sup-
 plicaturus: in æquore manus lauit. Vides ne modo eum morem non abs te iam
 primū excogitari: sed pluribꝰ ante sæculis cōmentatū: Quod cæcus ille uir om-
 nia uidens: Homerus noster: haud ignorasse mihi putatur: quādo matrē Achil-
 lis: loui supplicem futurā: maris fluctus exuere facit: Quis etiā aliud istocq; ma-
 ius explicasse uideatur mysteriū: tamē nihil ad hūc sermonē. At qualē tu nobis
 tertiā tulisti legem: clarissima uetustissimorū autorū dogmata probant. Audite
 quid Sophocles hoc disticho lambico: quāq; non adeo eleganter a me: tamē ut
 opinor minus inepte translato proferat: cum ait: In ueritate solus unus est deꝰ:
 Qui cælum hoc: & terram capacem cōdidit. Quem Euripides louem præcipit
 nominādum. Per cuius caput (Orpheus cecinit) uniuersa in lucem processisse:
 quem ipse omniū genitorem uno uocabulo: & principiū finemq; in eiisdē dei
 primo hymno collaudat. Qd̄ uero sequit: cæteras potestates: ministras esse cē-
 sendas. Crediderim id te Homeri carminibus doctū: Troianæ Rhapsodias uo-
 lumine octauo: Vbi splendida & maiestate plenissima oratiōe: Iupiter in confes-
 su deorum concionat̄ se summū omniū dispensatorē: hos esse inferiores: nihil
 nisi suo nutu attemptandū: qui secus fecerint: deiiciendos fore in tartarum: ut
 appareat quātum potentior sit Iupiter & dijs & hominibus. Notum uobis car-
 men extat: ut ut maualtis e græco latinum efficite. Enimuero ex hac artificiose
 lex quarta ducitur: quasi aliquo dialecticorū more. Nam si primus est qui singu-
 la dispēsat: frustra cōfugit ad reliquos: uel prece: uel uoto. Qd̄ hospiti: Nausicaa
 quōdā Alcinoi filia psuasit, Iupiter ip̄e uiris dispensat cuncta superne: Siue p̄bis
 seu pueris: ceu cuiq; fauet rē. Ergo thetim nequaq; petijt Achilles: ut sibi cōtra
 regē a quo indigne uim passus ē: salutē ferret: sed extēsis manibꝰ flēs orauit hoc

DE VERBO MIRIFICO

modo: At tu si poteris nati complectere causam: Imploraq; Iouem conscendēs
 limen olympi. Hunc enim uniuersi dominū & patrem: ut in Dīpilo Menāder
 ait: Ad summū hoc honore dignabimur: qui solus tantorū bonorum inuētor &
 possessor est. Natura nāq; inslitum nobis extat: cum fontis nitida uena æque cō/
 tingi queat: ritulis abstinere. Quid ergo? Num cōtra maiorū instituta superos
 uitabim⁹: & unius tantū Iouis auxilia petemus: Ac nō potius Theognidis mo/
 nitu: Esse uirum audentē duris in rebus oportet; Eripiant superos inde rogare
deos: Sed fortassis ut amicorū ope: ita illorū opera utamur: ut uicinos cōmodi/
 tatibus: ut propinquorū: ut hominū prudentiū: quatenus nobis cōsilio atq; con/
 solatione prodesse queant: quorum eruditioe: quorū monitis: ac fideli semper
 impulsu: mentē nostrā qualibet in re diuinæ uolūtati conformare proculdubio
 possim⁹. Peritiores nāq; sunt diuinitatis: & melius nos ipsos norunt: omnesq; re/
 rum nostrarū circūstantias: Idcirco nos resq; nostras certius atq; multo aptius
 principis dei sententijs imutabilib⁹: quasi certis radijs aliqua terla corpora sub/
 ordinant: ut inde uel bene nobis futurū sit: uel mala declinent. Hoc est qđ beni/
 uolētibus dijs: aut nobis auersis: uel hoc fatum effugimus: uel illud sustinemus.
 Vnde fama uetus etiā patrū maiorūq; memoria fuit: dijs eam maiestatem esse:
 quod fata mortalibus imponerēt. Indigna mulierculæ: sommo iam opprimēdæ
 sentētia: quæ Vlyssē unde uigesimo libro (si recte memini) his uerbis alloquit:
 Quotis quibusq; statuerūt immortales fatum mortalibus frugiferam terram ha/
 bitātibus. Sic Socrates se deo monitū prædicauit. Sic Numam Aegeria duxit.
 Sic nemo unq; uere Pythagoricus fuit: qui non deos senserit. Illis uero qđ boni
 sunt: tanq; primi boni portiones proximæ: honor reuerētiæq; debent. Bonū em̄
 suapte natura: honor lausq; cōsequē: ut Aristotel' moralia testant. Qm̄ maiorib⁹
 defertur honor: quasi aliqua sit retributio uirtutis. Maiores autē dij sunt: & non
 tanq; sodales tantū nostri: uerū etiam ut rectores: quia natura sua ipsi plus uigēt
 ratione atq; intellectu: ob idq; intelligentiæ aliquādo nominant. Cæterū sequē/
 tes tuas leges mathematicorū cōsuetudine: per antecedētia decreta probant.
 Vltimā quoq; Sophocles ostendit: cum in Oreste sic ait: Præstantioribus oino
 est obediendū. Et in Aiace his uersibus utitur: Nam cui timor uiget & simul re/
 uerentia: Illum salutem mox habere credito. Quare mihi Capnion facillimum
 erit iussis tuis præstare consensum: in ea certe causa quā ante multa milia anno/
 rum hominib⁹ doctis eisdemq; bonis acceptā noui. Tum Baruchias: Nō nul/
 la inquit Sidoni maiorū ætas quoq; aberrasse deprehendit. Ne tu omnia supe/
 riorū temporū quæ discenda cōcedunt: sequēda etiam censeas: nisi ratio prius
 ea esse uera discutiat. Nolim hoc temeritate aliqua ductus afferre: quod reniti/
 cupiam pmulgatis his legibus: uel cæteris argumētationib⁹ tuis insidiosè diffi/
 dam: quas pro tua præstanti cum elegantia: tum etiā uariarū rerum peritia exu/
 beranter confers in mediū. Ego nāq; ipse illas quoq; subibo: etiam nulla ratione
 prompta coactus: nisi sola diuinæ reuelatiōis autoritate. Constat enim mihi te/
 cū apud Ciceronē Cottæ pontificis assertio: quā Balbo confidenter exhibuit:
 in religione maiorib⁹ nostris nulla ratione reddita credi debere: quos Plato pit/
 tauit deorum filios: qui parentes suos optime nouerint. Ideoq; tanq; de domesti/
 cis rebus: cum quid affirmarint: summam fidem præstandam esse. Sed uulga/
 ris populi uanitas: sæpe falsa quædam ueris immiscuit: quæ uix ipsi philosophi
 sine uitæ periculo poterāt effugere: Sicut Diagoram plura de diuinis scribentē
 aliter q̄ plebi uisum est: criminis accusauerūt: porrecto capitis libello: at is instati/
 tem mortem celeri fuga uitauit. Anaxagoras Athenis ultimo supplicio adiudi/
 catus: & Socrates ueneno interfectus est. Nostri etiam sapiētes quos olim uidē/
 tes: nunc prophetas appellamus: sæpe regum indignationē: aliquando populi:

no ppulho vsp

Dine uoluntati sp. f. m.

noim pte ipm religio
 contra uim deum
 deum esse: Hæc enim
 omnia q̄ dicitur: Quia
 omnes q̄ quod dicitur
 hominib⁹ dicitur: Hæc
 preterea: Hæc enim
 fama: Hæc enim
 care: nō ut tempore
 nos tibi: Hæc enim
 statim atq; ipse: Hæc
 dios: Sicut enim
 gratiam: Hæc enim
 ut facile carum: Hæc
 præterea: Hæc enim
 dicitur: Hæc enim
 nos mirari: Hæc enim
 tem: Hæc enim
 uerbi nō: Hæc enim
 undas: Hæc enim
 tum quoq;: Hæc enim
 ferocia: Hæc enim
 Nam hic: Hæc enim
 enim mihi: Hæc enim
 benedictus: Hæc enim
 ceat: Hæc enim
 ab: Hæc enim
 dicitur: Hæc enim
 tem: Hæc enim
 illud est: Hæc enim
 quo: Hæc enim
 acris: Hæc enim
 pridem: Hæc enim
 & sententia: Hæc enim
 stabit: Hæc enim
 cōs: Hæc enim
 bus: Hæc enim
 que: Hæc enim
 in: Hæc enim

nōnunq̄ mortē ipsam religionis atq; diuinorū gratia subierunt. Meministis Hie
 roboam contra uirum dei manū leuasse: quæ mox uertebat̄ in aridam: Esaias
 in partes dissectus: Hieremias in ægypto lapidibus obrutus: Egecbiel iussu du/
 cis in Assyria cæsus: Daniel ad bestias damnatus: Amos fuste occisus: Michæas
 in præcipitium datus: Zachariás apud aram trucidatus est: Haud alia ex cau/
 sa omnes q̄ quod sanctius indocta plebe sentirent. Ergo perq̄ iuste addideras:
 Hominibꝰ doctis: eisdemq; bonis. Nihil autem grauius me: nihil molestiꝰ modo
 premit: nihil quo magis abhorream: q̄ tantæ gloriæ: tanti splendoris: tam bonæ
 famæ apud nostros: uiris litteratissimis (quos a doctrina Thalmudim nominât)
 carere nō ad tempus solum: sed & perpetuo. At cum ita uis Capnion: geratur
 mos tibi: reijciam uel Thalmudim: scilicet in quibus a teneris mihi unguiculis
 statim atq; sapere cœpit: summa semper persistebat uoluptas: reliqua uita iocū/
 dior. Spero item deo rem effecturū me fore haud ingratā: si quod animo meo
 gratissimū fuit: sui gratia repellam. Contigit enim nūc: qđ haud scio an unq̄ alias
 ut facile caream cæteris omnibus: tantū ne me tam sancta mirabilium nominū
 prætereat noticia: q̄ tu nobis polliceri uisus es: uel si recte memoria teneo: ne tua
 dicta nequiter carpere arguar. Verbum (nescio quod) te recordari aiebas: quo
 nos mortales in natura constituti: supra naturā dominaremur: & monstra: por/
 tenta: miracula: quæ diuinitatis sunt insignia pficeremus. Age Capnion ut hoc
 uerbū nō ignoremus. Multa enim uerba contribules mei ferme sub modio re/
 condunt: & in arcanis habent quæ ab illis miracula esse censent: & quæ ipse mul/
 tum quoq; relegi: sed effectus eorū nunq̄ sensi. Idq; fortasse quod uel modū nō
 seruauit: uel ficta pro ueris credidit. Subito tetigisti acu: SIDONIVS inquit.
 Nam hic latet anguis in herba: hoc est qđ ad rem facit non nihil quidem. Fuit
 enim mihi aliquādo par studiū in quibusdam nugatoribus de arte magica scri/
 bentibus: haud dignis quibus ad calamū charta suppetat. Cogitauit librorū in di/
 ce motus: mira quædam artificia meis sic repertū ire: quasi operationes Zoro/
 astri: Oromasis: Zamolxis: Epimenidis: Orphei: Pythagoræ: Hostanis: Empe/
 doctis: seu etiā iuniorū thessalicas factiones: Carinondæ: Damigerontis: Apol/
 lonij: Ioannis Dardani. Sed audite dum lego quid sit. Edepol aliud nihil q̄ Hora/
 tianū illud: Parturiūt montes nascetur ridiculus mus. Suspendūt furciferi præ/
 foribus uoluminū splendidos titulos: & modo hunc esse librum Enoch: quem
 diuiniorem ante cæteros omnes fuisse uetustas asseruit: modo illū Salomonis
 mentiuntur: facile indoctis auribus irrepentes: hac insigni coniectura: quam ex
 libris Iosephi augurari liceat. Ait enim ille antiquitatū octauo: Salomonē cōtra
 dæmones artem ad utilitatem hominū & eorū curas inuenisse: incantamenta
 contra ægritudines instituisse. Modū etiam coniurationū. Ad hoc addit exp/
 rimentū quod ipse uiderit. De sacris nihilominus Hebræorū historijs: promptū
 illud est: Salomonem sua ætate disputare solitum de arboribus & herbis: a ce/
 dro lybani usq; ad byssopū. Item de iumentis: uolucris: reptilibus & piscibus:
 quæ omnia naturalem saltem magicam præ se ferre possent. Sed introspicenti
 acrius: aperte se prodit horum circulatorū fallax præstygiū: & nostro æuo iam
 pridem conficta sese profitent̄ ipsa uolumina: Siquis & uerborū consuetudinē:
 & sententiarū uim: & characteris genus ipsum considerauerit. Nam nihil ob/
 stabit quin cernere detur plane: non diu ex anij cōspirationis uolutabro cun/
 ctos eiusmodi libros nostro æuo scaturisse. Deinde si quæ ipsi suis uolumini/
 bus: ex præcorū actionibus indiderunt: ad artem cōmode se habentibus: tamē
 qua sunt ruditate litterarū: nihil infractū obseruare queunt: non uerba ipsa: nec
 numeros: neq; figuras. Ignorant etenim qđ ægyptij duplici caractere utunt̄:
 uno in prophanis: altero in sacris. Qđ deniq; Chaldæorū linguā & Hebræorū:

Horatius erat

DE VERBO MIRIFICO

quā operi magico necessariā attestant: simili characteris imagine scribimus. Nihil igitur horū & Robertus & Bacon & Abanus & Picatrix & conciliū magistorū: uel maxime ob linguarū ignorantia ad amissim ut oportet tenere atq; docere: Min⁹ etiā librariorū manus: ab exemplis dupla scribentū: nō aberrare: minus discipuli discere: minus operarij potuerunt operari. Redeo igitur ad id: ut cū Baruchia sentiā: tametsi abunde multa legerim secretorū eiuscemodi: tñ effectus eorum ne perceperim usq; fortasse qd' magister idoneus etiam aberat: cuius opera & ingenio illa pendeabant. Rursus igitur ne te pigeat recitare.

Et CAPNION. iam uespera est inquit: & id temporis imminet quo prae nocte confici nequeat / tantū tamq; diuinū negociū: ac plane sacerdotiū: & sapiētibus philosophis / ipsaq; luce dignissimū. Nec enim Brachmanas imitabimur noctu potius cōtemplantes: quibus ater cultissimus est color: propter creberrimū solis ardorem: fere omnia sua denigrantis. Locus item iste tam arcanis ceremonijs incōgruens: tam caelesti dono impar: tam sacris ritib⁹ nimium superq; pphanus: atq; ideo mutandus esse uideat: Inq; facellū (si uestra quoq; est sentētia) sedendū nobis tam excellentissima sacramēta psuadeant. Igitur rem omnē in crastinū differre: multo satius iudicat: quādo in aedem meā suburbanā ac pene luco insitam: cōueniendi facultas est. Inter ea uos hoc noctis mementote: quid inter differēdū decreuim⁹ omniū maxime sentiri: & cōstantissime credi: & apertissime praedicari / laudariq; debere. Sola enim recta fides: est ianua miraculorū: quā si negligas: penetrare nequeas: & arcearis iuste ab adytis & ab oraculorū cōcionibus. Tum SIDONIUS: per placet inquit statutū & tempus & locus. Tu uero caue de nostra fide nil dubites. Credo: tua probitate simul atq; doctrina singulari ductus: quicquid iusseris. Et ego inquit BARVCHIAS haud aliter atq; tua sententia est / credam. Quod nisi facerem: citaret Sidonius mihi Lini antiquissimi carmina: quib⁹ praecipit: qd' credenda sint omnia. Nihil enim est incredibile: facilia deo omnia sūt: nihil est impossibile: Verbum e uerbo Lini uersus (ut nostis) hęc insinuant. Sed & Pallas apud Homerū: cuius hac occasione reminiscor: introducitur Achillem tali sermone consolans. Veni ego quietam factura tuam iracundiā si credideris. Libentius ipse mea quaedam adduxero: Danielis uidelicet historiam: quā non Hebraice sed Chaldaice scriptam. Hoc enim solo qd' diuinitati sanctus ille uir credidit: Leonū pericula illaesus euasit. Sic nāq; ueritas sermonis habet. Et omnis laesio non est inuenta in eo: quia credidit deo suo. Igitur credam ego quoq; cum Sidonio pariter / quicquid iusseris. Tum CAPNION mox tabulas quasdam producens exhibuit: & res inquit agitur bene. Vos istas ferte domū quisq; suas: In quibus catalogi more breuiter uniuersa sunt descripta ueræ fidei: quæ uobis credenda prius decerno: quatenus haud frustra institutū cōuentum coeamus. Valet. Tuq; Capnion uale feliciter: uterq; discedendo respondere.

FINIT IOANNIS REVCHLIN PHORCENSIS LIBER PRIMVS:
QVI PRAESCRIBITVR CAPNION: VEL DE VERBO MIRIFICO.

LIBER

IOANNIS REVCHLIN
DE VERBO MIRIFICO
PRAEFATIO

Non die factum est
autem quoniam magister
conuenit ad nos in
die potius hanc praefatio
de Collezioni hanc
principale

IOANNIS REVCHLIN
DE VERBO MIRIFICO

IOANNIS
quod praefatio
non inuolunt
Vnde Calazar
collezioni de un

bis finit tamē pte nature ut
mibi. Certe dignus hic locus
et morem tuæ gentis: uel nō
dola que hinc ligna diuina
libus ac in his qd' uis intere
re uolunt nō qd' in uolunt
ra actus. Sed qd' Capnion
quod tunc etiam praefatio. Ne
do ut fuerit quoniam in manu
dō poterit inuolunt hanc praef
dō. Sententia uero hanc praef
cōpōsit. Hanc praefatio dō
uere pte nature ut in manu
hanc praefatio. Hanc praefatio
ni. Vnde uero praefatio hanc praef
uere dō hanc praefatio hanc praef
Immo regis praefatio hanc praef
collezioni hanc praefatio hanc praef
noum. Hanc praefatio hanc praef
ture praefatio: que praefatio
ac mox cōpōsit hanc praefatio
uulgata hanc praefatio hanc praef
ris legat. Hanc praefatio hanc praef
cōpōsit hanc praefatio hanc praef
infortunū qd' praefatio hanc praef
orū singulorū praefatio: que
hanc praefatio hanc praefatio: que
hanc praefatio hanc praefatio: que
uera dicere qd' praefatio hanc praef
de dō praefatio hanc praefatio

EIVSDEM IOANNIS REVCHLIN IN LIBRVM
SECVNDVM CAPNION VEL DE VERBO MIRI-
FICO PRAEFATIO.

Riori die foeliciter consumpto Sacer Antistes Dalburgi: oro te patienter
p audias; quonam modo experrecti post somnū tres pbilosophi ante lucē
conueniūt: & totum diem de uerbo mirifico differentes consumūt. Cui
diei potior Baruchias praest: sicut besternae Sidonius. Hodie nāq; multo plura
de Chaldæorū & Hebræorum libris sumpta cognosces: ad quorum captanda
principia sic:

IOANNIS REVCHLIN PHORCENSIS CAPNION VEL
DE VERBO MIRIFICO LIBER SECVNDVS.

IDONIVS COEPIT. Assumus Capnion: & antelucanū ipsū
quasi prauectimus importuni. Sic enim Baruchiam hunc quoq;
f non incedentē sed properantē uideo: ne quid tuorū negligat.
Vis: Calcaria impressero: quis currenti. Heus tu Baruchia in la-
cellū: at ille uix anbelo spiritu: Ad sū inqt & tecū Sidoni: q̄q; pau-
lo serius/ tamē praemature ut arbitror: Cū ne humentē aurora polo dimouerit
umbrā. Certe dignus hic locus philosopho: illumq; demiro: Capnion: qui pra-
ter morem tuæ gentis: uel nūc potius nostræ/ quoniā tuos fore nos feceris: nō
idola quæ latine signa dicitis: neq; ullas continet imagines: nisi quid in penetra-
libus ac in hisipsis adytis lateat. Et ecce crux ipsa est. Tū Sidonius: Mitte Ba-
ruchia nūc: an nescis qd in tabulis? Caue molestiā nobis parias qui lōgioris mo-
ræ autor sis. Sed age Capnion: doce nos de uerbo mirifico: uel si illud fuerit ali-
quod nomē etiam pluratiuū. Nihil enim ea in re tanq; grāmatici urgemus: mo-
do id fuerit quo nos in natura constituti supra naturam: ut aiebas: operari mira-
cula poterimus: siue hoc fiat prauidendo/ ut sunt uaticinia: seu res ipsas efficiē-
do: quarū naturalis causa uulgo ignoratur: ob idq; peritissimis etiā uiris admirā-
das. Sunt nāq; res quæ dā sic natura cōcretæ: quas admiramur uel raro uel nusq;
cōspectas: ut Hermaphroditi olim Androgyni: ut phoenix de qua cantat: Con-
uenit ægyptus tanti ad miracula uisus: Et rarā uolucrē turba salutat ouans. Eam
se dicit Herodot⁹: quis multū tēporis expectatā: tamē nusq; uidisse nisi in pictu-
ra. Vt itē unius partus quinq; pueri: cæteraq; mōstrosa. Et si qua ipsi naturæ ad-
miniculo fabricam⁹ pdigia: ut est apud Democritū de Chamæleontis iecore in
summis tegulis exulto: qd̄ himbres & tonitrua cōcitāt: ut etiā Architæ Tarātinū
colūba lignea quā uolitare parauerat: quale nos ipsi & uidimus & fabrefacere
nouim⁹. Hæc & his similia/ uel natura sentiētibus nobis/ uel nos adminiculo na-
turæ pcreamus: quæ ratio physica illiteratis crebro & mœchanicis hominib⁹
ac minutis cōsciētis facillime probat: Nihil horū ex te cōtendo discere. Ita enī
uulgata sunt/ ut in triujs & compitis atq; adeo in quotidianis sopsistæ: audito-
rijs legant. Neq; mirifica quoq; machinamēta ea quæ astrologi pmittūt/ uel in
cōponēdis imaginib⁹/ uel sculpēdis annulis/ ul' prædicēdis euentis/ uel fortuna
infortunioq; dispēsandis: & oīno incōprehēbili cælorū potestati naturis inferi-
orū singillatim applicādis: quæ qm̄ tā fallacia & tā diuersa inter se usu ueniūt: ut
& ipsi autores eius scholæ inuicē aduersent' / & tantæ tāq; inexuperabilis diligē-
tiæ infinitiq; laboris existāt/ ut sub artē nō mēdacē cadere nequeāt: malim p ge-
tē uera dicere/ q̄ cū sūmis laborib⁹ quosq; fallere: deridendā conditionē pfessus
quæ dedita opa mētiri doceat. Lucidissimū enī ueritatis argumentū est cōsonā

Nō mirifica

Empiric astrologos

iectā actionē uoles uti / tanq̄ præcursores & pompæ quædā præcedūt / abhorre-
bis opusq; infectū relinques: detrimēto tibi & cæteris ludibrio futurus. Est nāq;
Iamblichus Porphyrioq; autorib⁹ / notū quidē nemini quāta uirū mltitudo susci-
tari solet quādo descendūt dij atq; mouent: nisi sacerdotib⁹ illis qui labore ipso
iam experti sunt. Enimuero qui nō unūquēq; proprio quodā honore psequit:
nec distribuit omnib⁹ qd̄ cuiq; cōgruit morēq; gerit & gratijs & oblatiōib⁹ & do-
nis eorū cōditioni simillimis: ipsam numinū præsentia & optatos effect⁹ nō asse-
quit: quēadmodum in harmonia si una chorda frangat: tota subito dissonat. Hi
sunt loci: hæc firmamēta disciplinæ ac ipsæ methodi artis. Ergo graui nos mole-
stia Capnion & importabili onere leuasti pollicitatōe tua: qui nostrū studiū a tot
astris: tot dæmonib⁹: tot præceptis: tot ritib⁹ & uanis obseruatiōib⁹ liberare ue-
nisti. Nā ut cælites omittā / quot & quāti sint q̄ sūt inumeri fm̄ infinitos mētis pri-
mæ cogitat⁹ siue ideas: quorū ferūt antiquū illū Orphea introduxisse: nomina-
tim trecētos & quinquaginta deos: Solū terrena nobisq; pxima cōsiderabim⁹
numina: ex quib⁹ ipse paris uetustatis nobilissim⁹ scriptor Hesiodus terdecē mi-
lia in operū dierūq; libro numerauit. Horū singulis parētare / supra hominē est:
& uires nostras superat. Sed iam sol oritur / incipe omniū ornatissime Capnion.

Tū ille. Si me inquit natura paulo in dicēdo uberiorē ac nō tā morosū edidit:
set: profecto quātū ego mecū reputo / habēda tibi gratia foret nō mediocris. Si-
doni: q̄ tantā miraculorū syluā ostenderis: unde nobis cedua ligna cumulatis-
sime suppeterēt: ad tā diuini opis structurā ample magnificeq; illustrandā. Idq; si
unus ex Chryssippi schola essem: ualde gauderē: has tuas ornatissimi eloquiū di-
uitias a te nobis ppositas ex quibus copiosior mea fieri posset oratio. Sed nec ad
id elegantiaz uel nat⁹ uel institut⁹ sum: nec res qua de agie poscit: Quinimo re-
spuit: qd̄ diuinū atq; sacratū est: sermonis ubertatem & faleratis uerbis fucatas
sentētias: præsertim in doctrina soli deo dicata / ubi ois est labes uitāda. Sed in sa-
cris admonemur: qd̄ in multiloquio nō deerit peccatū: haud absimile polito-
res quoq; litteræ iubent dicēte Flacco: Quicqd̄ præcipies esto breuis. Qd̄ & cō-
sulto & necessario fact⁹ sum / ut q̄ breui omnia pagā. Equidē si nō mihi summa
uobiscū haberi cœpisset familiaritas: more Pythagoricoq; pri⁹ unūquēq; uestrū
penit⁹ spectare: & cuiusq; naturā / uitā / studiū / affectionē / ætatē præsentire: Lin-
guæ uero & aurīu patiētā & silentiū requirerē. Nō enim omnib⁹: ut Naçiange-
nus ait: neq; semp neq; oia de deo philosophari cōcedit: sed est quib⁹ & quādo
& quātū. Vos autē ei negocio præparatos & æquos efficiūt collegas besternæ
tabulæ quas domi cōtinetis. Nec a uobis ultra quid exigo: nisi quod Terētian⁹
Simo quæsiuit in Solsa / fidē & taciturnitatē. Annos enim plurimos supra uigin-
tiq; nacti estis: citra quē terminū nulli hebræorū / qd̄ hic Baruchias uerū fo-
tebitur / scripturas diuinorū secretorū cōtingere phas est: eritq; inter nos cōsue-
tudo eadē nō illaudata. Deinde nō est pphanæ multitudini / sed solis sacerdoti-
bus hæc nra sacratissima functio prodēda: qd̄ de sūmis sacris & Plato Dionysiū
Syracusanū: & Dionysius Areopagita Theophilū accurate ac diligētē admo-
nuere. Sacerdotes uero sine controuersia nos sumus. Etsi mille nobis Antistitū
man⁹ impositæ sūt: dū modo cū religiōis cultu diuinā sapientiā teneam⁹. Est eni
uera Lactanti Firmiani sentētia in ijs uoluminib⁹ quæ ad Cōstantinū impatorē
scripsit: qd̄ ijdē sūt doctores ueræ sapiētiae qui & dei sacerdotes. Igit̄ ne pphani
estimemur: & ueræ philosophiæ tractatio & unius dei reuerētia prohibet. Sola
uero hūilitas tātæ rei aptos auditores: & spes attētos: & fides dociles nos facit.
Omniū aut̄ præstātissimū est feruēs amor: qui nos in opatiōe cōseruat: & effect⁹
ad uota largit̄. Cū igit̄ miraculorū ois ars si qua uere nominari queat: ut hic no-
ster Sidonius doctē gnauiterq; recēsiuit: In tris partes diuisa / quarū unaquæq; p

Dehorta^o ab astrologia

in arte poetica oratio

Hinc latus hinc dicitur

deant artem esse certam ad cuius regulam necessitate quadam deorum uoluntates uel angustijs uerborū uel characterum uinculis astringant: cum iniussi nihil agant: & qui iusserit nō regi sed regere consueuit: quippe q̄ summus est: ideo circo figmentis inferioribus nequaquā subiectus. Porro præstygiorū esse doctrina potest: miraculorum uero nulla: nisi feruens cum diuinitate unio: Quia non ipsi nos per deum: sed deus per nos suorum amicorū uotis gratificando aliquid efficiat quod cæteri admirent. Non igitur impune Moyses in deserto Zin & frater eius Germanus populo suasere de petra durissima se posse aquam producere: Neq; id uero auctori attribueret: sed eatenus sibiipsis præsumperunt: quate nus claritudo nominis ipsorum in plebe cresceret: Nimum quidem stulte: ut dum cauebant ne propria erga subditos minuere grauitas: paterentur quod dei læderetur maiestas: Quare ad terram lacte melleq; manantem uetiti sunt accedere: ut discant iuniores: miraculorū operationem in unum summū maximum deum referri debere qui facit mirabilia magna solus. Non nobis profecto non nobis: sed dei nomini danda est hæc gloria. Ergo neq; nos Sidonius inquit miracula facimus: neq; artificium ullum esse poterit quo ea facere discam? Quare frustra de nomine mirifico dicturam te nobis: uix tandem expectauim? Frustra mihi hanc noctem pene insomnem deduxit sciendi cupiditas eius rei cuius ut tu prædicas nulla sit ars: cuius ne ipsi quoq; si aliqua esset capaces simus. At ædepol uel hoc mihi Capnion mirum mirabilissimū uidebitur: quod quæ antea tam egregie affirmasti: nūc neges. Dixisti si recte memini: quod mirabiliū opes ipsimet effectores sim? Iā aliud narras qđ neq; dii neq; nosmetipsi: solus autem deus. Quæ est tanta inconstantia: modo ais: modo negas: quāq; contra te rebus maiorum nostrorū ætate gestis q̄ acerrime bellari possumus & in pugna uincere. Nam ut poetica mittam? de muliercula Quæ se carminibus promittit soluer mentes Sistere aquas fluuijs & uertere sydera retro: Vel inter mille Lucani magica Quod carmine thessalidum dura in præcordia fluxit Nō fatis adduct? amor: Vel de Piritboo qui prim? dicit a cælo lunam detraxisse: Vel Homerica de Circes omnipotentia: Vel Maronica de Protei uersutia. Malo historijs tecū decertare: quæ quāq; sunt admodum innumerabiles: tamē ut aliquas cōmemoremus: negare non audes: Tarquynium priscum pro Actij Nauij auguris sententia: ut est apud Liuium: nouacula cotem dissecuisse. Pythagoram uno momento & in Thurijs & in Metapontijs fuisse. Apolloniū e Smirna subito in Ephe sum uerbo dicto translatum esse: qui & Romæ dicit uerbis occulte pronuntiat: puellam nuptiarum die moribundam resuscitasse: cuius ille nobilis scriptor testis est Philostratus. Hoc exemplo & ea spe de te confisi sumus pari doctrina institui: ut omissis sollicitudinibus magorum: obseruationibus astrologorū: per scrutationibus physicorum: solo possemus ore nostro subitas res admiratione acrumore dignas efficere: quæ in nobis ueram esse philosophiam probarent. Nā quid iuuat mirabilia multa quotidie discere: nulla unq; facere? De nobis opinio in plebe est magna philosophiæ ac omnium rerum scientiæ. Sic enim illam describūt: esse scilicet diuinarū humanarūq; rerum noticiam. Sed oro uos amici optimi: quā præstabilim? satisfactionem populo insignem atq; illustrem studiorum nostrorū: dum eiusmodi opera desunt: Parum est nos litteras nosse: quas & quiq; abiectiones didicerūt. Nihil extollit disertos esse: quod natura mulierculis cōcessit. Nihil etiam qđ tot & tam perplexas scholasticorū quæstiones uel intricare uel extricare profitemur: Quapropter nos ipsos poti? stultos & infanos q̄ sapientes uulgo arbitrant: adeo certe ut in uituperium quasi nomē philosophiæ nostro æuo deueniret. Viuere etiam religiose gentilia sacra inuitat:

*Præstygiorū magi facere possunt
nō aut mirabilia uera*

*Sigēt rem q̄c magi possunt
aaron nō intulerit heruā
lactē melleq; manantem*

Nō miranda qđ præstygiorū

do nos cōficiat: qđ quātū me attinet fieri nō potest. Nā nihil est uspiā qđ pl⁹ ex-
peto: uel ut ea mora collū se putet ex capistro erepturū & sic pmissis erepere.
Qđ hoc minus cū arbitror tēptare: quia tanti pbitatē facit ut incredibili uerecū-
dia erubescendū sibi ducat si fidē fluxā gerat. Sed sunt gen⁹ hominū q talentū
libenē suffodiūt & sciētias occultāt: & malūt inertiores uideri ne doceāt: q̄ docē/
do æmulos parere. Nescio si dissimulet ex eorū numero esse. Equidē in cōmuni/
one līaz optarē singulos mei filēs & tā p̄fusus esse in edēdis ijs quæ animo ge/
rim⁹ & quæ nobis eruditioē accumulam⁹. Nā si q̄ me fortasse amore mei dece/
ptus puto scire cōfestim quæro auditorē: quē ut ex me discat & oro & aliquādo
uix tandē exoro: ita plurimū delector cōmunicatiōe ac liberalitate studioꝝ. Ex/
periamur itaq; in Baruchia Sidoni respondit Capnion: uerū ne dicat an fingere
secū hūc sermonē cōstituerit: quo me facili⁹ in angiportū cogat. Dic age de uer/
bis quæ tui cōtribules in arcanis habent: & ferme sub modio ut aiebas recōdūt.
Ea enim te multū relegisse ostētabas. Iā ego serio studiosis uobis assentior He/
bræos nō nihil facultati nostræ cōtulisse: quos & imitamur sæpe rectius q̄ cate/
ras gentes: quorū quidē religionē cōstat patrū memoria plurimā diuinitatē ha/
buisse deūq; rite coluisse. Et faciā nō coactus Baruchias inquit: ne uel fugiēdo
quærere gloriā: q̄ a tātis uiris rogari patiar: uel aliud dicere & aliud facere uide/
ar. Pauca enim sunt quæ de sacris nominib⁹ ab Hebræorū schola institut⁹ sum:
& iccirco paucis expediā. Sed obstruite pessulū: ne ministroꝝ aliquis exaudiat:
neu sacra prophanis ridiculo futura sint: & margaritæ a porcis fœde calcentur.
Consulto quoq; conabor obscurius loqui: modo quid uelim uosipsi pro ingenij
bonitate intelligatis. Cōsortiū diuinitatis cū mēte hūana facit qđ deus homine
uti⁹ pro instrumēto: haud secus atq; peripatetici de adiuuitate sensituiæ & uege/
talis naturæ docent. Nā ubiq; est uegetatiuū in sensitiuo: ibi uegetatiuū erit
loco instrumēti & sensitiuū sicut principalis motor: q̄ cū agere cœpit nō ad infe/
rius seipō mouet: sed p̄ media utriusq; cōuenientia quoad eius fieri pōt ad sui par/
& consentaneū: & ad id quo cū uersari queat. Potestas enim in animalib⁹ alūna
& nutrix medio calore: qui tamē sit occultæ cuiusdā & digestiuiæ pprietatis in/
ternūcius crudū cibū digerit & uersat. Nam quo calor est: hoc nō magis trāsfor/
mat. Aliter enim in foco uelocius q̄ in stomacho nutrimenta cōcoxeris: cui⁹ ad/
uersum modū plane cernimus: Sed quasi character & imago quædam naturalis
pacti ad digerendū calor ille tanq̄ aliquis profoneta intercurrit. Iccirco nō peri/
manet cibus: sed in aliam substantiā migrat: Quem nō in herbam uel plantam
nutrix uirt⁹ trāsmutat: Fieret enim sic uegetabili similior: quinimo de industria
illum in carnem conuertit ad tangendum aptissimam: ut p̄r tactum in ea sensu/
tius ipse motor habitare queat. Sic igitur exuperantissim⁹ omniū deus qui ad
sui exēplar: teste Mercurio ter maximo: duas finxit imagines: mūdū & boiem
quo luderet i orbe terraz: ut est i pabolis: & delitijs frueret in filijs hoim. In mū/
do ludit mirificis opatiōib⁹ nō syderea uel elemētari tantū uirtute: uerū etiā ali/
quādo pprietate occulta. Quæadmodū de Coralijs aut aliarū rerū appensione
medici pbant: non qđ calidū sit aut frigidū hoc uel illud: sed quia tale: quō dixi/
m⁹ in animali nutritiōe: nō calore præcipuo: sed p̄ tale aliqd trāsfōratiōe rez
digestaz fieri. Et sicut calor naturalis in digestione alimētoꝝ q̄si umbra est locū
tenēs occultæ pprietatis: ita in effectib⁹ ex secreta rerū dispositiōe ortis q̄ indiu/
duū alterū differt ab altero: nō ipsa natura: ut uulgo putāt: sed obscuri⁹ aliqd qđ
naturā præcedit in causa est: cui⁹ instar & typū in cōmuni sermone ipsū naturæ
uocabulum gerit. Habetis tam de mundo: Videamus pariter de homie: qui &
Microcosmus a græcis dicit⁹: cuius cōuerfatiōe plusq̄ mūdī se deus ipse oblectat:
quem pro captu quidem humano in se transformare studet: ut sensitua nutri-

Comēdat hebreos

hibentur coram & non per interpretem: facie ad faciem: non per Castaliæ riuū
 nec antrum Trophonij: nec arborem Dodonæ: nec Delphorum Tripodem:
 sed sicut solet amicus loqui cū amico. Qd̄ si putatis in meorū potius laudē a me
 dictū q̄ qd̄ ita sentiā: cōparate linguas: & nullā puriorem: nullā inuenietis magis
 pudicā. De uetustate uero & ordine si nostris historicis minus confiditis: uel ex
 uestris discite / neminē omniū scriptorū inueniri q̄ sit Moyses antiquior. Nume-
 rant̄ ab illo usq; ad captū Iliū / trecēti & decē anni: Quo tēpore gēti nostræ præ-
 fuit Abeson: Argiuis Agamemnon: Aegyptijs Vaser: Assyrijs Teutam⁹. Vol-
 uat interea mihi aliq; uolumē aliud: ante troianū excidiū p̄ lras memoriæ pro-
 ditū: præter libros Hebreorū. Nā post annos centū & quinquaginta / tandē pri-
 marij græcorū uates Homerus & Hesiodus Cicerone teste Troiā secuti sunt:
 quib⁹ paulo prior Orpheus cū suis sacris fuit. Sed nihil ad nostrū autorē q̄ ualde
 longo ante tpe scriptas leges tulit. Superiorib⁹ enim sæculis reliquit Eupolem⁹ de
 regib⁹ ludææ græcus historic⁹ in nobilissimis operū suorū monumētis Moysen
 apprime sapientē fuisse: & grāmaticā lrasq; cognitionē ludæis tradidisse: q̄ eam
 postea phœnicib⁹ ob uicinā largiti sint. Phœnices deinde græcorū pueris rati-
 onē characterū distribuisse: ppter altera in se cōmercia: Quo Pliniū puto cō-
 motū ut se diceret litteras primordiales semp arbitrari Assyrias fuisse: licet aliq;
 apud ægyptios: aliq; apud Syros reptas uelint: attulisse tñ in græciā e phœnicia
 Cadmum sedecim numero. Varietatē hanc regio tota facit inuicē cōtermina:
 Et fortassis etiā hoc qd̄ nō ualde diligētes quidā rerū scriptores Moysen ægyp-
 tiū sacerdotē dixere: ut Strabo cosmographiæ sextodecimo. Quodcunq; id sit:
 Moyses cui⁹ ad nos usq; scriptura puenit / antiquior extat: ante quē nulla litera-
 rū monumēta legunt̄. Eam antiquitatē cōfitemē multi græcorū: quis alius aliter.
 Noster quoq; Philon / & noster imo uester Fabius Iosephus: dū antiquitatē titu-
 lo prænotat nihil a Moysē alienū scribit. Polæmon item græcæ historiæ libro
 primo: Ducē eum Ogygi & Inachi tēporib⁹: Appion doctus hō ille Possidonij
 Amoside in ægypto regnāte principē trāsfugæ fuisse / tā in libro cōtra ludæos:
 q̄ etiā suo historiarū quarto: Et Ptolomæus Medesi⁹ in ægyptiorū historijs me-
 minit. Deniq; q̄ in cōscribēdis Atheniēsiū rebus clari habent̄ & Hellanicus &
 Philochorus & Castor & Thalys & Alexāder Polybister cognomiatus: & oim
 historicorū facile princeps Diodorus: q̄ Asiā & Europā prope uniuersam diligē-
 ter ipse suis oculis plustrauit. Hi oēs uetustatis amplissima insignia de eo mirifi-
 co duce & præstātissimo rerū diuinarū autore prædicarūt. Per quæ manifestū
 fit illū cæteris omnib⁹ & ætate tēporis & antiquitate religionis & arcanæ opati-
 onis admirabili potētia & disciplina diuinitatis ante stare. Frustra enim a græcis
 uerba cælitus demeantia & diuino syllabarū cōtenta suffragio nomina petieris
 ppter nouiciā dicēdi artē / & nuperrimā uarietatē loquēdi. Græci nāq; ut ait lā-
 blichus Chalcidensis Porphyrij discipulus: natura rerū nouarū studiosi sunt / ac
 præcipites usq; quaq; ferunt̄ instar nauis saburra carētis nullā habētes stabilita-
 tem. Neq; cōseruāt qd̄ ab alijs acceperūt: sed & hoc cito dimittūt: & oia ppter
 instabilitatē nouæq; inuētioneis elocutionē trāformare solēt. Et iccirco ægypti⁹
 quidā sacerdos recte Soloni apud Platonē in Timæo respōdisse laudat̄: quādo
 aiebat: O Solon Solon græci semp pueri estis: nec est quisq; e græcia senex: quia
 iuuenis semp uobis anim⁹ in quo nulla est ex uetustatis cōmemoratione prisca
 opinio: nullā tēpore cana disciplina: Quo forte ductus Ptolomæus ille philadel-
 phus i cōquirēdis antiqtatū libris acerrimo uir studio cū Alexādræ Bibliothe-
 cā pene repleset uoluminib⁹ ad milia ferme septingēta / deessetq; columē anti-
 qtatis Moyses: & primū uetustatis monumētū: dicit̄ tunc hierosolymas regios
 legatos misisse qui orarēt curiatim de singulis tribubus sex uiros græce doctissi-

*A moysē usq; exordm hys
 triserunt am triti dextrm*

*phœnices p̄ hras abie
 hebreos habuerunt*

*An moysen nulla hras mo
 numēta extiterunt*

Græci instabiles

Græci semp pueri

mētis obseruabāt. Reliquū est: ut si diuina & uere sacra ægyptijs essent nomina in secretis miraculis utilia: Neq; tamē a dijs quos præstantissimo apud illos autore Hermete/dæmones esse hominib⁹ posteriores demōstrauimus: Neq; ab antiquitate scripturarū tradita: quib⁹ ea nomina cōtineri deberēt: quā profecto libri Hebræorū quoquo modo plurimū superāt. Hoc saltē nūc experiamur præterea: num uel a se tanq̄ barbaricis hominib⁹ orta sint: quæ fuit Socratici sermonis tertia pars. Docebit nos Herodotus pater historiæ in libro secūdo: ægyptios se nolle dici Barbaros: magis uero cūctas natiōes cæteras. At quia tam abhorrent & dedignant hoc uocabulū/quasi regioni suæ ignominiosum: Idcirco sunt ab hostib⁹ Hebræis appellati barbari: Ceu ubi ad prostitutā aliquādo & scortū cōuitio dicim⁹: O nobilis fœmina. Et fuerūt eodem tēpore tres Romæ nobiles meretrices Ciberis: Origo: & Arbuscula. In eā quoq; sententiā Salustius: Erat inquit ei cū Fulvia muliere nobili: stupri uetus cōsuetudo. Videtis quod uirtuti debet id cōtra obscenis hominib⁹ quasi opprobriū obiectari. Paulo enim post idem Crispus Salustius plerq; nobilitatē asserit cōtra Ciceronē nouū hominē inuidia estuare: quo quasi consulatū pollui credebāt: quippe tunc rectius posito nobilitatis uerbo. Ita canticū illud intelligo: Cū exierat Israel de ægypto: & domus iacob de populo Barbaro: fuit iuda in sanctimoniā sibi. Barbaros utiq; in cōtemptū arbitror uocatos ægyptios: quia barbari uocari noluerūt. Atqui Loes hic potius ruditatem & hebetudinē designat. Littera. n. in. l. uersa: quis ubiq; Loes barbarū exponat. Erubescāt itaq; ægyptij barbaros se dici & iniuriarum agant. Eequomodo Zoroastri sacroꝝ: ut aiūt principis: hoc sacerdotiū decretū accipiet cū uetat in sacris barbara uerba mutari. Igit̄ barbara uerba quibus in sacra imutabili & incōtaminata utamur: nō erūt ægyptia: q̄n pot⁹ erūt Mosaica. Is enī Moyses Hebræus corā deo se barbarū: hoc est crassilinguē & graui loquū cōfessus est: cū ait: Mi domine nō sum uir elegantiarū: sed graui ore & graui lingua. Eiuscemodi homines Strabo cosmographus in quartodecimo libro tradidit ab initio barbaros appellatos/cōfessio nomine q̄ difficulter/aspere ac duriter loquerentē: ut blesos ballosq; dicim⁹: cognata rebus nomina inuenientes: sicut murmur: clangor: strepitus: crepitus: & alia his similia. Et si ad amussim cunctas historias rimari libet: inueniem⁹ oēs orientis natiōes moleste ferre barbarorū nomē: præter hunc nostrū cū populo suo Moysen: qui palā se duriloquū & barbarū esse non inficias iuit: Idq; memoriæ p̄ litteras prodidit. Nec nos ipsos uelligia sua loquelāq; imitātes/decet negare barbaros esse. Nō qd̄ penit⁹ nostra loquēdi sit iners ratio: Habem⁹ enim ad regulā idioma cōpositū / & grāmaticā artem exercemus: & adolecētibus Hebræis: Mose Kymbei: Magister Ephod: quod more Galloꝝ interpretamur: ego p̄fectus durādus: & Hasra cæteriꝝ præstāte ludī mgrī: & os & calamū istituūt. Quare nō qd̄ elingues & rustici/ sed qd̄ primi hominū sim⁹: quos uniuersi uetustissimarū rerū exquisitores semp̄ fuisse barbaros asseruerūt. Hoc nō accurate cōsiderātes aliqui de nostris: docere ausi fuerant: Barbaros esse qui nō lingua sancta loquuntē: ut Salomon scholasticus in expositione hymni quē cōmemorauim⁹ in uerbi hui⁹ interpretatione Loes: & alij quidā elemētarij. Sed cōtingit etiā nostris qd̄ reliquis artigraphis. Scribim⁹ indocti doctiq; poemata passim. Ego uero satis crediderim ægypti sacerdotes illustriores imiscuisse suis: hebreorū nomina: quib⁹ efficacius utantē: cū quid uelint secreti in lucē p̄ducere: & ea quidē nō nisi lōgæuo & occulto studio didicisse: sicut uos ipsi discere potestis. Quæ nisi fuissent aliena quōdā a patria lingua: nō tantū occultare poterāt: quātū uidem⁹ in historijs. Tametsi nāq; Plato & Eudoxus anis tredecim Heliopoli cū eisdē habitaret: tñ uix tandē ualuerūt particula quædā ex arcanis illoꝝ uerbis p̄ longā & assiduā cōuersationē decerpe/ quæ i monumē

Ægyptij barbari

partim cū corpore: ut aptissimū mibi tecū esse mediū putef hominis cū deo cō
 ciliandi uerborū quidā usus. At qđ tu ea barbara poti⁹ elegisti quasi cognatiōra
 diuinitati / non multū recuso. Iam enim ut ait Iamblichus: dij cū sermonē barba
 rorū approbauerūt tanq̄ sacris maxime congruentē: præsertim quia antiquior
 primulq; extitit modus iste loquēdi. Et quoniā primi nomina diuinitus accepe
 runt: eaq; cū ppria lingua miscuerūt tanq̄ cū familiari cōsetanea; illis uoce cō
 temperates: Ita nobis seruāda perpetuo tradiderūt: nosq; ita ipsam traditionis
 regulam / rite deinceps conseruare debemus. His præceptis Iamblichus ipse in
 tuā me sententiā ducit: Nisi qđ tu nobis psuadere studes ea de quib⁹ Zoroaster
 dixit: barbara uerba ne cōmutes hebraica esse debere: Et pfecto Baruchia tan
 to ingenio & dicēdi copia totq; testimonijs historicorū usus es: ut me facile cō
 moueas ad assentiēdū: nihilq; nunc obstaret quin tibi omnino crederē: nisi una
 ueterū experientia: qui nō tantū ægyptijs assyrijsq; uerū etiā græcis uerbis ma
 gorū admirādas res effecisse dicunt: & in propulsandis periculis & accelerādis
 cōmoditatib⁹ magnopere quidē præsūtisse. Referūt enim Orphea illū ægyptij
 Mercurij sectatore: primi sacerdotij antistitē: theologū & uatē: cū esset unus ex
 argonautis: sæuam tempestatē in quā misere iciderāt / suis sacris auertisse: & au
 guria nō solū ex auib⁹: sed & cæteris pariter animātib⁹ primū demonstrasse:
 Græcis tamē idem inuocationib⁹ usus est: ut hymni sui probāt: qui etiam græce
 hætenus extāt atq; canunt. Pythagoras uero & Plato uniuersa quidē sacra ex
 ægyptijs se doctos asserūt: nōnulli ex assyrijs atq; Chaldæis: cæteri; a cæteris:
 qui certe incredibile est q̄ mirifica opera hominib⁹ ostēderint. Quare non solū
 Hebræoz: uerū & aliaz gentiū sūt sacra nomina. Tum BARVCHIAS. Sa
 crum inquit quādoq; dicim⁹ idem qđ sanctū: uidelicet qđ ab iniuria hoim defē
 sum atq; munitū est: quādoq; ut Martianus in iure ciuili respondit: sacre res hæ
 sunt quæ publice cōsecratæ sunt nō priuatim: Vel ut Vlpianus iuriscōsultissim⁹
 scripsit sacrum esse quod princeps dedicauerit: uel eius dedicādi dederit potesta
 tem. Hoc modo quicquid deo consecram⁹ & ab usibus uulgi subtrahim⁹: id sa
 crum & sanctū & quādoq; sacrosanctū appellat / cuiuscūq; fuerit nationis uel po
 ptuli. Sic ille sacerdos apud Timæum Soloni quōdam narrabat: multorū homi
 nū gesta memoratu digna in ægyptiorū templis & sacris eorū litteris cōtenta
 seruari. Sic de ipsis quoq; cōsecratis sacerdotib⁹ uniuersæ gentis dici consueuit
 qđ sint deo deuoti & sacriati: Ut Virgilius de Heleno Apollinis sacerdote ceci
 nit. Exorat (inqt) pacē diuū uitafq; resoluit Sacriati capitis. Et post hæc i octauo
 aeneidos libro: At Cæsar triplici iuectus Romana triūpho Mœnia dijs italis uo
 tum immortale sacrabat. Alio quādoq; more itemq; rectius sacrum uocamus oim
 rerum autorē deum: ut omnis sacri principiū & fontē: deinde sui participatiōe
 cuncta post deum sacra in quibus deus ipse sua sponte uersatur cum sua præsen
 tia & uirtute. Differtq; hoc a superiori. Nam istic deo nos dedicam⁹: hic se deus
 nobis dedicat: resq; nostras assistētia sua illustrat. Et iccirco sacra iure optimo no
 minamus illa / in quibus deus uere habitat. Non augeli / non dæmones / sed deus
 ipse summus optimus maximus. Ob idq; angelos etiā ipsos siue deos / uocamus
 sacros: quoniā & in ipsis quoq; deus habitat: cuius sæpe nomē ferre dicunt. Cō
 tra uero pphanos pari modo execrabiles appellam⁹ a quib⁹ longe deus abest:
 ut Stati⁹: Fraternas acies alternaq; bella pphanis Decertata odijs. Nā iuxta pri
 mā uocabili uia: sicut sacra sūt a nobis deo dicata: ita pphana procula phano &
 religiōe: quæq; extra sacra degūt interpretari licebit. Adeo enim ex nostro facto
 sacrum illud orit⁹: ut a faciēdis sacris & sacrificul⁹ rex ipse q̄ facit sacra: & sacrificiū
 qđ fit a sacrificulo: & istud ipm quoq; sacrum denominet. Ouidi⁹ in trāformatio
 nis libro .j2. Festa dies aderat q̄ cygni uictor Achilles Pallada maētata placabat

Orpheus assistit

Sacra que sunt.

bitauit adscribere. Apprehendens nāq; manū iacentis in tumba puellae: duob⁹ uerbis dixit Thabiti: Kumi: quorū primū ad uitā spectat: id est Respice: secūdū uero ad sanitatē recupandā: id est Surge. Vbi post aliquis nō satis diligens trās/ scriptor quod in historiae margine cōpererat: oratiōis cōtextui admiscere ausus est: ut nūc pene uniuersi libri sic teneāt Thabita Kumi: quod est interpretatum Puella tibi dico surge. Nec enim credendū est ab Euāgelista translātū: quod in ueritate nō adest. Igitur Puella tibi dico: uniuersum hoc nihil huc attinet. Et ad modū demiror quosdā nō nullius apud uos in omniū scientiarū doctrina famae atq; nominis quos & magni estimatis: hoc in loco dicentes Thabita nomē esse uirginis: quasi putādus sit christus ille quem ego semp quātumcūq; Iudaeus fui tamē maioris & Apollonio Tyannaeo & quibusq; philosophis feci: Nunc autē per te doctus etiā excellentiorē angelis: & omnibus dijs: non solum hominibus superiorē affirmo: & deum esse atq; fuisse credo. Itaq; quasi putandus sit: nomē prius uoluisse scrutari quo carmen arcanū incantaret: sicut & de Apollonio con/ sentiūt omnes magici: qui cū ex Tigillini iam uel uerius Neronis manib⁹ euasis/ set: oblatā in uia puellā inter nuptias ut putabat mortuā attigit: & initio nomen uirginis diligēter quāsiuit: Eo accepto: dicitur aliquid occulte pronūciasse: quo puella reuixerit. Et Romanis hoc quōdam in more obseruatū erat: quācūq; ur/ bem obsiderēt ut eius nomen urbis accurate quārerēt. Idq; cognoscētes: soliti sunt quodā carmine omnes illius tutelares deos euocare: tandemq; deuincere. Hoc ipso factū est ut nullus Romanae urbis propriū nomē auderet prodere: ne a suis hostibus simile paterent. Vnde cognoscimus propria rerū nomina non nihil incantationib⁹ prodesse: quod absit ab eo qui omnē dæmoniorū cultū funditus sustulit: ne uel in hoc opere uirginis nomē agnoscere cuperet: quam ante nusq; uidisset. Sed Thabiti Kumi: uerba sunt christi: quae latine interpretantur: Respice: Surge. Respice ut uiuentē: Surge ut sanam te oculis cernāt uniuersi: quā nō tantū a morte: sed etiā ab omni aegrotatione: meo iussu confiteantē esse liberatā. Sed frustra uobis praedico: quae ipsi & apud nostros saepe legistis inue/ stigādo scripturas: Veluti psalmo tredecimo: cuius est initiū: Vsq; quo domine. In uersu: Respice exaudi me domine deus meus. Et uigesimosecūdo qui inci/ pit: Deus deus meus. In uersu: Dinumerabo omnia ossa mea: ipsi respexerūt uir/ derunt in me. Et psalmo trigesimalotertio: Exultate iusti. Versu: De caelo respexit dñs. Et psalmo sequēti: In uersu: Respice ad eū & illuminamini. Vbi translatio uestra sic habet: Accedite ad eum & illuminamini. Et in laudationib⁹ quas uos ad horā primā quotidie psallitis: In lra Gimel: Reuela oculos meos & confyde/ rabo. Vbi uerius poni debet: Respiciā mirabilia de lege tua. Est enim hoc idem uerbū Abita: de quo nūc disserendū nobis fuit: quoniam illud in secunda personā facit Thabita uel Thabiti: id est respicias uel respice. Nā ut solent latini saepe fu/ turū indicatiuū pro imperatiuo usurpare: ut alternis dicetis amāt alterna came/ nae: pro dicite. Ita & apud Hebraeos idem in crebro usu frequētissimū inueniē: ut hic: respicies: pro respice. Sed Kumi per se imperatiu⁹ est: foemini generis: ut Canticorū scđo: En dilectus me⁹ loquet mibi: Surge ppera amica mea. Vbi ponit Kumi: id est surge. Talia in multis sacrae scripturae locis ab indoctoribus corrupta inuenietis: dū hac aetate plus solent theologi Aristotelis dialectica so/ phismata: q̄ diuinā inspiratiōis & sancti spirit⁹ animaduertere uerba. Vnde stu/ dio humanae inuētionis: ipsa caelestis traditio negligē: & loquacitas hominū ex/ tinguunt dei sermonē. Similis enim libroriorū error in actib⁹ apostolorū deprehē/ ditur: qui apud uos coepit esse cōmunis etiā doctis & quidē doctoribus: in susci/ tatione Dorca dis de familia sanctorū in loppe: quae est toparchia Iudaeae: ut ait Plinius: proxima Lydda. Illic nāq; ipsius mulerculae nomē non recte scribunt:

d

*No d' i' qd' scribi apud uos
in eadē Thabiti Kumi*

*Oratio d' i' qd' scribi apud uos
in eadē Thabiti Kumi*

Thabiti Kumi quid sit

*No Errori theologorum
qui pl⁹ angel⁹ d' i' qd' scribi
apud uos scribitur*

hebraica molior enucleare: quibus inconcussis Euangelistæ inter scribendum usi sunt: nescio quonam modo in arcana religionis uestræ tegumenta lapsus sum / ut pernoscatis aliqua me præcedenti meditatione ac non tam subito ad uestram professionem esse cõuersum. Tum SIDONIVS / Mi Capnion inquit: q̄ est hic diuinarum litterarum peritus: Quid ego afferam igitur ad nostrum sermonem? Sed si rite recordor: multam mihi quietem parauit Baruchias: ne ualde de sacris nominibus cogar differere. Docet enim nos: sola hebraica inter uere sacra connumerari: hoc affirmare conatur tam ex uetustate q̄ diuinitatis conuersatione ac arcta quadam confœderatione dei cum iudæis: & quod sermo sit solidior / multis deniq; argumentis. Quæ si uera sunt: ego qui ætatem in græcis atq; latinis plus cæteris contriuerim: audiendi tantum mihi tempus nactum lætabor. Et CAPNION: profecto inquit admirarer eius tantam in Euangelij cognitionem / nisi multo ante non paruam in illis operam fateretur consumpsisse: id quod res ostendit & negocium indicat. Sed exaudiamus ipsum dum lucet. Prætergressa enim meridiem dies est. Age rursus Baruchia quæ de arcanis & sermone in medio: ut aiebas: reconditis uerbis accepisti: edere ne subterfugias: ambo & oram⁹ & hortamur: quos certe tua lingua (Dicat quicquid uelit Sidonius) plurimum delectat / cuius uterq; discipuli sumus. At quando ita iubetis BARUCHIAS ait: obtemperandum est: modo simplicitatem sermonis ne cõtemnatis quod nullis elegantijis imbutus sum. Et nunc quoniam ad uesperam tendimus: non te ultra Capnion urgebo: ut rationem reddas: quare uitam & doctrinam christi: græco eloquio scribentes: etiam Hebraica uerba sua dignantur interfere. Vos deniq; iam consueuistis omne uotum uel publicum uel priuatum uno uerbo cõcludere: Amen: quod & apud Paulum inuenit. Ad hoc CAPNION: breui ait absoluam ne bæreas. Non autem satis tutum est in re tam præcellenti me uti figmento meo: Sed Origenem lumen theologorum nostrorum citabo: de quo dicitur: quod ubi bene ibi nemo meli⁹. Ait enim in libro cõtra Celsum: In quibusdã sacris nominibus mirandam latere uirtutem: Ideoq; hæc ipsa non esse ex Hebræa lingua in aliam transferenda: sed in suis ipsis characteribus conseruanda. Habes quod iandudum emungere uoluisti: scilicet esse diuinorum nominum orationumq; uirtutem mirificam: propter quam & characterum forma & uerba ipsa incorrupta permaneant: ne sicut hominis compagine destructa: inclusus etiam corpori spiritus / & tota perinde uirt⁹ euanescat. Præterea ut Porphyrio respondit Iamblichus: Si ea nomina ex hominum pacto conuentoq; posita essent: nihil interesset alia pro alijs cõmutare: Sed præ idem ante intelleximus Baruchia / & uerum esse confitemur: quod sint accepta diuinitus non parua humanitas. Ad quod subiungit idem nobilis Pythagoræus ille Iamblichus. Neq; enim prorsus eandem ait mentem seruant nomina in aliam linguam interpretata: sed sunt gentibus singulis propria quædam: quæ gentibus alijs per uocem significari non possunt. Accedit ad hæc quod si significationum proprietates per aliam linguam interpretari possimus: non tamen eandem conseruant permutata potentiam. Istis autoribus tibi responsum uelim: sed caue putes me te re: quã tu fama tam late spargis. Deum namq; omnipotentem: & ut græci dicunt: omnitenentem: quis dubitabit uirtutibus uerba decorare posse? Itaq; potestas dei patet: sed nondum uoluntas: quæ sola rerum causa est. Omnia enim quæcunq; uoluit deus fecit in cælo & in terra. Quapropter nisi ostenderis deum uoluisse hoc: & item alterum uerbum tali atq; tali uirtute pollere: nihil egeris. At ego non uos docere. BARUCHIAS inqt: sed quæ olim de arcanis ex nro collegio

d 2

*Si differunt dno pms hebraica
uerba*

*Quæ q̄ est nro pms hebraica
q̄ lingua hebraica*

Lauda Iamblichus

ut nullam diuini honoris memoriam tenere arguamur. Vos uero meis uerbis non plus assentiri opto: nec ipse aliter assentiar q̄ sacra concedunt eloquia: ut ne in deum optimum/ ego lutum & argilla spirans/ uermis & non homo/ uidear iniurius: & alter Osa tangere arcam/ & adiungere aliquid supra q̄ id quod deus ipse locutus est. Primū enim humani generis peccatum fuisse arbitror id quod mater omnium uiuentium Heua plus ad uerba dei addidit q̄ ipse deus dixerit: qd̄ sequētibz quidem sceleribus initium fuit & diuinæ ultionis origo. Nam anteq̄ orta esset mulier: dixit deus Adā: Ex omni ligno paradisi comede: de ligno autem scientiæ boni & mali ne comedas. Heua uero recēs nata/ uideamus qualiter uerba creatoris immutauerit: & ad serpentem loquens: De fructu ait ligni quod est in medio paradisi præcepit nobis deus ne comederemus: & ne tangeremus illud/ ne forte moriamur. Addebat/ nobis/ pronomen pluralium: cum nusq̄ Heuæ præceperit ne comederet quippe nondum natæ. Subiunxit: Et ne tangeremus illud: quod & deus nō dixerat: Quare cum mendacem uellet dominū constituere: rursus addidit dubitationis & incredulitatis particulā dicēs: Ne forte moriamur: quod creator singulariter & firmiter soli Adā cōminatus est. In quacuncq̄ enim die comederis ex eo: morte morieris. Vnde & serpens propter consilium: & Heua propter auxilium: & Adam propter transgressionē pœnas dedit. Ne igitur in idem coram tremendo uniuersitatis autore uitū aut crimen incidam: oranda est summa illius clementia: ut beniuolentiā nostram & pietatem potius q̄ ruinam animaduertat: si forte pes labatur: cui rei de sacratissimis penetrabilibus sui erga nos amoris succurrere dignetur: propter gloriam & honorem nominis sui in sempiterna sæcula benedicti. Quod sit autem illud tā illustre uerbum/ tam efficax/ tam uenerandum/ tam salubre in quo facilius uoti compotes euadimus: cum multa ut diximus inueniantur summi dei nomina considerare oportet. Nā quod Zacharias propheta exclamat: In die illa erit deus unus & nomen eius unum: admonemur hoc tempore plura esse nomina dei: eo qd̄ in futuro sæculo non erit nisi unum. Quid trahimus horas: quid tempus frustra terimus: quid diu expectamus: quasi multa esset disputatiōe opus: qualiter id quod nomine caret tam multis nominibz possit designari: An ne nomē inter superos aliud diuinitati existat q̄ apud mortales: Num cesset huius mundi consueta nominatio: in futura nostrorū animorū uita: Deus ne cum sui apud se immanentia consideramus nomen habeat: An uero tunc nullo illi sit opus nomine: Misso omni eo qd̄ ad rem non plus attinet q̄ ad moram rei & tarditatem negocij nostri paucis expediamus. Quis enim suprema diuinitas apud immortales: apud cœlites/ apud supercœlites pro suo more ut est uerisimile aliquo nomine uocetur supereminētī: tamē magis quæ sunt in rem nostram tractabimus dicentes: qd̄ iuxta humanā contemplationem ex traditis nobis diuinitus sacris nominibus: quoddam essentiæ attribuiamus: quoddam uirtuti: quoddam operationi: reliqua nostræ erga deum affectioni. Essentiam autem uoco: dei separationem a rebus & omnimodā in seipso clausiōem: & extremam: ut ait nobilis ille nostra ætate philosophus: in remotissimo suæ diuinitatis recessu profundā ac solitariam retractationem penitissime in abyssu suarum tenebrarū se contingentem. Scdm̄ hanc itaq̄ affirmant sibi ipsi deum uenerabile nomen apud homines instituisse: quippe qui se solus cognoscat: quare & solus sibi nomē ponit. Nunc quo id conijciant argumēto uiri sapientes: & qd̄ sit illud nomen essentiæ sacratissimū uideamus. Dixit Moyses ad deum: Ecce ego uado ad filios Israel & dicam eis: Deus patrum uestrorū misit me ad uos: & dicent mibi: quod est nomen eius: quid loquar illis: Dixitq̄ deus ad Moysen: Ebieb qui ero: & dixit: Sic dices filijs Israel: Ebieb misit me ad uos. Hoc nomen Plato in sua illa tam longa

d 3

*Hoc tpe plā nōd dei**Nō nōrē Ebieb*

eiusdem Dionysij uerbis quæ iam audistis post acrem meditationem facile in-
 telligitis: Quapropter inenarrabilis supereminentiæ separatū in se retrocessum
 considerantes sanctissimū nomē Hu: imprimis uenerant: & ipsum ante Ebieb
 collocant: Quod Esaiæ prophetarū nobilissimo deus ipse manifestauit dicens:
 Ego dominus: Hu est nomen meum: gloriam meam alteri non dabo. Videtis
 iam dictū nomē sub modio lumē cōtinere/ac restringere quidē radios: & in ab-
 ditis secessib⁹ deū solitarie cōmorātem designare absq; ullo uirtutum effluxu:
 sed in suis ipsius se cōsistētia simplicissima & absolutissima cōtinētē: nō egrediē-
 tē: nihil gubernantē: sed cuncta pmittentē: quæ bñ fiūt acceptantē: quæ itē ma-
 le: non recordantem: quale posthac in eodem propheta deus loquit: Ego sum
 Ego sum Hu: delens iniquitates tuas apud me: & peccatorū tuorum non recor-
 dabor. Nam qđ Hu gloriam suam non dat alteri: quod non recordat peccato-
 rum: quod apud se ac non propter aliud extra se delet iniquitates: declarat si-
 gnificatū nominis: quoniam Hu deum a rebus ita separatū notat ut omia in-
 tra seipsum uel agat uel permittat uel quiescat. Et sæpe negatiuis sermonibus
 nomen istud cōsequētibus præponit: ut paulo superius locutus est deus: Intel-
 ligatis: quia ego Hu: ante me non est formatus deus: & post me non erit. Hoc
 tam augustum & insigne nomen a græcis quondam philosophis: maxime autē
 Platonicis Tauton: a latinis Idēipsum est appellatum. Psalmus enim primus &
 centesimus de deo sic enunciat: Et tu es Hu: & anni tui nō deficient: Vos latine
 in cœtu sacrorum decantatis: Tu autē idēipse es. Et nomen Idem Virgilius
 ad Iouem transtulit parī quidem intelligentia: quādo Iupiter oraculum promul-
 gabat dicens: Quæ cuiq; est fortuna: hodie quam quisq; secat spem: Tros rutu-
 lus ue fuit: nullo discrimine habebō: Seu fatis Italum castra obsidiōe tenent: Siue
 errore malo Troiæ monitisq; sinistris. Nec rutulos soluo: sua quiq; exorsa labo-
 rem: Fortunamq; ferent Rex Iupiter omnibus idem. Videtis hoc nomē Idem
 regi Ioui attributū. Tantæ itaq; maiestatis/ tam præliosum auxiliareq; uoca-
 bulum Tauton: quod est Hu: superessentialiter æternū est: in cōmutabile: in se
 ipso manens: scđm eadem: & eodē se habens modo: omnibus similiter præsens
 ipsumq; scđm seipsum in seipso firmiter & intemerate in pulcherrimis substan-
 tiæ identitatis finibus collocatū: intransmutabile: inflexibile: inuariabile: imper-
 mixtum: imateriale: simplicissimū: nullius egens: inaugmentabile: indiminuibi-
 le: ingenitum: nō quasi nōdum genitum: uel quasi imperfectū: uel quod non sit
 ab hoc uel illud genitum: uel quod nusq; nulloq; modo consistat: Sed ut super
 omnia ingenitū & absolute ingenitum: semperq; sit & in se perfectū atq; idem
 sit scđm seipsum & a seipso uniformiter & idēiformiter limitatum. Vereor hic
 ne in transferendis græcis aures doctas male offendam. Sed forte non est mihi
 apud prætorem oratio habēda: neq; uos ut in foro & subsellijs auditores sede-
 tis: sed in Academia secretissimæ philosophiæ: quæ res nudas magis q̄ ornata
 uerba desyderat: quis si fieri a me posset: deberem quidem iuxta Horatiū Flac-
 cum: cum rebus simul & iocunda & idonea dicere uerba. Vt cūq; est: Ego subli-
 mem eius nominis dignitatem in fastigio omnium præfigerem: si non quādoq;
 imo sapius in hæc subterlunaria deflueret: & cum rebus ita cōmunicaret ut in-
 de sibi cognomentū caperet: Quicquid nō aliud sed idēipsum existere puta-
 mus: nō solum in substantijs: ut Dido ad Aeneā: Te propter eūdem Extinctus
 pudor. Verū etiam substantias cōsequētibus: ut Anna Didonis soror: Eadē me
 ad fata uocasses: Idem ambas ferro dolor atq; eadem hora tulisset. Itemq; de
 socijs Aeneæ Virgilius: Idem omnes simul ardor habet. Quam rerum cum eo-
 dem uerbo participationem Esaias mihi uidetur explicasse: per quem deus lo-
 quitur: Ego Hu: Ego primus & ego ultimus. Et paulo post: capite quinquage-

Ebieb

Hu

No

omnibus idem firmiter v/a

No

æther. Vel Homer^o Zeus / Athena / Aphrodita. De primo sic ait: Iupiter obscurans nebulas & in æthere regnans. De secundo: Si dederit mihi consiliofa Miuerua decorem. Eam nanq; propter caput Iouis: de cuius cerebro nata dicitur multi consilij & magni consilij deum uocamus: quem uos Hebræi Hochma nominatis. De tertio: Sic fatus risit pater ille hominūq; deumq; Splendētemq; uocat Venerem: cui talia dixit: Haud belli imperium curæ tibi nata relictum est: Sed molli amplexu flammisq; incendere diuos. De quo Ternario illud Maronicum uel Pythagoricum poti^o canere possem: Numero deus impare gaudet. Nam mihi uidere uideor totam uos essentiæ diuinæ maiestatem in supereminenti triade cōprehēdisse. Hinc fortasse qd̄ entia creat: creata rapit: rapta perficit. Sed quid Baruchiam moror: Age si ultra quid babes. Tum ille: Habeo quidem adhuc paucissima quædā quæ meæ olim memoriæ sollerter impressi: tamen nihil ad hoc genus nominum quæ modo recensui. Nam existimare nequeo inter cuncta quæ uel legi uel audiendo didici aliquod restare nomē aliud præterq; pridem quæ a me deprompta sunt. Solis enim diuinam essentiam tribus istis completimur nominib^o: Hu: Ebieh: Estb: quæ dei essentiam significant & si iam nullus esset mundus uel exemplaris uel corporeus. Tunc enim deus & idem ipse esset: & essentia sua esset: & esset igneæ naturæ. Non quidem ut est elemētariis ignis: neq; ut stellaris siue cælestis / sed ut inenarrabilis in seipso splendor: cuius omnes præterea ignes umbra sint & tenebræ: Quod Chaldæorum monumenta græcis uersibus apud Synesum indicant. Ne tu despicias nigrum sine lumine mūdum. Cuiq; profunda & iam substernit atra tenebra: Sordidus est obscurus item: simul idola pascens. Sic enim mundus etiam ille si quis est archetypus / umbra & idolum erit ad diuini in seipso luminis comparationē: quātomagis hic noster materiæ ac fæcis consors mundus: qui & superioris mūdi umbra dicitur: & sola quædam effigies. Sed nescio quid mihi de Hochma Sidonius in aurem susurravit: quasi nomen sit inter consecrata essentiæ. Fateor equidem quoniam nihil deo accidat: neq; illi extraneum cohæreat. Nihil enim est simplicius & magis unum: Quotidie uero cum Dauid ad deum clamamus: Omnia tu in sapientia fecisti. Ergo ante omnia quæ facta sunt / fuit apud deum sapientia. Quæ si non ut extra deum: aliter enim nequaquā ante omnē creaturam fuisset. Erat igitur essentia dei. Supra enim ostendimus idem essentiæ uocabulum esse: quare motus iam Sidonius ut ipse conijcio ueritus est ne inter ea quæ sint Vfiæ: ego negligentia inerti quadam: Hochma: id est sapientiam omittirem. At ubi cum animo suo meditabit aliud nihil esse deum nisi essentiam suā: non erit cognitu difficile quoniam modo nomina deum significantia distribuamus: pro humana uidelicet consuetudine: quippe qui summam & excellentissimam diuinitatis naturam improprie ac imperfecte cognoscim^o: & iccirco illam quoq; imperfecte nominamus. Quod si qua nobis diuinitus tradita sunt nomina: nos illa pro nostræ intelligentiæ captu disponimus: ut quædam significare deum scdm̄ seipsum putemus: omnibus uestibus exutum / nudum: & a singulis applicationibus separatam / quas nos ipsi rebus alijs accidere uidemus: ut cum est ille super substantialis ignis: ut cum est ipsum esse complexum unice ac semper piterne præteritum / præiens & futurum in unum pelagus æternitatis unifico uinculo colligatum: ut etiam cum est ipsum idem: nulla quidem alteritatis proportionem admixtum. Quæ tria naturam quandam substantiæ puram designāt etiam penes mortalem nostram & imbecilem rerum noticiam. Sapientia uero eiuscemodi est: quam nos hominibus accidere sentimus: quapropter alterum altero sapientiozem dicimus. Illam similiter deo attribuimus: eiusq; nomen

Verbs Synesij

Hochma

Manifestabit hoc ipsum diuinitatis uestimentū: psalmus tei tius & centesimus: quo deus præconio effertur his uerbis: Hod & decorem induisti: amictus lumine sicut uestimento. Sequitur hanc confessionem laudis & gloriæ nomen aliud sanctū & uenerabile: nomē inclytū & præconij plenū: quod tanq̄ cor in uiuete: ita inter decē Sephiroth circiter mediū collocat Tiphereth. Sic enim in libro uerborū dierū iam pridē citato: quē relictos / hoc est Paralipomenon appellat: Inq; eius libri notato carmine dicit: Nūc igit̄ deus noster cōfitemur nos tibi: & laudamus nomē Tiphereth inclytū tuum. De ambobus tractat psalmus nonagesimus quintus: Hod & pulchritudo in cōspectu eius: fortitudo & Tiphereth in sacris eius. Vos potestate huius nominis in psal. lxxxviiij, contemmini: cū dicit: Quoniam Tiphereth uirtutis & ualoris eius tu es deus. Et Esaiæ tertio atq; sexagesimo. Sic duxisti populū tuū ut faceres tibi nomen Tiphereth. At uero post omnia hæc loquamur de augusto cingulo excelsi dei: quo ipse simul cum cæteris principe dignis uestibus in mundi ordinatione usus perhibet. Est enim cingulū & in iure ciuili ornamenti nomē. De quo in psalmo. lxxiij, canitur: Exaudi nos deus salutaris noster: spes omniū finium terræ & in mari longe: Præparas mōtes in uirtute tua: accinctus geburah. Cum igit̄ tanta maiestas latibulū egreditur: ornata diademate / sapiētia / intelligentia / uictoria / præconio / decore: quæ singula ipse sibi accingit potentia sua: quid aliud est hoc: q̄ regem procedere in regnū: De^o enī Rex noster ante sæcula: ipse ē dñs uirtutū & Rex gloriæ: Rex magnus super omnes deos: Rex omnis terræ: ipse regnabit in æternū & ultra. Quare oritur cōsecratū illud nomē Malchuth: quod tam illustre regnū: tam luminosum imperiū respicit: cuius in æterno curriculo ualissimi orbis nullus erit finis: De quo scribitur: Regnū tuū: regnū oim sæculorū. Sequunt̄ duo regis insignia: sceptrū & gladius: id est misericordia & timor. Prioris nomē est Hæsed: cuius propheta regius meminit dicens: Dñe in cælo est misericordia tua. Nec solum hoc / sed etiā supra cælos: ut psalmo cētesimo septimo: Et Moyses in illa diuina summi creatoris inuocatiōe inter sacratissimas adiuratiōes / non dubitauit etiā hoc deuotū sanctitati nomē proferre dicens: Dñe Tetragrāme: Deus misericors & clemens / patiens & multa misericordia: qđ est Hæsed. Accedit ultimo diuini cultus & perfectæ religionis principiū: quod quidem si rite singulas contemplationū proprietates rimamur quoad ipsū maiestatis effluxum: uersus nos postremū succedit. At ubi nostros intutus a nobis ad supremi numinis uestitum atq; ornatum destinamus: profecto non iniuria propter semitæ conuersionem: primas cathedras obtinet & appellat Pabad: id est timor. Vnde haud ineleganter illud triuiale uulgo canitur: Primus in orbe deos fecit timor. Et sūt nonnulli & ijdem nobiles grāmatici qui deos a timore transtulere. Nā deos graece / timor est latine. Non autem hic est is timor: quo nocentes cruciatum formidant. Ille enim & furij & dæmonibus noxijs & aduersis manibus est dignus: de quibus apud Virgilium querunt̄ inferi: Quisq; suos patimur manes. Nō est ille diuinus & salutaris timor: nec a deo proueniēs / sed furor & nocentis conscientia uermis: qui rodit quotidie atq; urit malam mentem / malum animū. Quod M. Tullius Cicero p̄ suo mōre contra Pisonem egregie copioseq; disserit. Nolite inquit putare. P. C. ut in scæna uidetis homines consceleratos impulsu deorum terreri: furiarum tedis ardentibus sua quæq; fraus: suum facinus: suum scelus: sua audacia de sanitate ac mēte deturbat. Hæ sunt impiorū furia: hæ flammar: hæ faces. Est autē Pabad: timor intraneus: excellentior amore. Quo fit ut nobilissimus quidam nostra ætate philosophus: recte mihi dixisse uisus sit: quod sicut extrinsecus timor est inferior amore: ita intrinsecus est superior amore. Vos ipsi profecto nullo docēte uerum id esse intelligitis: quanto melius agnoscetis

Sephiroth
Tiphereth

Febwath

Malchuth

Hæsed

Pabad

generationē deriuatum. Nam cum ipsi Seth ad imaginem & similitudinē Adæ formato genitus esset iocūdiſſimus filius: cœptū est eo die inuocari nomen Tetragrāmaton: eo qđ prius inuisum genus hominū de profapia Cain ortorū terram inhabitaret: cum quibus non multa erat dei cōuerſatio. Seth itaq; quia cultor diuinitatis fuit: usq; adeo super prole gauisus est: ut cum uxore ac familia nomen dei a p̄rētibus edocētum inuocaret. Atqui sunt qui hoc loco doceant: omnium primū Enos Adæ nepotem inchoasse nominis Tetragrāmati uocationē: liberiorū errore forsitan capti: non uerentes qđ Stagirita philosophus in sophistis redargutionibus admonet: Imperitos idiomatum facile decipi. Quale illis accidere uidemus qui libētius toto æuo logicis quæstionculis implicanē & arnearū telis: q̄ paucis annis diuinæ litteraturæ. Nam cum Eusebius Hieronymus traduxerit hoc modo: Sed & Seth natus est fili⁹ quem uocauit Enos: Hic cœpit inuocari nomē domini: ludicabant aliqui partem orationis: Hic: pronomē esse: cum sit aduerbiū temporis accentu circūflexo ꝑnunciandum: Idemq; designat qđ tunc: Ceu apud Maronem: Hic pater omnipotēs ter cælo clarus ab alto In-tonuit: id est tunc intonuit de cælo pater omnipotens. Sicut ubi signū loci exiſtens pari consuetudinē interdum significat quādo: ut ipse ubi tempus erit omnes in fonte lauabo. Igītur simul atq; nascebat ipsi Seth fili⁹: Hic cœptum est inuocari: id est tunc inclamabat nomen Tetragrāmaton. Iam uero in hāc abusione uentū est ut uulgo pro: hic: aduerbio: pronomē iste legat: quasi Enos iste primū in cœperit inuocare nomē domini. Qđ si uerū sit: tam ex sacris litteris q̄ Chaldaica expositione: ipsi uos intelligitis. Deinde hoc sanctūssimū & cultu dignissimū nomen: hæreditatis quodam iure ac perpetua successione per subsequētem: non Cain reprobī generationē: sed ipsius Seth diligentī religionis studio & assidua erga deum fide & uirtutis integritate præditū continuatā posteritatem deuenit usq; ad Abraham: qui cum iret in terram Canaan: ædificauit altare deo & inuocauit illic nomē Tetragrāmaton: Cui aliquāto post: iterum apparuit deus dicens: Ego sum Tetragrāmus qui eduxi te de Vr Chaldæorū. Huius filius Israhac iuxta puteū iuramēti Bersaba: imitat⁹ patrē: statuit & ipse altare deo: & similiter inuocauit nomen Tetragrāmaton. At Iacob illius filius: cum recubisset in Haran: uisus est ei deus innixus scalæ: quæ a terris eleuata cælum attingit: cui dixit ꝑ somniū: Ego sum Tetragrām⁹ deus Abrahæ patris tui: & deus Israhac. Qui cum euigilasset: certe inquit est Tetragrāmus in loco isto. Cum igitur in castris nocte posteriori luctaret cum deo: & quæreret nomē eius: increpando respondit deus: Cur quæris nomen meū? Superfluū enim indicauit illum quære re quod ante possederat. Tum pace tua CAPNION ait: interumpo disputationem: Nam uideris impetu tam copiose orationis tuæ duci per inuia ac penē præcipitari. Nūquid memineras de hoc nomie deum dixisse Moysi: Ego dominus qui apparui Abraham: Israhac & Iacob in deo omnipotente: & nomen meū Tetragrāmaton non indicaui eis: Tu uero nos docere audes tam occultū nomen illos nouisse: tanq̄ hæreditariū a prima humani generis matre ad se deriuatum. Qđ si esset: non recte nobis cōmentariorū scriptores & magni & graues & insignes theologi tradidissent: soli Moysi primo reuelatū: nec ante patribus scitum fuisse: nec sic esset a deo institutū: sed ab Heua excogitatū & posteris suis legatum. Vera tu quidem recitas: BARVCHIAS inquit: sed falsa concludis. Ita enim uicissim tibi dabis ueniā si præter modestiā utar dialecticorū cōsuetudine in dicendo. Nempe qđ hoc Heua pronūciauerit: consecratæ litteræ testantur. At qđ excogitauerit primū: quod finxerit: quod instituerit: quasi esset hūanum inuentū & nouum exorsum: haud tibi assentiar. Et si memoria tenes: remouit occasionē dicens: quantū mea fert opinio: qđ mox cum spiraculo uitæ afflatū

*Angli 1.º Alio q̄m
hio natoris ita notat*

non fugiant: ueruetiam eius pronuntiatio quæ est occulta & uirtus recondita & sequetia miraculorum signa: Quod omne tum ex capite quarto Exodi: tum ex ipso posthac dei sermone fiet manifestus. Ego inquit dominus educam uos de ergastulo ægyptiorum: & eruum de seruitute: ac redimam in brachio excelso & iudicijs magnis: & assumam uos mihi in populum: & ero uobis in deum: & scietis quod ego sum Tetragamus deus uester. Scietis nunc Tetragramaton. Quam doctrinam: Quia in brachio exteto: Ecce miracula. Quam noticiam peripatetici uocant posteriorem ex signo: Vnde oritur fides. Scietis: at qua nostræ fragilitatis capacitate: Quia iudicijs magnis. Dei enim est iudiciū: dei sententia: cui parere uniuersam nationem absque ulla præparatiōe oportet: Ecce spes. Scietis: at quis erit sciendi modus: Et certe cōfœderatio dei cum homine: Quia uos assumam mihi in populum: & ero uobis in deum: Ecce utrinque amor & dilectio. Nō enim cōmuni obligatione ac nexu tantū opus est: sed necessario nouum fœdus cum deo coibim⁹: super uerbo Tetragamo: si cupimus eius uirtutem in nobis operari. Vniuersitatis enim dominus ante hoc ipsum futuræ societatis fœdus de iudæorum plebe Moyse locutus est: Vidēs uidi afflictionem populi mei qui est in ægypto. Fuit igitur ante adoptatus in populū dei. Et quid est aliud quod modo ait: Assumam uos mihi in populum: præterquod hoc pactum: hoc consortiū nouum quod monente deo contemplatiui homines ingrediunt⁹: & super Tetragramato nuperrime fœdus percutiunt: Hoc illud est quod nuncius Tetragamus de nomine quærenti Manoe respondit: cur quæris nomen meum: At illud est mirificum: quo responso: cognouerat nomen: & super eo mactauit bœdum quod apud ueteres signum erat cōfœderationis: sicut in Homero quoque legitis. Quare sequitur: Et posuit oblationem super petram: offerens Tetragamo: qui facit mirabilia. Vnde ortum est quod ad uxorem dixit Manoa: Morte moriemur: quia uidimus Tetragamum. Non timuisset angelos uidere: quorum crebra conuersatio cum maioribus nostris patrum memoria fuit: Sed quia dei uocem per Moysen intellexerat dicentis: Non me uidebit homo & uiuet: Ideo formidabat deum se uidisse donec confortaret. Patriarchæ Iacob non indicat nomen: etiam quærenti: sed hoc solum respondet: Quid quæris nomen meum: & nō additur Quod est mirabile. Huic uero quia uiderat incensæ oblatiōis miraculum: respōdetur de nomine quod est mirificum: Quo sciri poterat quoniam esset Tetragramaton: Quæ uos legitis in eo iudicum loco: Nomen meum quod est mirabile. Sed tenet non eandem hic significationem quomodo in psalmo octauo: Domine dominus noster quæ admirabile est nomen tuum in uniuersa terra: id est admiratione dignum & gloriosum: quod uocabulum Adir significat: hic uero peli: quod est miraculorū operator. Habetis & originē tanti nominis & figuram & significantiam & uirtutem: quod soli deo optimo maximo cōgruit: quod inter omnia nomina per excellentiam magnū dicitur: Veluti Iosue locutus est deo: Quid facies nomini tuo magno: quod i Deuteronomio uocatur Terribile: Et i psalmis Bonū: honorabile: sanctū: laudabile: æternū: beatificū: Et in Esaia Excellens: antiquū: ab æterno: Et in Hieremia Inuocatum sup nos: Et in Ezechiele Egressum in gentes: Et in Daniele Benedictū: Et in Amos Tetragramaton nomen eius: Et in Malachia Magnū in gentibus ab ortu solis usque ad occasum: & horribile in populis. Omittam uiri doctissimi consulto pueriles in hac tam præstanti causa & in hoc tam salubri negotio quæstiunculas grāmaticorū: quibus se magni theologi tanto studio inuoluere hoc loco: ut etiā quod pudet audire: ad inanes contentiones deuenierint: Solū mihi superest illa celebris & potentissima pronuntiatio quæ in abyso arcanorum dicitur secretissime recōdita: Quam si habet hoc nomen: non est ineffabile: si non habet: non est nomē. Quid

Quæ nomen tetragramaton

DE VERBO MIRIFICO

igitur agamus: Negabimus esse nomen; cuius contra nos tantū numerū testiū adduxim⁹: Negabimus ineffabile: quod ita tam græci q̄ latini appellant omnes: De quo Salomon in Prouerbijis: Quis colligauit aquas quasi in uestimētō: quis erexit omnes terminos terræ: quod est nomen eius: & quod nomen filij eius: si scias: Tanq̄ sic dicat: Eloquere nomē ipsum si scias: & effare quod est ineffabile: quasi arbitretur difficile nos illius pronūciationis explicationem tenere. Citabo Sidoni Hermetem tuum illum Trismegistum: id est ter maximum in dialogo Aesculapij. Nō enim spero inquit totius maiestatis effectorem omniumq; rerū patrē uel dominū / uno posse quīs e multis composito nomine nuncupari. Deus autem patrum nostrorum: non prophanorū: non poetarum: non philosophorū: non ethnicoꝝ: sed deus Abraham: deus Israhel: deus Iacob: qui & ignotæ & innominabili suæ naturæ propriū nomen imposuit: Idem quoq; impossibilis pronūciationis institutor & præceptor est. Hic docuit Moysen inenarrabile nomē profari: quando de ineptitudine linguæ conquererat. Iam nota ex eo loco uobis est pronūciatio: quæ tribus cōmatibus sub una periodo comprehenditur. Ultra nō ausim fines egredi arcanorū: ne adstans ad parietem indignus aliquis exaudiat. Quoniam uero nomen: ut in Cratylo ait Plato: essentia ipsius est imitatio: Ea q; contingit nobis tanq̄ pictorib⁹ aut musicis cōmixtiōe multiplici atq; distinctione uaria quousq; apprehendimus quod imitari uolumus: ut si structuram nobilem acri peruestigatione cupimus introspicere: Primum quidem eius singula resoluimus: deinde ut prius erat extracta rursus ædificamus: & deniq; compaginem ipsam mente conseruamus. Distinctio autem siue resolutio ea nominū in syllabas fit: & syllabarū in litteras: & litterarū in proprietates accidētiaq;. Litteris autem rursus intricatis / complexio uerbi rem enūciat. Icirco nostri maiores diuino studio & superno lumine freti: huius nominis gratiarū plenissimam expositionem pari modo sunt adepti & posterioribus nobis tradere dignati: quam Sembāmaphoras appellatis: quo certe secretorū fundamento plurimos noui confisos: ut aggredere quæ natura ipsa nō ualuisse. Sed ne hoc ipso quoq; careatis: complebo paucis. Dominus quatuor litterarum in summitate innixus est scalæ surgētis a terra & cacumine tangentis cælos: Iacob humi recumbit: somno quiescēs: Angeli dei ascendunt primo: descendunt posteri⁹. Ipsi Iacob offertur promissio: euigilat: affirmat dominum esse in loco: tremit atq; timet: sacrificat erecto altari: & uouet uotum. Scalam gradibus compleamus: Et in Cantico filiorū Coræ dicit: Scdm̄ nomē tuū deus sic & laus tua. Ergo Schembāmaphoras erit laus dei: Ergo gradus scalæ diuiduntur iuxta laudes eius. Laudes autem hebraicæ uocant̄ *Thillim*: quo nomine psalmorum liber inscribit̄. Erit igitur Sembāmaphoras ex libro psalmorū diuini nominis reuelata expositio. Quilibet autē uersus unum scalæ gradum notat: Eorū quotusquisq; *tris* cōtinet sacros characteres: Ex quibus spiritu dei suggerente unum conflatur signaculum insigne colēdum & obseruandū: tribus litteris formatū: cui esse perhibēt inclusum dei angelū ferentē secū diuini nominis maiestatem. Hi autē sūt angeli. lxxij. q̄ ascendūt & descēdūt. In quorū uirtutes augustale diuinitatis nomē resoluūt: & eisdē angelicis tandem syllabis restaurat̄. Nō qđ resolutū desierit esse nomē: neq; restauratū rursus esse cœperit: sed sicut sol multiplicatione radiorū & luminis effusi. Ait enim cōtemplatissim⁹ græcoꝝ philosophus: qđ sensibilis est sol: id intelligibilis est deus. Psalmodia septuagintaduoz uersuū: hæc est: quā latine pronūciabo iuxta ecclesiæ uestræ cōsuetudinē: & quælibet sancta signacula digito mōstrabo: quapropt̄ animū aduertite perq̄ diligēter. Vbi uero quatuor litterarū nomē: id est Tetragramaton ponit̄: ibi ego more ueterū: ipsi⁹ Adonai interpretationē mutuabor.

8
no

Amic exēplū ex bresith
qđ p̄p̄ resoluūt

Nota

Thillim

T. domine suscipere
frustrata re elio
domino suscipere
uertere domine
suscipere domine
Vultu domine
Miserere me
Vente ad me
Remittite me
Fratriferus tuus
Veni domine
Vt quid domine
Iacob domine
Erfasus est
Erfasus est
Die deus
Die domine
Iacob me
Ergo autem
Domine
Domine
Benedictus
Confiteor
Cantate
Ergo me
Deus te
Ergo deus
Quonia
Inuocatio
Quonia
Domine
Speret
Oleum
Domine
Domine
Quonia
Aurum
Vt quid
Domine
Domine
Ergo ad
Voluntati
Si dicebam
Suaus
Magnifica
Isti fecit
Iustus
ator & misericord

Tu domine susceptor meus es: gloria mea & exaltans caput meū.
 Et tu domine ne elongaueris auxiliū tuū a me: ad defensionē meā conspice.
 Dicā dño susceptor meus es tu: & refugiū meū deus meus sperabo in eū.
 Cōuertere domine & eripe animā meā: saluū me fac propter misericordiā tuā.
 Exquisiui dñm & exaudiuit me: & ex omnib⁹ tribulatiōibus meis eripuit me.
 Psallite domino qui habitat in sion: annūciate inter gentes studia eius.
 Miserator & misericors domin⁹: longanimis & multū misericors.
 Venite adoremus & procidamus & benedicamus ante dñm qui fecit nos.
 Reminiscere miserationū tuarū dñe: & misericordiarū tuarū quæ a sæculo sunt.
 Fiat misericordiā tua domine super nos: quēadmodum sperauimus in te.
 Viuit dominus & benedictus deus meus: & exaltet deus salutis meæ.
 Ut quid domine recessisti longe: despicias in opportunitatibus in tribulatione.
 Iubilare domino omnis terra: cantate & exultate & psallite.
 Et factus est dñs refugiū pauperi: adiutor in opportunitatibus in tribulatiōe.
 Et factus est mihi dñs in refugiū: & deus meus in adiutoriū spei meæ.
 Dñe deus salutis meæ: in die clamaui & nocte coram te.
 Dñe domin⁹ noster q̄ admirabile est nomē tuū in uniuersa terra.
 Iudica me scđm iusticiā tuā domine: deus meus: & nō supgaudeāt mihi.
 Expectans expectaui dominū: & intendit mihi.
 Et nomen domini inuocabo: o domine libera animā meā.
 Ego autem in te speraui domine: dixi deus meus es tu.
 Dominus custodit te domin⁹: protectiō tua: super manū dexterā tuā.
 Dominus custodiet introitū tuū & exitū tuū ex nūc & usq; in sæculū.
 Beneplacitū est dño sup timētes eū: & in eis qui sperāt sup misericordiā eius.
 Confitebor tibi domine in toto corde meo: narrabo oīa mirabilia tua.
 Clamaui in toto corde exaudi me domine iustificatiōes tuas requirā.
 Eripe me domine ab homine malo: a uiro iniquo eripe me.
 Deus ne elongeris a me: deus meus in auxiliū meū respice.
 Ecce deus adiuuat me: & dominus susceptor est animæ meæ.
 Quoniā tu es patientia mea domine: dñe spes mea a iuuentute mea.
 Introibo in potentias domini: deus memorabor iusticiæ tuæ solius.
 Quia rectum est uerbum domini: & omnia opera eius in fide.
 Dominus scit cogitationes hominū: quoniā uanae sunt.
 Speret israel in domino ex hoc nūc & usq; in sæculum.
 Dilexi quoniā exaudiet dominus uocem orationis meæ.
 Domine dilexi decorem domus tuæ: & locū habitationis gloriæ tuæ.
 Domine deus uirtutū cōuerte nos: & ostende faciē tuā & salui erimus.
 Quoniā tu es domine spes mea: altissimū posuisti refugiū tuū.
 Audiuit domin⁹ & misertus est mei: domin⁹ factus est adiutor meus.
 Ut quid domine repellis animā meā: auertis faciē tuā a me.
 Domine libera animā meā a labijs iniquis & a lingua dolosa.
 Dominus custodiet te ab omni malo: & custodiet animā tuam.
 Et ego ad te domine clamaui: & mane oratio mea præueniet te.
 Voluntaria oris mei beneplacita fac domine: & iudicia tua doce me.
 Si dicebam motus est pes meus: misericordiā tua domine adiutabit me.
 Suauis domin⁹ uniuersis. & miserationes sup omnia opera eius.
 Q̄ magnificata sunt opera tua dñe: nimis pfundæ factæ sunt cogitatiōes tuæ.
 Notū fecit domin⁹ salutare tuū: in cōspectu gentiū reuelauit iusticiā suā.
 Magnus domin⁹ & laudabilis nimis: & magnitudinis eius nō est finis.
 Miserator & misericors domin⁹: patiens & multū misericors.

DE VERBO MIRIFICO

Sit gloria domini in sæculū: lætabit̄ dominus in operibus suis.
 Confitebor dño scđm iusticiā eius: & psallam nomini domini altissimi.
 Cognoui dñe quia æquitas iudicia tua: & in ueritate tua humiliasti me.
 Domin⁹ in caelo parauit sedem suā: & regnū suū omnib⁹ dominabit̄.
 Tu aut̄ dñe i aeternū pmanes: & memoriale tuū i generationē & generationē.
 Alleuat dominus omnes qui corruūt: & erigit omnes elisos.
 Qui timēt dñm sperauerūt in dño: adiutor eorū & protector eorū est.
 Et anima mea turbata est ualde: sed tu domine usq; quo.
 Ab ortu solis usq; ad occasum: laudabile nomen domini.
 Iustus domin⁹ in omnib⁹ uis suis: & sanctus in omnib⁹ opibus suis.
 Sit nomē domini benedictū: ex hoc nūc & usq; in sæculū.
 Vide quoniā mandata tua dilexi domine: scđm misericordiā tuā uiuifica me.
 Seruite domino in læticia: introite in cōspectu eius in exultatione.
 Ecce oculi dñi sup metuētes eū: & in eis qui sperant sup misericordiā eius.
 Cōuertere dñe usq; quo: & deprecabilis esto super seruos eius.
 Ne derelinquas me domine deus meus: ne discesseris a me.
 Delectare in domino: & dabit tibi petitiōes cordis tui.
 Cōfitemini domino quoniā bonus: quoniā in aeternū misericordia eius.
 Dñs pars hæreditatis meæ & calicis mei: tu es q restitues hæreditatē meā mihi.
 In principio creauit deus cælum & terram.
 Cōfitebor dño nimis in ore meo: & in mediō multorū laudabo eum.
 Cōuertere anima mea in requiem tuā: quoniā dñs benefecit tibi.

Exempla

Non uos cōturbet nec in stuporem ducat promiscua: ut uideſ uersuū colle-
 ctio: q̄si absq; ordine ac fortuita: non diuino fato: sed hominū uolūtate: ingenio,
 loq; artificio constet. Quod enim de Homeri carminib⁹ & Plutarchus & cæte-
 ri eius poeticae studiosi scribunt: non fuisse initio ut nūc sunt in numerū compo-
 sita: sed sparsim distracta: & tandem a grāmaticis q̄ circa Pisistratū Aristarchūq;
 degebant in ordinē redacta. Hoc haud absimile de hymnis psalmodū nostri fe-
 runt: & etiā uestri sacrae scripturae doctissimi homines: Vt Hilarius dux & epus
 in eius libri cōmentarijs: qui sic ait: Non est aut̄ ignorandū in discretū apud He-
 bræos esse numerū psalmodū: & sine ordinis annotatione fuisse cōscriptos. Nō
 enim illic primus aut secundus aut tertius aut quinquagesimus aut centesimus
 prænotant̄: sed sine præscriptiōe aliqua ordinis in unū pmixti sunt. Esras enim
 ut antiquæ traditiōes ferunt: incōpositos eos & pro autorū ac temporū diuer-
 sitate dispersos in uolumen unū collegit. Cum igit̄ fuerit ista traditiō Sembā-
 naphoras ante septuaginta duos interpretes: qui & numerū & ordinē psalmis
 statuisse dicunt̄: & quidē longe ante: profecto iudicare potestis haud ab re hos
 uersos afflatu diuino cōceptos & numero & ordini hūano non seruire: sed ma-
 gis diuino proprio atq; suo numero innumerabiliter numerabili & infinite fini-
 to: unde tandē pcesserunt subesse: & rursus in eiusdē adorādi nomis Tetragrā-
 mati numeros modo sapiētibus noto referri. Tū SIDONIVS: Præclare mi-
 hi uideris id qđ es pollicit⁹ mōstrasse dīgito: Sed quē tu eius nomis esse nume-
 rū uelis in quē septuaginta duo referant̄: nō satis intelligo: nisi quaternionē s̄ra-
 quo tam celebre nomē cōstare dicit̄: & iccirco Tetragrāmaton appellatū. Qđ
 ego certe uetustissimos philosophos & philosophiæ p̄cipes semp maioris pē-
 disse inuenio q̄ cætera cuiuscūq; religiōis arcana. Maxime aut̄ Pythagorā ipsū
 nobilesq; Pythagoreos: qui pariter id quod tu Tetragrāmū nominas: iuxta suæ
 disciplinæ morē: Tetractyn: uocat̄: quā omnib⁹ dijs deorūq; uirtutib⁹ præferūt:
 & ppetuæ naturæ fontē esse in animos nostros manantē describūt. Teste car-
 mē est qđ aureū Pythagore appellant: in quo iuramētī loco Tetractys assumit̄:

[Marginal notes in a smaller hand, partially cut off on the right edge of the page.]

tanq̄ summū quo fides & rerū credulitas nitatur cum definitione p̄fecta substan-
 tiæ suæ. Imitati sunt quicq̄ præstantissimi poetæ: ut reliqua eius philosophiæ: sic
 & hoc subtilissimū & acutissimū cōtemplandi gen^o: qui mūdi chaos in quatuor
 elementa. Cælum in quatuor anni partes. Aerem in Eurū: Zephyrū: Austrū &
 Boream. Terrā in quatuor spacia sc̄dm̄ quinq̄ zonas. Diuinitatē in plebeios: no-
 biles: superos & palatia regis. Humanitatē in carnem: spiritū: manes & umbrā
 distinxerūt: ut ea partim in principio legim^o Ouidianæ metamorphoseos: par-
 tim carmina ostendūt quæ circūferunt: Bis duo sunt hominis: manes: caro: spi-
 ritus: umbra: Quatuor ista loca bis duo suscipiūt. Terra tegit carnē: tumulū cir-
 cūuolat umbra. Ortus habet manes: spiritus astra petit. Stoici uitæ nostræ splē-
 dorem: ex quatuor uirtutibus collaudant. Mathematici primā solidam demō-
 strationē in quaternario reperiunt. Physici iudiciales potentias in quatuor par-
 tiunt: intellectum: rationem: opinionem: sensum. Arithmetici: unum: potestate
 appellant tetragonum. Vnum enim cum erumpit in actum: est numerus te-
 tragonus. Primus differentiā numerorū uniuersam adimplens: & sub quatuor
 terminis denarium perfecte consummās. Vnum nanq̄ duo: tria: quatuor: dena-
 rij numeri substantiam parturiunt: quō facilius eas crediderim quas tu post no-
 men Tetragramaton decem Sephiroth introducere (utpote rem uulgo infue-
 tam) ausus es. Quid: qd̄ ille idem numerus eisdem quatuor limitibus omnē mu-
 sicæ harmoniam continet: immo totam mathematicā colligit: punctū: lineam:
 planiciem atq̄ corpus: totam ph̄ysicam complectit̄ in qua seminaria naturæ uir-
 tus docetur primū: secūdo pululatio naturalis: tertio adolens forma: quarto cō-
 positum: totam deniq̄ metaphysicā insinuat: essentiam: esse: uirtutem & acti-
 onem: Quæ sane triplicitas: mirificā quaternitatē explicat: ut sit principio pun-
 ctus: semē: essentia. Secūdo linea: pululatio: esse. Tertio planicies: forma: uirt^o.
 Quarto corpus: compositū: actio. Hī mihi duodecim esse lapides uident̄ quos
 tu ante Baruchia suis nominibus recitasti: & quos ille tuus Moyses in quaterna-
 rium ordinem redegit. Igitur in tota mundi uniuersitate illiusq̄ singulis partib^o:
 illa diuina relucet quaternitas. In superis (ut est apud Orphicam theologiam)
 Musa: Dionysius: Apollo & Venus ea superna numina mentibus nostris instil-
 lant deificos attractus. Musa poesim: Dionysi^o mysterium: Apollo uaticinium:
 Venus amorē. In cælestib^o: quatuor triplicitates: Sub cælo tēpora quatuor: Sub tem-
 pore: quatuor qualitates: Sub qualitatib^o: quatuor elemēta. Sub elemētis: sub-
 stantia: qualitas: quātitas: mot^o. Sub ipsa deniq̄ substantia: corporeū: uegetabile:
 sensitiuū: intelligēs. Sub quātitate: punctio: longitudo: latitudo: pfunditas: sicut
 de numero dicimus unū: duo: tria: quatuor. Sub qualitate: calidū: frigidū: siccū:
 humidū. Sub motu ascendens: descendens: p̄grediens: circularē. Diximus de
 rebus sup̄cælestibus: æternis: temporalib^o: mixtis: Videamus: animus human^o
 quo pacto se cū quaternitate sociauerit. Et ascēdit quidē anim^o noster p̄ quatuor
 gradus: ad postremū in ipso spiritum: per sensum: imaginationem: phantasiā:
 intelligentiā. Tenetis ergo naturā uniuersi quaternitate cōstare: quē non eo mō
 effecisset omniū opifex: nisi & in seipso quædam esset Idæa quaternionis prius
 q̄ in operationē uergeret. Vnde summū louē Lacedæmonij quatuor auribus de-
 pingere mihi recte uisi sunt: qm̄ sit ipse quoq̄ summ^o quaternio: id est iuxta Py-
 thagoricos Tetractys: cui^o emanatio per formā quidē in angelis: per participa-
 tionem uerā in animab^o rōnalib^o: p̄ imaginariā in rōnis exptibus: per umbratilē
 i corporū figuris reperit̄: & sempiternæ cuiusdā pluuiæ cōsuetō more ab excello
 ad ima defluit: uniuersa rigando. Perq̄ libēter Sidoni audio BARUCHIAS
 inqt̄ quæ tu nr̄æ disciplinæ applicas. Nā ut uideo recte oia q̄drāt ad regulā. Hic
 em̄ esse mihi putat̄ iste fluuius insignis q̄ de illo celebri loco uoluptatis egredit̄

No^o q^o anā q̄t mūd^o g^o p^o h^o t^o 2

Alter de duobus tantū dicitur: Binarius autem quandam indicat compositionem: Aceruus enim est unitatum. Compositio non sine materialis proportionis suspitione intelligitur. Materialis proportio absq; formali nequit existere: sicut reuera neque materia sine materia. Formam esse quoddam diuinum recte arbitratu Aristoteles. Numerus impar et quidem ternarius maxime proprius rebus diuinis asseritur: Cui haud absimile Alphesibæus in Pharmaceutria Maronis cecinit: Numero deus impare gaudet. Omne igitur quod primo extra deū fluit: simul atq; ipsum iam deus non est: alterum ab eo & primæ multitudini par fit. Vtq; nihilominus habeat esse: conuertitur rursus ad diuinitatem: cuius infigne numerus est impar. Omnis enim processus (dixit Abucaten) per similitudinem secundorū ad primum: efficitur. Angelica itaq; natura impari numero significanda est. Numero quidem: quia est multitudo ab uno progressa. Impari autem: quia proxima deo & eius participatione freta. Nam quasi parua dei portio sunt angeli: quale per oraculū Apollo fatidicus quondam Colophone querenti responderat. Hic plane non deest quod expertos se aiunt philosophi. Nā ubi natura superior tangit inferiorem: ibi ex infimo sui gradu supremū inferioris attingit. Sed mox ubi ad summū: id est unitatem uentū est: cōtra erit necesse ut inferioris supremū ad totam conditionem aspiret unitatis: quoniā & unum & simplicissimū gradus nō habet. Tota autem conditio unitatis est esse eandē & semper sibi similem consentientēq; immutabilitatē: qua solus impar numerus: ut dicunt Arithmetici: maxime participat. Sane cuiuscūq; medietas est unum: hic impar est numerus. Cuius uero duobus & paritatē recipit: & in gemina æqua poterit disungi. Ergo uidetis quoniā imparitas deo est cognatior: paritas autē dissimilior: ideo angelicā siue idealem seu totam archetypi mundi naturam: nō quidē pari sed impari numero rectius fuisse designandā. Atqui cum solus deus multitudinē in se nō admittat: cætera uero quātumcūq; simplicia: quasi quædā coaceruatio sint: & ex actu potentiaq; construant: Idcirco primus deitatis ritus nō simplici aliqua imparitatis nota celebrari debuit: sed quæ simul & pari & impari numero cōstaret. Par: ut esset aliquid. Impari: ut tantū esset: quippe istud quod effluxisset: hoc quod reslueret. Diuersum enim est esse & id quod est. Ex primo itaq; binario & primo ternario: constat quinarium: qui productum a suprema luce: primū intellectualis mūdi radium uno sacro charactere: hoc est ipsa

He littera demonstrat: Quam & mathematici numerationis primū incompositum: & hebræorū gramatici prolationis spiritū: essentiaq; hypostasim (articuli officio) designare tradiderūt. Quod rudibus ac ineruditis oculis sapientissimus Salomon fabre mihi pinxisse uisus est. Fecit enim super arcam duos cherubim in quibus sederet nomē domini exercitū: ut esset quinque cubitorū ala cherub una: & quinque cubitorū ala cherub altera: quasi effigies supercælestis citra deum essentia atq; naturæ. Volo & tertium huius ineffabilis & mirifici nominis charactere breui exponere: quem esse Vau perhibent. Hæc tametsi cōiunctio sit copulatiua: tamen & in oratione perpetua tempus uerborū cōmutat: & in mathematica senarium numerū significat. Aptissime igitur notula fit cæli & terræ: id est oim ex materia & forma cōiunctorū. Copulat enī Vau & partes orationis cōiungit: unde cōiunctio dicta est. Deinde uerbis etiam tempora transmutat: ut natura rebus. Quid est quod fuit (inquit Ecclesiastes) ipsum quod futurū est. Quid est quod factū est: ipsum quod faciendū est. Temporis ergo mutationi subiacēt quæcūq; corpalia tā in cælo q̄ in terra: horūq; medijs sita sunt. Sed ad Pythagorica mysteria & sacrorū arcana trāseam. Deprompsi ex antiquoꝝ uoluminibus quosdā scytharū aliarū ue gentiū faberrimos hoies uniuersitatis naturā una imagine sculperet solitos: & p̄pterea hieroglyphos fuisse nūcupatos: quæ cōtineret

Quia hoc de unitate

Numero deus impar gaudet

Hebraea 2^a pergrammaton

Vau 3^a uisus nota huius

paulominus ab angelis: Gratissimum amicis uobis ipse facturus sum: qui nunc ad
 uesperam audientes lassati estis. Causam enim quae breuissime absoluam. Platonis in
 libro cui est inscriptio Timaeus hoc dogma extat: Deum in exordio primum creasse
 ignem: deinde terram. Sed duo sola: & tam aduersa haec absque tertio quodam com-
 mode cohaerere non poterant. Restabat igitur medium utrorumque: quod partim cum su-
 periore: partim communicaret cum inferiore. Itaque cum sint archetypa: ut lucis quae-
 dam igneae primum creata: deinde uniuersa corporea faeces materialium amplexa
 tum fieri dectit aliquam substantiam quae nec a materia penderet neque sine mate-
 ria existeret: ut quo ad operationem suam uirium habitaret cum corpore: & quo
 ad potestatem suam essentiae habitaret cum angelis: & alterutra uirtute neutrum mundo
 deesset. Rectissimum igitur medium: est animus humanus qui cum sit neutrum: cum utroque
 participat. Propter hoc ait Hermes Trismegistus: O Asclepi magnam miraculum
 est homo animal adorandum & honorandum. Hic enim in naturam dei transit quae
 ipse fit deus. Hic daemonum genus nouit: utpote qui cum iisdem ortum se esse cogno-
 scat. Hic humanae naturae partem in seipso despicit: alterius partis diuinitate con-
 fusus. O hominis quae est natura temperata foeliciter. Hic diuis cognata diuinitate con-
 iunctus / partem sui qua terrenus est despicit. Caetera omnia quibus se necessarium
 esse caelesti dispositione cognoscit: nexu secum charitatis astringit sicque suspicit cae-
 lum. Sic ergo foelicior loco medietatis est positus: ut quae infra se sunt diligat:
 ipse a superioribus diligatur. Mediam auditis inter mundum inuisibilem & mundum
 uisibilem esse animam rationalem: Arctissime nihilominus cognatam superis. Ob
 eas utraque causas alia nequiuit nisi numeri quinarum notula designari: Quae ulti-
 ma est He uocata: totius denariae numerationis iustissima proculdubio medie-
 tas. Nam si aliter sectus circa quinarium superius quatuor & inferius sex colligau-
 eritis: decem uenient: quorum quinque medietas est. Rursus tria & septem: iterum
 duo & octo: denique unum & nouem: & identidem semper reperietis decem: & solum qui-
 narium esse medium experiemini. Si punctabimur accuratius: est profecto similis
 supernorum essentia: haud indigne simili charactere monstranda: Nec aliud differ-
 entia quae ordo facit. Nam quo absolutior: purior firmiorque constat angelicus mundus:
 eo est prior He littera & eminentiori loco nostris oculis ostendendus: Posteriori
 autem licet eodem charactere mens humana: quoniam affixa est corpori quae cum
 corpore simul esse coepit: Quia uero cum corporis interitu non desinet: sed si sua
 fuerit naturam sequuta & non alienae grauata: illecebris redit continuo: & ascendit
 tam in corpore manens quam extra corpus uoluitans ad consentaneam ei supercaelestemque
 habitationem: quam ego nominauimus reductionem. De qua Zoroaster: Ascendendum
 tibi est ad lumen ipsum & ad patris radios: unde missa tibi est anima plurimam
 induta mentem. Et Pythagoras tradidit his uerbis: Si tu relinquendo corpus in aethere
 rem liberum transieris: eris immortalis deus. Haec est ultima He reductio quidem ho-
 minis ad diuinitatem: hic est finis: hic terminus: haec meta: hic limes & perfectio nomi-
 nis huius tam sacri: tam adorandi: tam potentis: tam admirandi: cuius coram Moyse deus
 meminit: Ego ostendam omne bonum tibi: & uocabo nomen Tetragramaton coram
 te. Haec est quarta littera: & apud Danielum: species quarti filii filio dei. Dedit enim
 deus hominibus potestatem filios dei fieri: in eius nomine credunt: Cuius ultima
He quasi facies quarta est aquilae in rotis: quae in Ezechiele gradiebant iugiter & non
 reuertebant. Huius litterae uic potestate Abraham centenarius ex Sara nonage-
 naria sterilique foemia praeter naturae leges genuit creuitque in gentes: Et ob id Ab-
 raham fuit nuncupatus cum ante Abram uocaretur. Quid multis: Nostra omnis foelicitas
 hoc charactere numeri quinarum exprimitur: quo unum Alpha cum O: & aquae sub cae-
 lo cum aquis quae super caelos sunt. Quo possumus quae uolumus: & uolumus quae
 superi ipsi: Quapropter & quintam partem Asser sortitus est: quoniam beatitudo

*Timaeus hinc. x. xlii
 natura*

He hinc no

No. dnm Zoroastri

*f
 no. mag. b. h. h.*

DE VERBO MIRIFICO

He littera exuberantissime consūgat. Asser enim fœlicitatem beatitudinē ue
 interpretamur. Nox ruit optimi uiri/nimis longo sermone quæ dei essentiã si-
 gnificare nomina uidebant tractaui. Cætera uos ipsi ex Dionysio Areopagita
 Hieronymoq; cognoscite uel dei uirtutem uel eius operationem uel nostram
 erga illum affectionem significantia. Quæ sunt nonnulla nec ab istis neq; ab alijs
 græciæ latinorūq; autoribus: sed tantū a nostris exposita: ut est hoc nomē Isth:
 quod & uirum & deum insinuat: cum quo in libro Geneseos Iacob ipse solus esse
 luctatus perhibetur: Et sequit̄: Nequaquā Iacob appellabit̄ nomen tuū sed Israel:
 quoniam cum deo & homine præualuisti: Ut est item uocabulum Na: quo in
 animi molestia turbationibusq; utimur. Sicut Moyses in numeris: Dimitte Na
 peccatū populi tui: quod uos interpretatū habetis: Dimitte obsecro. Et psalmo
 centesimo ac decimoseptimo: A na domine saluifica na, A na domine fortuna-
 tifica na: quod uos elegantius sic: O domine saluum me fac: o domine bene pro-
 sperare. Nam & lab in Halleluiab legitis: & Zabaoth in sacrificijs: & Adonai in
 Exodo: & El in Immanuel: & Ischyros quod est Sadai. Et ante solem Innon no-
 men eius: quod uos dicitis: Permanet nomē eius. Elion quoque & q̄ plurima nō
 ualde usitata: ut est Macom & Caphu. Sed & angelorum sane generatim uoca-
 bula permulta sunt: ut Hasmalim: Haioth: Ophanim: Tharsisim: & reliqua. De-
 inde priuatim nō utiq; pauca: ut Vriel: ut Asariel: ut Zuriel: ut Abir: ut Mætat-
 tron: hisq; similia. Tenetis quid tandem audiendo nominū sacrorum mandaue-
 rim memoriæ: qd̄ certe q̄breuissimū est & perexiguū: Quæ sunt id genus & non
 nulla quidem alia: quæ & proponerem & explicarem nihilomin⁹ quātumcunq;
 essent uel ampliora his uel mediocria magis: sed iandudum sol occidit: & uos
 auscultando defessi estis. Cæteras ego partes Capnioni delego in crastinum.
 Nūc eam⁹ intro hinc ad cœnam. Tū SIDONIVS: Fiat inquit. Et CAPNION:
 Fiat. Nam opipare præsto est.

*Hic nōt alq̄q; de
 Tripartita nomina*

IOANNIS REUCHLIN PHORCENSIS CAPNION
 VEL DE VERBO MIRIFICO LIBER SECVNDVS
 FINIT.

LIBE
 EVSEB
 N LEXI
 BO MIRIF
 Am...
 ph...
 dec...
 ca...
 IOANNES
 DE VERBO
 OVE
 S...
 qu...
 non...
 de...
 si...
 vel...
 tis...
 n...
 est...
 sol...
 can...
 f...
 p...
 q...
 S...
 u...
 q...
 T...
 q...
 a...
 r...
 q...
 p...
 t...
 n...
 f...
 d...
 r...
 m...
 t...
 u...
 d...
 v...
 c...

EIVSDEM IOANNIS REVCHLIN PHORCENSIS
IN LIBRVM TERTIVM CAPNION VEL DE VER
BO MIRIFICO PRAEFATIO.

Am tertius illucescit dies uenerāde Antistes: in quo post ueterū philoso
phoꝝ græce gentis & hebræoꝝ exposita sacra nomina: opus fit ut Cap
nionis natione Phorcensis professione christiani: audiat perpetua tandē
declamatio: Ante cuius tamen exordium iterum Sidonius ingenti peruestigā
dæ disciplinæ ardore affectus: prior cæteris ita incipit:

IOANNIS REVCHLIN PHORCENSIS CAPNION VEL
DE VERBO MIRIFICO LIBER TFR TIVS.

MOVERE MIHI uisa sunt mi Capnion hoc noctis cubiculū totū
Sidonius ait: & ipsos concutere parietes: ea portenta uerborum
quæ hic Baruchias besterna illa oratione sua nobis audientibus:
non tantū iocūdisima: uerū etiam maxime admiranda perq̄ do
ctē recitauit. Credo qđ ex acerrima & attentissima cogitatioe (ut
fit) cōprehēderit animū soporū proximū: eiuscemodi uocabulorū inaudita no
uitas: & in diuersa traxerit: ut inde parietū quosdā gestus imaginatio fabricaret.
Vel si uerū est quod iste putat & ego nō ualde repello: facile potuit illa diuinita
tis symbola: cælestiū ingēs chorus sequi. Nullus enim deoꝝ ausit: iuxta Home
ri uersus: in suis sedibus permanere noto loue. Sed age Capnion: tempus nūc
est de uerbo mirifico ne tu spem nostrā frustreris. Hic ille: Censes ne quid heri
fuisse relictum ait ab hoc cōcionatore Baruchia quod ego absumam hodie: qui
tanta uarietate nominū plenus: mirū si nō omnia effudit irritamēta stupendarū
factionū: Et Sidonius: censeo uero inquā respōdit. Nam sese admodū attestat
est: nihil hactenus horū uerborū ui ac potestate supra cōmunē naturæ cursum
præualuisse: nec uel cæteros etiā suos gētiles unq̄ potuisse. Tū BARVCHI
AS: uera quidē refert Sidonius: quare Capnion quæ nobis es pollicit⁹ uide nū
ad fidem tuā pertinere arbitraberis: ut & certū illud uerbū quo miracula fiant:
& eius simul ritum infallibilem explices: neq; nos ultra suspensos animi teneas.
Tum ille: quando inquit tantopere mihi eripitis libertatē recusandi: faciam nō
quantū fortasse optatis: sed quātum ualeo. Vbi nāq; cōstare uobis iam arbitror
aliquod fuisse maioribus nostris siue nomen seu uerbum: quo portenta miracu
la prodigia fecisse olim habiti sint: ibi pauca utiq; restabunt quæ uobis negare
tanta inter nos amicitia me nō sinit. Si enim uerbū ipsum nominauero & utēdi
ritum tradidero: quod postulatis officiū iure meo satis expleuero. Hæc omnia
quæ in promptu & ad manū futura sint: tamē antepaulo altius esse res ipsa mihi
petenda uideat. Cogitate cum animis uestris & diligenter recordamini disputa
tionis nostræ primū diem: quando pro singulorū sententia id conuenerat inter
nos: quo nesciam plane si quicq̄ aliud omniū nostrū menti atq; iudicio pfundius
federit: firmiter hæserit consliterit ue solidius: q̄ siue adsit hominib⁹ nobis quæ
dam sempiternorū sapientia: siue sciētia perpetuoꝝ: seu cognitio momētaneo
rum: nihilomin⁹ qđ semper illis recta fides superior certiorq; sit: quippe quæ nō
inanibus nostris cōmentatiōibus: sed diuinæ reuelationi tota innitit: ab hac pe
tendus est mūdi ortus: & omnia quæ in mūdum a deo procedunt: Pauli Tarlen
sis insigni testimonio: q ad Hebræos: Fide ait intelligimus aptata esse sæcula uer
bo dei: ut ex inuisibilibus uisibilia fierēt: Quod regius uates ex reuelatiōe diui
na patefecit mortalibus hoc carmine: Verbo domini cæli creati sunt: & spiritu
f

De mra fide

stissimæ deitatis penetralibus arbitrari licet: ipsum paternæ mētis uerbum: siue rationem quia per se queat subsistere: liccirco a patre alterari a quo simul existē-
tiam habet. Atqui cum uniuersa quæ in deo uel circa deum esse cōtemplamur: in seipso plane ostendit: tum illud ipsum cum substantia mentis paternæ idem affirmamus unumq̃. Nec est aliud usquam quod inter deum dicentē & deum uerbum distantiam indicat nisi sola plationis natura. Nam paria: immo eadem in utrisq; cætera sunt. Vterq; deus: uterq; æternus: uterq; igitur ante omne tem-
pus. Hic semper protulit: hoc semper prolatum est: æquipotens proferenti uerbum: & proferēs uerbi pater. Quod Plato ipse non deses scrutator diuinorum: in Epistola ad Hermiam & Erastum & Coriscum: religiosi litteris insinuat: quā-
do ad finem usq; sic ait: Hanc Epistolam omnes uos quippe tres existētes lege-
re decet: potissimum uero tum simul congregatos. Sin aliter: at saltem duos cō-
muniter pro uiribus q̃ maxime fuerit possibile: deniq; uti cōfederatione & lege propria ut æquum est: iuramento interposito non sine eleganti studio & eius studij sorore disciplina: testando deum rerum omniū ducem tum præsentium tum futurorū: ac ducis & causæ patrem dominū: quem si recte philosophemur: cognoscemus. Nonne aperte uidetis quod in Epinomide uerbum: docuit Pla-
to mundi ordinē disposuisse: id hoc in loco deum causam & ducem rerum omniū uocari & habere patrem. Est ergo filius uerbum: cuius pater dominus nomi-
natur. Veniat nūc uelim nobis in mentem eius sermonis quem Baruchias heri circiter meridiem & doctē simul & copiose fecit: quo nos instituendo prudēter adorsus est de nomine ineffabili: solum deo summo proxime conuenienti: per-
bibēs interpretes loco Tetragrāmati dominū posuisse: quoniam in nulla lingua parem illi dictionem inuenirent: iungite si uultis & eam orationem quam ego ipse nudius tertius habui: In qua memini me uobis affirmare Thaletē & Pytha-
goram & Platonem in hebraicis quoque disciplinis erudiendos Syriam perlu-
strasse: unde non parum suis litteris cōtulerint. Eius hic uestigium cernitis. Do-
minū uocat Plato dei omniū rerum & ducis & causæ patrem. Deus itaq; ille omniū & dux & causa præsentium & futurorum: quia mūdum ordinauit: quis iam dubitabit quin uerbū sit illud diuinissimū iuxta Platonem / quo foelix quisq; futurus sit qui in admirationem / amorem & perceptionem eius rapiatur: Verbū igitur: filius domini est: quapropter & deus & dux & causa mundi est. Sicq; plu-
ribus uocabulis & a multis uarie ac ab alijs aliter nominatur: Sed inter tot illius diuinissimi filij nomina: unum extat ad miracula electissimū: in quo summo patri plus complacuit. De qua re nos ipse per uaticinium in suo spiritu fecit certi-
ores. Audite obsecro Esaie sacrum oraculum: Puer natus est nobis & filius da-
tus est nobis: & factus est principatus super humerum eius: & uocauit nomen eius mirificum. Qd si tot & tam uaria illius sint nomina: quæramus oportet ac-
curate quodnam sit ex omnibus illud insigne nomen: quod pater appellauerit mirificum. Dicitur enim a Ioanne Unigenit⁹ filius qui est in sinu patris. Primū: Filius tametsi & cæteris hominibus accedat: tamen huic diuinissimo uerbo ma-
gis proprie: mortalibus uero iniquius conuenit. Hic enim est idem qd pater: & non solum illud: sed etiam inde. Nam pater est qui essendi scdm similem sibi ipsi naturam initium præbuit: Filius autem qui natue ab altero essendi originē sum-
psit: quare additur / unigenitus / quod isti filio est maxime proprium & peculia-
re & suum: non tantū quia unus de uno sit genitus: sed etiā quod unice atq; uno modo & multo fecius atq; corporea natura. Decernat deinde quid nobis sinu patris uelit esse: Et recte prius: qui est dicit: ut eius cū patre coæternitatem cog-
noscamus: qui Moyse præcepit: Sic dices filijs Israel: Qui est misit me: quasi ab

Dns et om dnti vlna 300

*Dns dnm om et dnti vlna
pater ipsi dnti om et in
sino affit pres 3 filium*

In sinu patris

qui patrem tantū ore referret: Non sicut Seth ad imaginem Adæ genitū: nec ut cæteri nostræ propagationis filij quos matres cupiūt esse maritis effigie q̄si-
millimos. Paternitas enim & primo & uerius de diuina generatione dicitur: de
nobis & posterius & umbræ cuiusdam modo. Scribit nāq; Apostolus Ephesijs:
Hui⁹ rei gratia flecto genua mea ad patrem domini nostri ih̄sub christi: ex quo
omnis paternitas in cælis & in terra nominat̄. Sane in istis mortalib⁹ quod imi-
tatur suum exemplar: aut non est unius cum eo substantiæ q̄uis sit æqualis figu-
ræ: aut si forte unius fuerit: non tamen in reliquis omnino erit uirtute idem: cō-
filio simile: affectu æquipotens: motu par. Illa uero diuina effigies tam est proxi-
ma patri: q̄ quod est maxime adeo ut rectius idem q̄ imago dicenda esset. Vbi
autē imago est identitas homouosus: ibi res ipsa cernit̄ tota in effigie: q̄uis in sua
natura uideri tangi ue nequeat. Imaginem quoq; hanc ipsam summo patri con-
substantialem: sigillum quandoq; nominant: eadem qua supra interpretatione.
Quod enim annulus operat̄ in sigilli forma lineariter cum tempore: Id hic pa-
ter in uerbo suo exprimit substantialiter cum æternitate: ac longe item excellē-
tius. Sed de charactere quoniam etiam hoc nomine ornatur filius: alia mihi opi-
nio erit: qualem mox uobis quia me in multiloquiū non modo coniecit aut cō-
mendauit: uerū etiam tradidit mea temeritas: uel ut uer⁹ loquar: nimia fortassis
de uestra erga me humanitate confidentia: tamen ut cunq; sit exponam liben-
ter: si prius hoc uos cōmonuero: triphariam uniuersa diuinissimi & mirifici uer-
bi nomina intelligi oportere: pro eius diuersa conditione: cuius sunt noimina.
Esse nāq; uerbum & uniuersitatis causam: & deum: & naturæ dispositorem: de-
inde in principio fuisse apud deum: ut manus in sinu patris: de superiori sermo-
ne quāq; breui: tamen aperto ut arbitror: palam uobis innotuit. Nunc etiā haud
ignorare fuerit reliqui: quod in rem nostram de miraculis conficiendis: omniū
q̄ maxime futurū est: eundē deum dei patris uerbum de sui ipsius spiritu a patre
procedēti: tandem ex incorrupta uirgine superioribus annis esse incarnatum:
qd̄ multis ante sæculis prophetarū uaticinia sic fore prædixerant. Legam⁹ Hie-
remiæ oraculum: Quia creauit domin⁹ Tetragramus nouum in terrā: foemina
circūdabit uirum. Hoc est stupendum: hoc nouum: hoc admirabile qd̄ sexus
foemineus absq; concubitu: sine uiri complexibus sed deo solo non faciente mō-
sed & create nō embryonem sed uirum perfectum in utero gessit & utero cir-
cūdedit. Propter quod inquit Esaias: Dabit dominus ipse uobis signum: Ecce
uirgo concipiet & pariet filium: & uocabit nomen eius nobiscum deus. Quid
enim aliud propheta uoluit eo sermone Immanuel exprimere: præter hoc solū
uidelicet incarnatum uerbum: ut quia uerbum est: deus sit: quia nobiscum con-
uersatur appareat incarnatum. Aliter enim nullius frugi signum esset a rege cō-
topere petendum: aut quo deum temptasse non frustra crederet ueritus: si pro
sua tantū diuinitatis natura deus qua cælum & terram adimplet: nobiscum fuis-
set conuersari pollicitus. Nullus enim locus deo uacuus est. Sed tria erāt in isto
præcellenti signo nequaq; absq; ingenti hominū admiratione pensitanda. Prin-
cipio / quoniam cōciperet uirgo: Deinde / quod pareret uirgo. Postremū / quod
inde natus & deus esset simul & homo: quæ singula etiam hebræis malignanti-
bus & inuitis ita significari deprehensa sunt. Testis erit uniuersalis maiorum nō-
strorum ecclesia: qui tantæ rei præsentis fuerūt: & theanthropū illū: id est deū
hominē pedibus sequuti sunt. Quare Ioannes illius discipulus per Epistolam ita
diulgauit. Quod erat a principio: quod audiuimus: qd̄ uidimus oculis nostris:
quod perspeximus: & man⁹ nostræ contrectauerūt de uerbo uitæ: & uita mani-
festata est: & uidiuimus & testamur & annūciamus uobis uitā æternā quæ erat
apud patrem & apparuit nobis. Et non solum ea tantū de causa tam superemi-

No d' ymagine

Paulus apud d' ep'o

Tergramus i. q. x. uir substat

No qd̄ uirgo manū p̄ dū d' r̄p̄ma
ne gestauit ab omni i. uirg p̄ r̄p̄
p̄ r̄p̄ r̄p̄ ut est aug dicit

Tria m̄ h̄a
Tria m̄ h̄a m̄ r̄p̄na ep̄i
p̄ m̄ h̄a m̄ r̄p̄na m̄ h̄a m̄ h̄a

Thant p̄ob. p̄ d' q̄ et homo

ego hodie genui te. Et egressus eius ab initio a diebus æternitatis. Et lapidē quē reprobauerūt ædificantes factus est in caput anguli: A domino factus est iste: Aut uerius: a domino fuit iste: hoc est mirabile in oculis nostris. Immo hæc sunt tenebræ in oculis nostris: hæc ænigmata: hæc dubia oracula. Quis enim in illo mihi sæculo tunc ostendisset patrem & filium in lapide: quem sancta scriptura Aben hebraice protulit: Constat uero. ab. in ea lingua patrē significare: & ben filium: quæ tres litteræ in duas syllabas cōnexæ Aben: id est lapidem conficiūt. Hoc mysterium est: hoc secretum est: quod arbitror tunc nō sensissem: Dauus non œdippus fuissem. Similiter in uerbo Bra: quod est creauit: & quo in principio Moyfi liber incipit eum nodum in hoc scirpo non quæsissem ut eiuscemo di litteras essem rimatus: in quibus. A. patrem. B. filium. R. spiritum deprehenderem: aut simul illam ipsam Bra uocem: in principio primā esse syllabam conijcerem: quo argumento pateret uel trinitatem sanctissimam principium mundi fuisse: uel patrem in filio cælum atq; terram creasse: quale hoc modo fit. Si quis enim ex tribus. Bra. litteris ultimā primæ iunxerit: cōfestim. Ab. restabit: quod patrem esse supra monstrauimus. Deinde. B. sibi ipsi congeminans: reliquū. R. addiderit: quod Bebar: id est in filio resonabit. Vocales nāq; ut nostis apud hebraeos in uersu litterarū: ut tales non collocañt. Postremo totam dictionē sumperit. Is certe hoc integrum in unica syllaba latere senserit: uidelicet Pater in filio creauit. Orem mirādam: sed prophetalis spiritus uel diuini afflatus egentē.

Ad hunc modum sunt infinita sacratissimis characteribus comprehensa: nō solum præteritorū complementa: sed etiam futurorum certa prælagia: modo ad sit qui ea non tam interpretes q̄ prophetet. Sic enim spiritus prophetarū æui præteriti: futuris prophetis subiecti fiunt: Quare ait Apostolus: Volo autē omnes uos loqui linguis: magis autē prophetare. Nam maior est qui prophetat q̄ qui loquitur linguis. Et alij sunt uates: Plato ait in Timæo: alij uatum interpretes. Quia uero poetas quoq; idem Paulus doctor gentiū cognomento dignat̄ prophetarū: etiam de poetis uel hoc dicamus. Quis ante uerbum incarnatum ausus esset Orphei mysteriū de Noctē Cælo & Aethere: cuius tu quoq; Sidoni nuper memineras: ad simplicissimā dei summi trinitatem applicare: ut de patre cum Orphea diceret: Nox generatio uniuersorū. Ergo nox pater est. Malachiā audite: Nunquid non pater unius omniū nostrum? Nunquid nō deus unus creauit nos? Qui psalmis testantibus posuit tenebras latibulū suum: in circuitu suo tabernaculū eius. Nec id quidē super unius filij sui natiuitate satisfecerit: nisi & in eodem noctis orphico hymno sequeretur: Nox quæ lucē emittis. Quapropter ad deum patrem propheta sic uota sua dirigit: Emitte lucem tuā & ueritatē tuam: ipsa me deduxerunt & adduxerūt in montē sanctum tuum: & in tabernacula tua: id est ad te patrem cuius tabernacula ut ante apparuit sunt tenebræ & latibulum: ambo ipsi meam filius tuus in gaophylatio locut⁹: Ego sum lux mūdi: quoniā spiritus ueritatis qui a te patre procedit: ut est apud Ioannē: deduxerunt & adduxerunt in sublimē cōtemplationis genus. Sic enim montē dicimus quē Moyses ad deum ascendit. Vultis longe clarius apostolum audire docentē: Quoniā deus qui dixit de tenebris lucem splendescere: ipse illuxit in cordib⁹ nostris ad illuminationē noticiæ claritatis dei in persona ih̄sub christi. Nam ita noueritis uerbum incorporatum posthac apostoli more appellari: cui addidit prosope: id est personā: qd̄ esse uoluit trinæ discretionis signaculum. Pergite nūc Orphea ueterem poetā: de cælo etiam quid canat accipere: quem pariter omniū parentem uocat. Si nox genuit omnia: ut prior hymnus demonstrat: genuit & cælum: erit igitur cæli parens nox. At non sic ut cōmunis uniuersorum parens: sed sicut de se cælestem emittens lucem. Vnde olympus iccirco

*No d'ho non hebraico
Aben*

*No hoc p̄p̄ ad quid apud
hebr̄os lat̄a s̄t*

*No q̄ p̄p̄ h̄c l̄t̄ h̄c d̄finita
p̄ta l̄t̄ ut uel p̄p̄ in
lyp̄t̄ h̄c s̄m̄ d̄m̄ b̄p̄p̄t̄
p̄t̄ d̄m̄ p̄p̄t̄*

tus incredibilis: nisi dei uerbum esset incarnatum: quod nos in tantis mysterijs instituisset. Vnum fuit quod simul erat & uesper & mane & dies: triduo anteq̄ sol & luna & stellæ nascerentur. Vna lux erat in mane & uesper & diē discreta: quæ idem cum eodem dispositore fuit: Qui dixit: Fiat lux. Considerate uerba: librate mysteria. Verba hæc sunt: In principio creauit deus cælum & terram. Ecce breuissimum totius creatiōis summarium. Sed quid fuit quod factum est: & quid fuit in principio antequā quicq̄ factum est: & quo erat modo id quod fuit in principio: & quis aut qua cōditione is iam fuit qui genuit principiu. Inde sequitur: Quia terra erat uasta deformitas. Denique cælum quasi uestimentum quod terram ambibat atq; celabat: & tamq̄ proximus amictus palliabat. Vocaturq; abyssus: ut psalmo centesimo tertio: Qui fundasti terram super stabilitatem suā: non inclinabitur in sæculū sæculi. Abyssus sicut uestimentum amictus eius. Supra cælum erat tenebra: post tenebram aqua: super aquam spiritus domini. Fecit itaq; deus dicendo coruscare uerbum: & fuit lux: Et diuisit lucem a tenebra: appellauitq; lucem diem: & tenebram noctem: & fuit uesper & fuit mane dies unus. Enim uero tenebra & uesper Orphicam noctem præ se ferunt. Lux & dies: cælum. Mane uero ætherem. Antiquissimi namq; latinorum manum idem quod clarum dicebant: quomodo græci æthron. Inde mane deriuatum est. Progreditur quidem ex nocte dies: & mane ab utroq; pendet: sed non modo ante cæli & terræ creationem: uerum etiam ante omnem æternitatem. Hæc nobis iccirco exciderunt ore nimis forsan temere: attamen disputationis nostræ gratia: ut uidere uideor satis opportune: quatenus ne ullum fuisse tempus patrum memoria putetis: quo hæc & plura id genus maiores nostri tam accurate: tam proprie ac cum tanta opinionum firmitate potuissent ante filium incarnatum extricare. Post uero q̄ illud uerbum dei aduenit in banc nostram carnem: ut homines illuminaret: tum aperti sunt mentis nostræ oculi: ut multa diuinit̄ ante promulgata: nūc ferme clarius suis autoribus cognoscam̄: præsertim quæcunq; ad diuinitatem uerbi attinent. Sed rursus ad eius nomina transeamus: ex quibus legere unum oporteat mirificum: in quo solo mortales nos in natura constituti supra naturam: supraq; fatum dominemur. & monstra/portenta/miracula: diuinitatis insignia cōficere possimus. Atq; ut in telligatis uarie illi uerbo tributa esse nomina: cōmemorandum fore censeo quæ sunt ei cum patre & spiritu cōmunia. Deinde quæ putantur suæ diuinæ subsistentiæ propria. Tertio quæ carnis. Postremo quæ incarnati. Principio hic tu mecum Sidoni quantam besterna sua oratione cōmoditatem Baruchias attulit/nō poteris non admirari. Vnum hoc scio: mibi quidem gratulaberis qui me tanta nominum enumeratione leuatum cernes. Omnia namq; diuinam & ineffabilitatem: & essentiam: & abstractionem: & relationem præter discreta: & uirtutem: & operationem: & similitudinem: & quicquid supremam naturam sequitur aut cohæret: significantia: de filio quoque dei cuius nomen est mirificum: & simul de tota trinitate prædicantur: quæ hoc modo inuicem duximus segreganda: ut alia eorum quæ non quid natura diuinitatis existat (Hoc enim secundum humanam institutionem foret impossibile) sed quid circa ipsam sit: indicare uidentur: ea quidem ad essentiam quam tu mi Baruchia quantum mea ualebit sententia copiose abundeque absoluisisti: Alia uero ad uariam dispensa-

Ad d. Augustin. mod.

grandi negocium suberit: dum res ipsa consuetudine palam fit. Audistis sane deum a philosophis solem dici. Sicut autem solis est globus: radius & lumen: & omnia unus sol. Ita dei est pater filius & spiritus: & omnia unus deus. Idem de animo liceat iudicare. Nam deus est animus nobis ut carmina dicunt. Est & hominis animus: qui constat mente: ratione & sensu. Mens illuminat rationem: & ratio fluxit in sensum: omnia unus animus. Centrum naturae: uniuersorum medium: mundi series: uultus omnium: modusque & copula mundi: quo facilius tam etiam sub obscura imagine / tamē quomodocumque ad deum comparabitur. Naturam praeterea concomitantē diuinam plurima / quibus diuinitas nomen sortita est: ut unitas: & ueritas: & bonitas. Dicitur etiam deus solus: semper: & ubique. Intelligens infinita: Intelligens seipsum primo & singula: per esse suum agens cuncta. Nominatur amor & charitas: immortalis prouidentia. Praedicatur sapientia: pulchritudo: iusticia: pax & perfectio. Postremum ingenti numero sunt quae deum priuatiue aut neganter multo uerius enunciant: non ob defectum rei: sed propter superexcellentiā. Excedit enim omnem sermonem deus. Tota haec enumeratio huc tendit: ut cogitetis omnia ista cognomena non tantū dei patris & spiritus: uerū etiam uerbi quoque esse: quod est dei filius amantissimus optimus maximus: deus sempiternus: ineffabilis: incomprehensibilis: Immobilis aeternitas: qui est unus omnia: & omnium quae sunt primordium. Ipse enim est creator omnium: & per ipsum creauit pater omnia: & idem ipse: & ignis consumens: & Tetragrammatos: lux: dies: olympus. Rex regum & dominus dominatum. Deus deorum: sanctus sanctorum. Deus Abraham: Deus Isaac: Deus Iacob. Solus altissimus: excelsus: sublimis: habitans aeternitatem: princeps: dux: primus & nouissimus: Alpha & omega: principium: medium & finis. Caput & oculus hominis: perfectio: pax: iusticia: pulchritudo: sapientia: immortalis prouidentia: charitas & amor. Intelligens infinita: Intelligens seipsum primo & singula: per esse suum agens cuncta: semper & ubique. Unitas & ueritas & bonitas: animus: ratio: sol: radius: fons uitae: pelagus bonitatis: causa: pater omnium: creator: protector: saluator: redemptor: uir pugnator: faciens mirabilia: conterens bella. Uiuificus: dominus caelotes: & deus aemulator: deus omnipotens: admirabilis: magnus: terribilis. Uiuens & uidentis me. Antiquus dierum: permanens: fortis. Dominus uirtutum: & uita sempiterna. Illis & similibus preconijis: uerbum cum reliquis personis communiter: At hoc ipso proprie celebratur quod est filius: sine principio genitus: quoniam patrem habere: sed non principium: & de semper patre semper & impassibiliter gigni dicitur: unus de uno & unice: quem totus totum ostendit: & eius naturam adaequate demonstrat. Quaecumque huc aspirant uocabula: quaecumque talem discretionem insinuant: eiusmodi erunt: quae uerbum diuinissimum quod praesenti sermone ut summis laudibus dignum inuestigamus peculiari ornamento explicabunt: quae admodum unigenitum in sinu patris: de quo ante locuti sumus: & character hypostaseos eius de quo loqui promissimus. Pro eo plane in Paulo sic hodie legitur: Qui cum sit splendor gloriae & figura substantiae eius: ea forsitan consuetudine: qua hypostasis a substando substantia: & non a subsistendo substantia per quosdam traducit: etiam doctos homines: quod ita interpretandum esse in libro de duabus naturis: qui fertur Boetij: instituimus. Quis demum Aristotelis uolumina in latinum uertens: Viam similitudinis nominat substantiam: suaeque ipsemet praecipua transgreditur: quae quidem mobilitas haud exigua plurimorum oculis obfundit nebulam: ut uarietatem fere nulli hanc / theologiae latinae studiosi aequo animo ferre ualeant. Estque tedio plenum: uel potius odio: diuersas conditiones uniuoca explanatione interpretari: praesertim in re non oratorio

Hic

DE VERBO MIRIFICO

fūco & sermonū flosculis ornanda : sed robore ueritatis & firmitudine discipli-
næ. Vos quid sit negocij obsecro attēte ac impigre audiatis. Deceuit reipubli-
cæ christianæ senatus populufq; fidelis ita sentiendum : ita profitendum foret
qđ unus solus sit uerus deus æternus: immensus: incōmutabilis: incomprehen-
sibilis: omnipotens & ineffabilis pater & filius & spiritus sanctus: Tres quidem
personæ sed una essentia: substantia: natura: simplex omnino. Hæc ipsa senatus
consulti uerba sunt. Hoc est ius: hoc edictum. Hæc iustæ religionis uera lex qua
docemur unum idemq; penitus esse substantiam / essentiam & naturam. Hypo-
stasis uero in sūma diuinitate nō mediocriter diuersa est. Vnius em̄ & soli⁹ essen-
tiæ: naturæ: substantiæ. Tres sunt hypostases: quas latine uel ille idem Boetius:
personas transtulit. Et in una simul hypostasi duæ constāt substantiæ. Non igit̄
uel idem dictu uel eodem modo erit hypostasis & substantia: sicut neq; perso-
na & substantia. Fides autem catholica hæc est: ut unum deum in trinitate: & tri-
nitatem in unitate ueneremur. Neque confundentes personas: neque substan-
tiam separantes. In quo cognoscimus aliter significare substantiam: aliter hypo-
stasim. Pater enim ab æterno filium generando: suam substantiam ei dedit: ac
nihilominus retinuit: & filius nascendo substantiam patris accepit: sed neq; hy-
postasim suam: neq; personam propriam uel ille in hūc transtulit: uel hic ab illo
assumpsit. Sunt enim ambo & duarum hypostasium & duarum personarum: at
uero unius ac eiusdem substantiæ. Quapropter facile crediderim Hieronymū
istō in loco pro hypostasi / non substantiā sed magis subsistentiam traduxisse: po-
tissimum in causa tanti ponderis: ubi non minima latere differentia inter hypo-
stasim deprehendit̄ & usiam: Quam in Lucæ primo uolumine ac eius libri capi-
te quintodecimo: pariter & recte substantiam uertisse reperitur. Est enim nostro
more Vtia substantia: at hypostasis subsistentia nominanda: ut cum dicat Apo-
stolus: Character hypostaseos: nos intelligamus figuram subsistentiæ. Quomō-
nanq; uerbum: character: signaculum uel figura sit paternæ substantiæ quod
non similiter sed uere illa ipsa est tota patris substantia: præterq; id nihil aliud?
Igitur si character ab eo alter est cuius enūciat formam: Chrysolostomo testante:
necesse fuit characterem paternæ hypostaseos: hoc est subsistentiæ dici filium:
Non autem Vtias: id est substantiæ signaculum. Pater enim generando signa-
uit personam filij: sicut annuli signatorij figura exprimit formā sigilli: Velut ipse
de seipso docuit: Operamini ait non escam quæ perit: sed quæ permanet in uitā
æternam: quam filius hominis dabit uobis. Hunc enim pater signauit deus. No-
minatur præterea splendor claritatis seu gloriæ: quia lumen de lumine quasi cō-
munionem indicans unius essentiae: quo nobis uerius duæ innotescant subsiste-
ntiæ. Imago autem siue Icon: quæ tota patris sit ostensio: ut non multo ante mo-
mento patefecimus: minime tamen scđm rem accipienda est sed cum re: quip-
pe non artificialis: sed naturalis: nata sine tempore: causa æternitatis. Sequitur:
Dei uirtus & dei sapiētia: Quo illum sermone sol noster Paulus ad Corinthios
scribens cognominat. Nos inquit prædicamus ipsis uocatis iudæis atq; græcis
christū dei uirtutem & dei sapientiam. Omnē enim in se uirtutem supreme ha-
bet & præhabet: ut omnis uirtutis autor: & omnia per uirtutem firmissimā non
limitatam producēs. Quā cum mentis suæ oculis esset cōtemplatus: propheta:
exclamauit: Exaltare domine in uirtute tua. Quid dicemus de sapientia eius: cu-
ius stultum: sapientius est hominibus: Est enim plenus omnis sapientiæ & intel-
lectus: & sapientiæ eius non est numerus. Sed & super omnē rationem: & men-
tem: & sapientiam supereminenter locatus: omnis sapientiæ largitor: & omnis
intelligentiæ causa: & ex capite dei pgressa est. In eo nāq; omnes thesauri sapi-

ita uentis sancti
miseri dei filii de
dum potentes op
uoluntati. Beati
iter de mātore
am nobis conuinc
ni per me. Vign
hoc unum: ut hoc
ergo est alter em
tes: qui unum est. Fili
nefotū sunt tenent
lum. Tūc quidem in
eic dōnes genere lūci
deuotum: id est filius es
gentes. Character d
falsū persona uerbo
na d. de sapientia: au
tam in uoce perq; breu
impertit: ex sublan
regis substantia in u
na ratione d. huma
illo patens abesse nāq;
nos excepto peccato: qu
dedignat: non recusat.
dator: nullus nihil a se
u deus neq; a similitu
des: ubi enim omnia s
pater: inter ego quol
tu apud deum d. domine
ex mercedem: in uocis o
fuit mortuus. lum ad c
ferentia delecto: qđ gr
oniam: qđ in dōne m
dōna uis d. qui mē
de hoc exortu: ex hō
eiusdem: operam
dōtum hoc omnis u
dēre d. d. p. d. d. d.
fuerit palpato. Ego e
sum facis: in uel d. d.
eudem clarissima m
seu forte alia lucubra
tissime religiosus esse
his uerbis: est Ennus
Nars: Mercant: iouis
ad Madzum scribens
gens: Hebe: Hercules:
Latona: Dione: Ceres
sticia: Rhea: Saturn: T

entia & scientia sunt absconditi. Porro quonia seipse uiam / ueritatem & uitam nominat dei filius: decebit utiq; religioso nos cultu ea uocabula uenerari quae sint omnipotentis opificis proxima signa: in summa animi nostri beatitudinem nos sollicitata. Beati (ait propheta) imaculati in uia. Nanciscunt enim dei uisionem in corde mudo: quae est sola hominum beatitudo: sola felicitas: quae per hanc unam uiam nobis conceditur. Audiamus ab ore ipsius: Nemo inquit uenit ad patrem nisi per me. Via igitur qua itur ad patrem: filius est: & propterea uita est: quonia haec ianua: hoc iter: hoc ostium: nostra de patre scientia & cognitio est. Veritas ergo est: Aliter enim error esset: non scientia: non cognitio. Adhuc etiam ueritas est: quia unus est. Falsum enim plura non unum est. Sed nouissima duo fortasse toti sunt trinitati communia. Filio autem uia suum uidetur & proprium uocabulum. Tales quidem in sacris litteris plurimae continentur formae nominandi: specie dispares: genere laudabiles: quae in hanc metam uniuersae consonant: quod dei uerbum: id est filius ex substantia patris absq; principio solus genitus est unigenitus. Character & figura paternae subsistentiae: splendor gloriae: filialis hypostasis & persona uerbi: sigillum patris: lumē de lumine: Imago uel Icon: dei uirtus & dei sapientia: uia & ianua & ostium. Nunc restat quae humanam sequuntur naturam oratione perq; breui commemorare. Verbum itaq; hoc tametsi est dei filius sempiternus: ex substantia patris ante saecula genitus: tamen est nihilominus ex uirginis substantia in tempore natus: perfectus deus & perfectus homo: ex anima rationali & humana carne subsistens. Homo igitur cum sit: nihil humani ab illo putetis abesse nisi peccatum: quippe pro omnibus omnia factus quaecumq; & nos excepto peccato: quare hominis mores & cognomenta non abhorret: non dedignatur: non recusat. Filius hominis: pastor: pontifex: obediens: seruus: mandatarius: missus: nihil a seipso loquens: neminem iudicans: non dans sedere neq; a dextris neq; a sinistris: suam uoluntatem non faciens: ignorans consummationis diem: subiicienti omnia subiectus: prostrans in oratione: orans in monte: rogans patrem: interrogans quo Lazarum posuissent: proficiens sapientia / aetate & gratia apud deum & homines: dormiens in nauicula: esuriens post ieiunium: fatigatus ex itinere: flens: anxius: confortatus ab angelo: sitiens: baiulans crucem: crucifixus: mortuus. Iam ad carnem transeo: quod & uermis fuerit & non homo: quod serpens in deserto: quod granum cadens in terram: quod uitis: quod ouis: quod agnus: quod sacrificium: quod sindone inuolutus: quod sepultus. Vos igitur quibus est ea sollicitudo: ea cura & qui miraculorum conficiendorum auidi estis: eligite ex hoc conuentu: de hoc exercitu: ex hac ferme nominum sacrorum legione: quo sit potissimum in eiusmodi operationibus utendum. Tum SIDONIUS. Ego inquit sacerdotium hoc munus uolens libensq; subterfugio ac in unum te transfero: quibus diernae disputationi ordine praesides: aut si optabit Baruchias iste: concedendum fuerit pulpito. Ego enim alijs abneunte aetate & a teneris unguiculis initiatus sum sacris: maiestatem nullam: neminem deum: nullum praestabilem noui: nisi quae uidemus clarissima mundi lumina: Solem diei opificem: & lunam noctis decus: seu forte alia lucibula: quae uos sydera & stellas nuncupatis. Et post siquando penitissime religiosus esse uolui: occurrerunt inuisibilium numinum ea nomina quae duobus his uersibus est Ennius rite complexus: Iuno: Vestia: Miuerua: Ceres: Diana: Venus: Mars: Mercurius: Iouis: Neptunus: Vulcanus: Apollo. Vel quae antiquissimus Orpheus ad Musaeum scribens amplius istis enumerat: Tellus: Proserpina: Liber: Spumigena: Hebe: Hercules: Nymphae: Pan: Memoria: Musae: Gratiae: Horae: Annae: Latona: Dione: Curetes: Corybaetes: Castor: Pollux: Themis: Nox: Dies: Fides Iusticia: Rheia: Saturnus: Tethys: Oceanus: Aeternitas: Tereus: Styx: Pronoea.

thoro: non te nocebunt aquæ istæ amarissimæ in quas maledicta congesti. Siti autem declinasti a uiro tuo atq; polluta es: & concubuisti cum altero: his maledictionibus subiacebis: Det te dominus in maledictionem: exemplumq; cunctorum in populo suo: putrescere faciat femur tuum: & tumens uteris tuus dirumpat. Ingređiant aquæ maledictæ i uentrē tuū: & utero tumescēte putrescat femur. Et respondet mulier: Amen amen, Scribetq; sacerdos in libello ista maledicta & delebit ea aquis amarissimis in quas maledicta congesti: & dabit ei bibere: Quas cum exhauerit: tollat sacerdos de manu ei⁹ sacrificiū gelotypiæ: & eleuabit illud coram domino: imponetq; super altare: & sic potum det mulieri aquas amarissimas: Quas cum biberit si polluta est & cōtempo uiro adulterij rea: pertransibunt eam aquæ maledictionis: & inflato uentre computrescet femur: eritq; mulier in maledictione & in exemplū omni populo. Quod si polluta non fuerit: erit innoxia & faciet liberos. Audiamus & tertio dei doctrinam: Sic benedicetis filiis Israel & dicetis eis: Benedicat tibi dominus & custodiat te. Ostendat dominus faciem suam tibi & misereatur tui. Conuertat dominus uultum suum ad te & det tibi pacem. Et ponant nomen meum super filios Israel & ego benedicā eis. Tali uerborum ut: ea figurarum potentia: huiusmodi confectionum uirtute: his siue maledictionū seu benedictionū carminibus & compositis uerbis: res ipsa miro artificio fabricatur: nō a nobis sed per nos. Etenim si diuinam oportet nominibus istis inclusam esse uirtutem: & infallibile numen accurrere: potentiamq; omnes leges rerum & superantem & penetrantem delitescere: opus erit non ignorare: Primū: quod sit illud nomen cæteris præstantius: immo solum illud ex omnibus reliquum cuius energia secreta & suppetiis arcanis totum admirationis negocium conficiatur. Deinde quomodo cognitū quod illud ipsum sit: nec præter id aliud. Postremū uero qua uia utendo adoramur quod cupimus. Et est id quidem magnum & haud scio an maximum: sed tñ facile quidē gradatim & prudēti maturaq; indagine causam nominū quasi latinam decerptu extenuare: usq; dum quod latet comprehēdas idq; illud esse quod desideras statim probes. Ex ingētī enim sacrorum uocabulorum aceruo quædam accepistis ineffabilia: quædam fabilia: Durum etsi non impossibile. At est difficile nobis: ex ineffabili uocem fieri qua obedienter utamur: quæ ue nobis quolibet casu: quauis affectione: quibuscunq; in periculis in promptu sit & ad manū. Quare fuerit reliquū ut ducente necessitate ad scrutādas acri iudicio nominatas uoces cōuertamur: si antepaulo altiori studio tā ingētis potētiae ac tantæ nominū uirtutis causā q̄breuissime inuestigem⁹. Quapropt̄ uisum ē apertū iā agendū. Sicut enim clemētia cæli: & syderū radij: & ignes astroꝝ sempiterni suo defluxu in subterlunaria non nihil moliri credunt: Hinc tēpestates dubiō prædiscere cælo Possum⁹: hinc messisq; diē tēpusq; serendi: Et q̄ infidū remis impellere marmor Conueniat: quādo armatas diducere classes: Aut tempestiuam in syluis euertere pinū. Nec frustra signoꝝ obit⁹ speculamur & ortus: Temporibusq; parem diuersis quatuor annū. Hoc naturæ opus: hæc radiorū influētia: hic subtili uiuacitate penetrans omnia descensus: luminis: cōmotionis & caloris. Hinc ut idem poeta Mantuanus ait: Vertunt species animoꝝ & pectora motus Nūc alios: alios dum nubila uentus agebat Cōcipiunt: hinc ille auū concētus in agris: Et letæ pecudes & ouātes gutture corui. Et ut paucis complectar sicut natura uniuersi ordinē suum præscriptū in singulas agit res naturaliter: ita præeminens naturæ domina: omniū causa: diuina uoluntas: gratiā suam illimitatam: in uniuersas & singulas agit res supernaturaliter. Et sicut illa medio qualitatatum sensibiliū euidenter: ita ista quādoq; medio nominū intellectuāliū cōfoc-

DE VERBO MIRIFICO

deranter: sine proportione: absq; similitudine: sine causæ ad causata cõmensu-
 ratione. Quod nos deus superna reuelatione per Esaiam docuit. Quomodo
 inquit descendit imber & nix de cælo & illuc ultra non reuertitur sed inebriat
 terram & infundit eam & germinare eam facit & dat semen serenti & panem
 comedenti: sic erit uerbum meum quod egredietur de ore meo non reuertetur ad
 me uacuum: sed faciet quæcūq; uolui & prosperabit in ijs ad quæ misi illud. Cum
 igitur de superioribus: ut arbitrator: liquido nobis uerbum dei (quod alio nomine
 ratio dicitur: quoniam utrūq; a græcis una enūciatur dictione logos) apparuit id esse
 quo deus omnia facit: omnia operatur in cælo & in terra & in omnibus abyssis. De
 quo uel mathematicū audite obsecro. M. Maniliū in astronomicis ad Augustū:
 qui carmine sic ait: Hoc opus imensi constructū corpore mūdi Membraq; natu-
 ræ diuersa cõdita forma: Aeris atq; ignis terræ pelagiq; iacentis Vis animæ diuī
 na regit: sacroq; meatu Conspirat deus & tacita ratione gubernat: Et multa in cū-
 ctas dispēsat fœdera partes. Cūq; sit ea ratio & idem uerbū humanā carnē in-
 dutū quo magis nos ei⁹ saluari contrectatiōe possemus nostrā cõmoditatē cõ-
 sequi: quādo his oculis cerneremus & singulis sensib⁹ cõplecteremur illud ipsū
 quod non ultra ineffabili ut antea litterarū circūscriptione sed enūciabili uoce
 comprehensibilisq; sonitu nominare possemus: decuit iam singula dei cum no-
 stris maioribus pacta: omnē confederationem super ineffabili & Tetragrāma-
 to nomine: Omnē deniq; pollicitationem cessare ac transferri posteri⁹ in ipsius
 uisibilis uerbi enūciabile nomē: per quod fœdera dispensat / uelut paulo superi⁹
 ex carminib⁹ accepistis: & nō solum ita fieri decuit: sed ita deus uoluit: & ita mul-
 toante prædixit: qđ ego si æquo fertis animo / ex oraculis uatū affirmabo. Ecce
 dies uenient dicit dominus & feriā domui Israel & domui Iuda fœdus nouum:
 non scđm pactū quod pepigi cum patribus uestris in die qua fortificaui manū
 eorum ut educerem eos de terra ægypti: quod ipsi irritum fecerunt. Hæc ita in
 Hieremia leguntur. Ex quo plane intelligim⁹: pacta cum deo: memoria patrū ini-
 ta: posterioribus annis cassata fieri & irrita: in aliudq; pactum translaticia. Est autē
 ex omnibus legibus edictis & interdicitis: numero sescentis & tredecim: præci-
 puū de nomine ineffabili hoc pactum quod inijt deus cum Israel filiis & filiabus
 suis: hoc pmissum: hoc fœdus. Ego inquit sum ineffabile Tetragrāmaton deus
 tuus fortis zelotes. Et sequitur: Altare de terra facietis mihi & offeretis super eo
 holocausta & pacifica uestra: Oues uestras & boues. In omni loco i quo memo-
 ria fuerit nominis mei: ueniam ad te & benedicā tibi. Hæc pmittuntur Exodi ca-
 pite uigesimo. Atqui diruptum hoc fœdus / audite rursus i Esaiā: Hæc dicit do-
 minus: Cælum sedes mea: terra autem scabellum pedum meorum: quæ est ista
 domus quam ædificabitis mihi: & quis iste locus quietis meæ: Omnia hæc ma-
 nus mea fecit: & facta sunt uniuersa ista dicit domin⁹. Ad quem autem respiciā
 nisi ad pauperculū & contritū spū & tementē sermones meos? Qui imolat bo-
 uem quasi qui interficiat uirum: Qui maculat pecus quasi qui excerebret canem:
 Qui offert oblationem quasi qui sanguinem suillum offerat: Qui recordatur thu-
 ris quasi qui benedicat idolo. De nomine uero ineffabili per Hieremiam: Ecce
 ego iuravi in nomine meo magno ait dominus: quia nequaquā ultra uocabitur no-
 men meū ex ore omnis uiri iudæi dicentis: Viuit dominus in omni terra ægy-
 pti. Cum itaq; ostenderimus id quod deus cum filiis & filiabus suis de populo
 Israel pactum conuentū super nomine Tetragrāmato habuit: omne in nihilum
 dei quoq; sententia esse redactum: Adhuc explanare oportebit nomen illud cõ-
 mutatū in quoddam aliud esse: quod uel parem cum ineffabili uel maiorē uim
 obtineat. Sup quo iterū Esaiæ animaduertam⁹ oraculū: Quia hæc dicit domin⁹
 Eunuchis: qui custodierint sabbata mea: & elegerit quæ ego uolui & tenuerint

*Nomen dei in g. s. tetragramma
 son. mutatur in aliud*

fœderat
 filio filii
 de filiabus
 propter
 iust. Pro
 in bebra
 enim be
 promi
 ab rem
 dicitur
 fœderat
 est super
 fœderat
 tas & u
 tas est na
 & uocabi
 mus. Hæ
 te etiam
 mirabilis
 pœdolo na
 modobor
 sine patre
 tato pph
 tas in na
 præcipio
 aduentu
 em neq; de
 uid. In mon
 turus ellet
 ut aq; me
 ut deus de
 milio pph
 at ad me u
 te eius su
 pœdolo. S
 & mani. T
 uelut
 a gubere
 eicit de n
 de cælo c
 illorum tr
 lacryma
 enim erit
 redem. T
 nem orbe
 Contem
 In ligno in
 et tenebras
 tunc sed & p
 iuram iuram

fœdus meum: dabo eis in domo mea & in muris meis locum & nomen melius q̄
 filijs & filiabus: nomen sempiternū dabō eis quod non peribit: quasi dicat: filijs
 & filiabus meis dedi nomen quod cessauit: Nunc uero eunuchis qui se castrant
 propter regnū cælorum dabo nomen melius & permanentius quod nunq̄ ces-
 sabit. Pro eo aut qđ in hoc uaticinio locū interpret iuste quidē traduxit: scitote
 in hebraeo magnū cōtineri mysterium: quod christianis nobis reuelatū est. Illic
 enim hebraice lad ponitur: quod & manum significat. Vnde castis hominibus
 promitti filium dei qui manus est patris: & eiusdem quoq; nomē datum iri non
 ab re iudicamus. De qua nominis translatione iterū dominus per Esaiam sic iu-
 dæis loquitur: Et dimittetis nomen uestrum in iuramentū electis meis: & inter-
 ficiet te dominus deus: & seruos suos uocabit nomine alio. In quo qui benedictus
 est super terrā benedicetur in deo amen: hoc est in deo qui non tantū manus ut
 supra: sed etiā qui est ueritas: uerbū dei incarnatum qui dixit: Ego sum uia: ueri-
 tas & uita. Videtisne huc accedere quod principio attulimus oraculū: Puer na-
 tus est nobis & filius datus est nobis: & fuit dominatio eius super humerū eius:
 & uocabit nomen eius pele: id est mirificum. Hoc est illud nomen quod quæri-
 mus. Hoc est illud uerbi mirifici nomen mirificum quod expectamus: quod an-
 te æternitatem & supra æternitatem deus est & fact⁹ est homo. Res primo ad-
 mirabilis deus & homo: una p̄sona duæ naturæ: uel quod maius est in uno cor-
 pusculo naturæ dominus & natura. Natus est: sed & ante genitus fuit. De sexu
 muliebri: quod humanū est: sed & de uirgine incorrupta: quod diuinum. Hinc
 sine patre: illinc sine matre: utrūq; diuinitatis. In utero portatus: sed in utero por-
 tato p̄phetæ cognitus: & exultanti corā uerbo quo nascebatur. Pannis inuolu-
 tus in tugurio: sed etiā sindone ac sudario euolutus resurgebat a morte. In
 præsepio reclinatus: sed ab angelis glorificatus: a stella demonstratus: a magis
 adoratus. Fugit in ægyptum: sed ægyptiorū idola fugauit. Non habebat speci-
 em neq; decorem apud iudæos: sed speciosus erat præ filijs hominū coram Da-
 uid. In monte ut sol transfiguratus splenduit: & qua maiestate in iudicium uen-
 turus esset aperuit. Baptizatus ut homo: peccata dimittens ut deus: nō indigēs
 ut aquis mundaretur: sed ut aquas mundaret. Temptatus ut homo: sed uictor
 ut deus: & confidere iubens quoniā uicerit mundum. Esuriit: sed pauit multa
 milia: panisq; de cælo uiuus descēdit. Sitiuit: sed & exclamauit: Siquis sitit ueni-
 at ad me ut bibat: & cuiuscunq; in se credēti est pollicitus / quoniā flumina de uen-
 tre eius fluent aqua uiuæ. Fatigatus est: sed fatigatis ad se trahentibus requiem
 promisit. Somno grauatus est: sed tempestate orta euigilans imperauit uentis
 & mari. Telonium persoluit: sed ex pisce. Samaritanus conuictio nominat⁹: sed
 relictum a sacerdotibus & leuitis sancitū curauit. Dæmoniū habere dictus: sed
 a gadareno dæmoniaco / excelsi dei filius agnitus: de quo legionē dæmoniorū
 eiecit & in mari submersit. Ipse est qui uidit satanam ducē dæmonū tanq̄ fulgur
 de cælo cadentem. Lapidibus etiā obruendus: tamē abscondit se per medium
 illorum transiens. Orauit: sed & orationes exaudiuit. Fleuit: sed absterlit omnē
 lachrymam. Quæsiuit ubi lazarus: Homo enim erat. at suscitauit Lazarum: De⁹
 enim erat. Venditus paruo / triginta scilicet argēteis: sed mundū precio magno
 redemit: Tanq̄ ouis ad occisionem ducebatur: sed regit: id est pascit israel & om-
 nem orbem. Agnus obmutescens: sed & uerbum & uox clamantis in deserto.
 Contunditur: uulneratur: sed & curat omnē infirmitatem & omnē languorē.
 In ligno suspēsus occiditur: sed ligno uitam restaurat: & latronem saluat: & mor-
 ti tenebras inducit. Potatur aceto: sed & aquam in uinum mutauit. Tradit spiri-
 tum: sed & potestatem habet resumere illum. Et scinditur uelum: quoniā quæ
 fursum sunt reuelantur. Rumpunt lapides: mortui resurgunt. Morit⁹: sed uiui-

Nota sequitur de respo
 mirabilis

DE VERBO MIRIFICO

ficat: & morte mortem resoluat. Sepelitur: sed resurgit. Ad inferos descendit: sed
 animas reducit: Et in caelum ascendit: & venturus est iudicare uiuos & mortuos.
 Recte igitur nomē eius uocatum est mirificū: qui plenissimus ipse miris sit mira-
 bilibus. Et scitote quoniā hunc sanctum suum qui est sanctus sanctorū mirificauit
 domiu⁹: adeo: ut exaudiat nos: cū clamauerimus ad eum. Habetis quodnam sit
 uerbum mirificū. At quomodo enunciat illius nomen? Et est ne unum e mul-
 tis prius enumeratis? An praeterea erit aliud quaeritis? Nos uero scripturā san-
 ctam imitari oportet: quae de rebus abstrusis & arcanis nos edoceat. Itaque si me-
 moria cōplectimur disputatiōis nostrae anteriora colloquia: reperit uerbum in
 patre: & man⁹ in sinu: & deus inuisibilis: & nomē ineffabile: sicut oleum in lenti-
 cula. Post uero q̄ est incarnatū: Exiuit a patre uerbū: inclinauit caelos & descen-
 dit: & emisit dominus manū suam de alto: Et deus in terris uisus est: & cum ho-
 minibus cōuersatus est. Et uocatum est illi nomē nouū uoce articulata: quod os do-
 mini nominauit: & oleum effusum est nomen eius. Aperta est ampulla lenticu-
 lari forma: tereti ambitu: & cornu filij olei: uinea dilecto factū est: in qua ipse fili⁹
 uera uitis est: & oleū effusū nomē ei⁹: Iccirco prā oib⁹ participib⁹ & prā oib⁹ cō-
 fortib⁹ suis unxit eū oleo lacticiae deus. Quo quidē oraculo: quib⁹ adytis: qua diui-
 na uoce conijcim⁹: Messias: quod ab unctiōe interpretat^r christus: illud nomē
 esse: uel aliud quippiam quod christū dei filiū proprii sono ac peculiari⁹ signi-
 ficet. Nam christus nō propriū sed cōmune uocabulū & nūcupatio est potesta-
 tis & regni. Singuli reges: omnes sacerdotes: quicunq; uncti sunt: christi sunt.
 Chrio nāq; ungo interpretat^r / & christus unctus. Magis ergo propriū illius no-
 men acceptandū nobis est: In quo facile cuncta possimus obtinere quae uolum⁹.
 Quod iterum ex sacris characteribus rimari non sine accurata quidem diligen-
 tia iubemur / hortante hoc ipso de cuius nomine agitur: Scrutamini ait scriptu-
 ras: ille sunt quae testimoniū perhibent de me. Quid de causa nostra sancti libri
 cōtinent? Oro uos optimi uiri audite absq; tedio. Erigite animos, iam enim pro-
 pe tandem accessimus: & adsumus pene ad ipsas fores inueniendi nominis. Hi-
 storia sacrosancti Euangelij haec est. In mense autē sexto missus est angelus Ga-
 briel a deo in ciuitatem Galilaeae cui nomen Naçareth: ad uirginem desponsatā
 uiro cui nomen erat Ioseph de domo Dauid: & nomē uirginis Maria. Et ingres-
 sus angelus ad eam: dixit: Aue gratia plena dominus tecū benedicta tu in mulie-
 ribus. Quae cum audisset: turbata est in sermone ei⁹: & cogitabat qualis esset ista
 salutatio. Et ait angel⁹ ei: Ne timeas Maria Inuenisti enim gratiam apud deum.
 Ecce concipies i utero & paries filiū & uocabis nomē ei⁹ ih̄sub: Hic erit magn⁹
 & filius altissimi uocabit^r. Verū ego non omnē gestorū seriem recēsebo: sed quod
 nostrū negociū attinet retro incipiā. Et postq̄ cōsumati sunt dies octo ut circūci-
 deret puer: uocatum est nomen eius ih̄sub: quod uocatum est ab angelo priusq̄ in
 utero conciperet. O faustū huius lucis momentū cla-
 rissimi homines & amantissimi studiorū sodales: In qua tam excellens: tam po-
 tens: tam uictoriosum inuenimus nomen: cuius nutu ac ditione: non tantū am-
 plissimus orbis terrarū ambitus: uerū etiam tota mundi haec machina & super-
 mūdiālis illa inclyta regio / superi atq; manes regunt. Quem scripsit Moyses in
 lege & ceteri prophetae inuenim⁹: ih̄sum: saepe desideratum: diu quaesitū: ual-
 de inuestigatum: iocundissimo cum fructu uoluptatis & cum infallibili: ut arbi-
 tror: inter nos charitatis uinculo perpetuis temporibus duraturo. Nomen sum-
 mum & exuperantissimū: Nomē religiosum / sanctum & honorandum: Nomē
 in quod omnia sacra nomina sunt referenda: quod est super omne nomē: quod
 nominat^r in caelo & in terra: etiam in futuro saeculo. Nomen miraculosum & mi-
 rificum: Nomē sono uocis enunciabile: nō ultra ineffabile: nō Tetragramaton

Apert demū quid illud
 nomē mirificū

sed per
 littera
 uolunt
 miram
 eunt in
 littera
 tande
 dicitur
 studio
 est. Sed
 pars uo
 quare p
 Vos qua
 nulla sim
 co pte
 medio
 de sibi
 cato te
 maximi
 aeri i
 cem ei
 cetera
 quare
 ligatur
 rem qd
 nat. Ea
 non ab
 provid
 inuatio
 miri. D
 nū p
 ignis
 meus
 datur
 obscu
 sensus
 hoc corp
 nichil
 stre: qu
 dicitur
 modolo
 niaz uab
 stantia
 tudine
 bere: cum
 in m
 tarem: cum

sed pentagramaton. Nec est ulla uirtus in caelo & in terra quae nomini in sub resistere audeat. Nec est ullum aliud nomen quod sanctius & religiosius constat: cuius litterae deus: cuius syllabae spiritus: cuius dictio deus & homo est. Quid attoniti obstupescitis: Quid in me fixis oculis intuemini: Quid intenti ora tenetis: Si miramini: uel hoc addam: quod prius tanto tempore: imo tot saeculis fuit ineffabile: iuncta nunc una non sonante sed consonante littera: effabile factum est. Et si adhuc admiramini: adhuc addam: quando uerbum descendit in carnem: tunc litterae transierunt in uocem. Videte quae aperte uobis & quae fideliter totum pando arcanum. Conceptio litterarum syllaba dicitur: unio syllabarum dictio uocatur. Redigitis me ad grammaticorum tandem elementa: quae uisum parua: tamen uirtute maxima. Non mediocris est ponderis si Platoni credimus negotium de litteris: probat ipse summa industria & acris studio & ingenio sagaci earum diuitias: imo delicias in libro cui Cratylus inscriptio est. Sed redcamus enim uero ut in hoc tam excellenti nomine quinque litterarum: pars uocales sunt: pars est consonans. Sic etiam totius dictionis duae sunt syllabae: quarum prior ex puris uocalibus: secunda ex uocalibus assumpta consonante oritur. Vos quaeso recordamini pentateuchum: & memineritis optimum: maximum deum nulla similitudine: nulla effigie: nulla imagine nisi sola uoce significari uelle. Idcirco plebi concionatur Moyses hoc modo: Locutus est inquit dominus ad uos de medio ignis: uocem uerborum eius audistis: & formam penitus non uidistis. Et deinde subiugit: Ut scires quoniam dominus ipse est deus & non est alius: praeter unum: De caelo te fecit audire uocem suam: ut doceret te: & in terra ostendit tibi ignem suum maximum. Haec Moyses. Pergite audiendo. Vox spiritus est. Uocem enim diffinit aerem iterum: ita Nicodemus apud Ioannem instituit: Spiritus ubi uult spirat: & uocem eius audis: sed nescis unde ueniat aut quo uadat. Deus & ipse quoque spiritus est: ita Samaritana erudit. Conuenientissima ergo signacula dei uocales sunt litterae: quippe a uoce denominatae. Iam hoc dimittite: quia diuinitas ipsis uocalibus designatur. Nunc ad consonantem transeamus: quam idcirco arbitramur corpulentior rem quod per se ac sine spiritu uocali nullum oris sonitum habet: sed tantummodo consonat. Ea uero consonans est littera non fortuito capta: nec imprudenter arrepta: non ab imperitia neque inscitia aut praeter opinionem: praeter uerba spem admissa: sed prouidentia summi dei omnia circumspiciente: omnia dispensante: iuxta aeternum suae rationis examen ex uniuersis characteribus electa: quae apud Latinos. Es. nominatur. Docuit autem nos si memoria tenetis Baruchias hebraico sermone: diuinum putari uocabulum. Es. quod est interpretatum: ignis. Hic est ille dei maximus ignis quem nobis in terra pariter cum uoce paterna ostendit dicens: Hic est filius meus dilectus. Et is ait: Veni mittere ignem in terram: & quid uolo nisi ut accendatur: Ut clarius intelligatis atque lucidius (Non enim per ambages & uerborum obscuros am fractus uobiscum: sed patenter agam & aperte) at reponite haec in sensibus: Res erit me iudice non parua. Es quod hebraice ignem significat: id est hoc corpus: non diuinum: non aethereum: non praestygiosum: non apparens: ut Manichaei: Eutyches: Dioscortus: Timotheus: aelurus somniando delirauerunt: sed terrestre: quem Moyses ignem in terra cognominat: cum secundum Pythagoricam Cabala discutiamus. O rem iocundam auditu. Profecto inueniemus id eodem numeri modulo constare quo nostrum hoc in sub augustae maiestatis nomen: pari harmonia: aequabili commensuratione. Porro dicetis fortasse litteram hanc. Es. quae medio stans secundam syllabam faciat non rite gentium more appellari: sed pro consuetudine linguae sanctae (Sic enim hebraici sermonis idioma uocant) enunciarum debere: cum de sanctis scripturis palaestram agamus. O quam non dubitarem ego uos in mysteriorum penetralia secretorum introducere: si Pauli Tarsensis oratione responderem: cum sic ait: Notum ergo sit uobis quoniam ethnicis & gentibus missum

Es est spiritus ignis

Cabala pythagorica

DE VERBO MIRIFICO

est hoc salutare dei: & ipsi audient. Sed permanebo in idiomate sancto: & ita tū
 facilius: tum etiam manifestius sacratissimū nomen hebraicū explicabo eiusdē
 linguae/modo ac proprietate. Obtinuit nāq; Baruchias disputando ut ipse de se
 gloriatur: cum sermonem: sacris esse congruentiorē. Agite: uultis ipsam nunc
 cōsonantem litteram ad amussim explorare: cauendum prius est ne obliuiscā
 mini uocaliū quæ in huius nominis compositionē ingrediunt. Sunt autem qua-
 tuor solæ: IHVH: quib⁹ Tetragramaton ineffabile constat: & quæ diuinā natu-
 ram propriissime cōmonstrant: ut heri ab hoc consorte nostro late admodū: ac
 maxime interdum memorabiliter ostensum est. Quæ cum dici humana & uo-
 ce & facultate nequeāt: opportune quidē decebat incarnandū deū: præter eas
 alium cum carne assumere characterem: quo in enūciabilis sonus: ac tunc inuisi-
 bilis dei: inenarrabilis nota: inter humanos nūc posset dentes stridere aliquādo
 & sic effabiliter uocari: quatenus ante inuocabile: modo sentiatur uocabile. Ap-
 pellant uero eam hebræi consonantē Sin: quod dentes: Hieronym⁹ presbyter
 interpretat: ad Paulam Urbicā sic scribens. Septima cōnexio quæ est extrema
 quo & in ipso quoq; septenario numero sit mysticus intellectus: Coph: Res: Sin:
 Thaf: id est uocatio capitis/dentiū signa. Per dētes articulata uox promit: & in
 his signis ad caput omniū qui est christus peruenit: per quē & uenit ad regnū
 cælorū. Oro te quid hoc sacratius sacramēto: quid hui⁹ sacramēti uoluptate io-
 cūditus: qui cibi: quæ mella sunt dulciora q̄ dei scire prudētiam: & in abdita eius
 intrare: & sensum creatoris inspicere: & sermones domini dei tui q̄ ab huius mū-
 di sapiētibus derident: pleni⁹ discere sapiētia spiritali: Hæc non mea sed Hiero-
 nymi uerba sunt: tantæ autoritatis uiri: ne uidear aliquibus figmentū cōmenta-
 ri uelle. Dentes igitur cū sint instrumēta fandi potentissima: de quib⁹ Sin litte-
 ra celebrior esse dicit: quid mirum si cuncti assentiant mibi nobiliores cæteris
 grāmatici: taceo ipsos theologos: ad pronūciationem ineffabilis nominis illud
 & nō aliud elementū fuisse accersitum q̄ cōmodissime: Nescio quo certe pacto
 illius uenerandū uel potius adorādū nominis recta institutio a nemine: neq; uno
 aut altero doctorū hominū & diuinæ philosophiæ magistrorū probabiliter ha-
 ctenus animaduersa est: quorū uentes inuentionib⁹ ad hanc nostrā orationem
 non paruo meditādū onere possemus leuari. Sed sunt tamē apta quædam huic
 operi adiuuētā & subsidia: quæ in illorū uoluminib⁹ reperiunt abscondita: qui-
 bus nō magis ad causā inuentionē q̄ inuētæ confirmationē diligētē oporteat
 inniti. Quale illud extat egregiū qd̄ nos pridē de Hieronymi Epistola expisca-
 ti sum⁹. Cerno affect⁹ animi uestros cōcepisse nō nihil delectationis in hoc noie
 ih̄ sub discutiendo: ad iugā aliquid læticiæ ut magis oblectemini: & hilariori me
 uultu audiatis. Ratione mathematica compertū est: corpus in multitudinis cō-
 politione quæri oportere: spiritū in simplicitate unitatū: ut quanto ad unitatē
 res quælibet accedat propius: tanto sit spiritualior & a materiæ appēdicijs de-
 factior. Habemus uerbi dei illā oim̄ spiritū simpliciissimā diuinitatē: quæ uni-
 tate ipsa designat: cuius tamē nota: ex hebræis disciplinis Tetragramati nomis
 quatuor istos uocales characteres continere discitur: Restat quærendū corpus
 incarnati: eiusq; characterem. Ad multitudinē igit̄ respiciam⁹: & ad tempus in-
 carnationis: ut ex signi proportiōe ad signatum: perspicaciores euadere liceat.
 Primū q̄ ppter mūdi salutē in mundū uenit: qua ætate mūdi corpus assumpsit.
 Recteq; mibi cōsentiente Apostolo respōdebitis: In ultimis siue nouissimis die-
 bus. Nos enim hi sumus in quos fines sæculorū deuenērūt. De mūdi uero ætati-
 bus diuersi uaria tradiderūt. Ouidi⁹ & turba poetarū: quatuor esse mūdi ætates
 affirmant. Hesiodus quinq;: instar Danielicæ statuæ. Cæteri sex iuxta hexame-
 ron quo deus cuncta creauit. Reliqui septem: ut & mea extat opinio: sed eas nō

*Inscripta hebraica
 cognatione*

*Ineffabile quoddam nomen
 dei inuenitur*

*In fine. Inuenitur quoddam nomen
 dei inuenitur*

*Inuenitur quoddam nomen
 dei inuenitur*

pro m...
 m...
 d...
 r...
 d...
 d...
 r...
 r...
 n...
 n...
 d...
 q...
 r...
 f...
 g...
 q...
 n...
 t...
 g...
 C...
 e...
 c...
 n...
 r...
 f...
 d...
 l...
 p...
 t...
 a...
 l...
 m...
 d...
 d...
 m...
 r...
 l...
 d...
 l...
 n...
 S...
 a...
 a...
 n...
 e...
 x...

pro mea sententia diuidunt: qui futurū saeculum aetatem septimā dicunt. Tūc enim deus creabit caelum nouum & terram nouam: & noua faciet omnia: ut sacra insinuant eloquia. Non ergo mundi huius aetas quaedam erit: sed nouus mundus: & non iam sabbatum quod hebraei septimū uolunt: sed sabbatum sabbatorum / & duratio aeternitatis non temporis. Nunc autem christus & dei uerbum & deus: in septima huius instabilis saeculi aetate aduenit in carnē. Aetatem uoco statum mundi quēdam inter duas insignes & cōmunes uariationes: & quasi peregrinas eius cōmotiones. Sane primā fuisse censeo: Cū perfecti sunt caeli & terra: & omnis ornatus eorum. Viditq; deus cuncta quae fecerat: & erant ualde bona: & factum est uespere & mane dies sextus. Deinde sequuta est ingens mutatio mundi post diem septimū: quando Adā locutus est deus: Quia audisti uocē uxoris tuae: & comediti de ligno ex quo praeceperā tibi ne comederes: maledicta terra in opere tuo. A creatione igitur mundi ad usq; transgressionē Adā primā aetas mundi pro exili meo iudicio statuit. Ab illa usq; ad Noeh diluuium / secūda aetas. Tertia uero a Noah ad Abraham & eius circūcisionem dicebat fuisse: quando ab idololatriis Eufrate fluuio diuidebat fidelis deo populus: Vnde Abraham cognominatus est Eber: nō a lingua quā suis integram seruauerat Hebraei filij Selah: sed a transitu Eufraetis: quasi transfluuialis. De Abraham ad Moyse legem scriptam: sacrae & multiplices ceremonias / quartā aetatem numerabim⁹. Quintam ad hebraeorū regnum: quando post dirutam Troiam & lustris homines tempora supputare cōperūt. Sextam usq; ad urbem nunc Romam conditam: quando singula manu regis incerta gubernabant: nullo iure dicto: nulla lege lata: nisi quas Romulus posthac ad populū minusculas sanctiones tulit: quas Curiatas appellauit. Extant sup his Sexti papyrii uolumina: quae si potestis accuratius perlegite. Inchoauit id saeculū olympiadib⁹ dinumerare annos: sicut praecedens lustris: usq; ad christi aetatem: quando Romanorū annuis capitatiōibus atq; tributis: uniuersus erat orbis ascriptus: quā uocamus ad nostra usq; tempora indictionem: tris olympiadas terna ue lustra continentē: quae septima nūc est aetas. Ea si uere: si aequabiliter a me: si non segniter pensata estimabitis: gaudebo fructum mihi studiorū haud medio crem adesse. Sin ut fore formido: multo se debor: Nihilominus alludam ingenio meo: & proinde atq; ita res habeat: ponā christum in fine dierum: id est circiter septimā aetate huius mundi corp⁹ assumpsisse. Corpus autem ut dixim⁹ in multitudine quarendū est. Igitur si post unitatem quae non numerum sed deum significat: ex omnibus numeralib⁹ figuris apud hebraeos septem numerorū domos finxeritis: & in singulas ordine: trium litterarum arithmeticarū contubernia recluseritis: manifeste apparebit in septima domo: & in eius cōnexionis medio loco: ipsa nota Sin mediatorem designās dei & hominis: deum & hominē: qui fecit utraq; unum. Est autem septimae domus connexio nominatim haec: Res: Sin: Thaf: quod latine interpretat Capitis. Sin. designatio: quasi praediceret alphabetū: & praesagiret uaticinio: qd ipsa littera Sin. erit aptissimus character figurandi nominis ih̄sub: quem deus pater dedit caput supra omnē ecclesiam: quae est corpus ipsius: ut ad Ephesios scriptū legimus. Quod mihi quondam aperte uidetur Moyses praedixisse: in Deuteronomio: & eius libri capite duo de trigesimo: cum uenturae nationi sic uaticinat: Si autē audieris uocem. I. H. V. H. dei tui: ecce quatuor uocales. Deinde post abundantiam benedictionis sequitur: Videbunt omnes terrarum populi: quod nomen Tetragramaton uocatum erit super te. Qui quidem acruus orationis ex istis tribus uidelicet: Nomē Tetragramaton Vocatū: simul collectus: omni

prima mundi aetas

2^a aetas

Fit 7° m^o stat^o fuit

Quae 2° huiusmodi
quae Tetragramaton sicut
hebraei praedixit in hebraeo

DE VERBO MIRIFICO

no iuxta Cabalam Hebræorum per Sin: frequenti usu intelligitur: ut si ultima respondeant primis: nihil aliud hæc prophetia cōtineat: q̄: Si audieris uocē Te/ tragrāmatis: hoc est quando Tetragrāmaton fiet audibile: id est effabile: tunc no men Tetragrāmaton uocatū per Sin: erit super te: haud secus atq; si diceret: Si nomen ineffabile Tetragrāmaton oporteat fieri effabile: necessario uocabitur per consonantem quæ appellatur Sin: ut fiat ih̄sub: qui erit supra te: caput tuū & dominus tuus. Benedictus sit deus & pater domini nostri ih̄sub christi: qui de super instillat nobis cognitionem ueri nominis unigeniti filij sui & saluatoris no stri: uel sc̄dm græcos: sanatoris nostri. Hoc enim nomen a medendo & sanan/ do deriuant græcorū autores. Hebræorum uero grāmatica saluando: ut idem esse ih̄sub putent quod saluator. Atqui saluator cōmune nomen est: ih̄sub autē maxime proprium: ita qđ nulli alteri nisi filio dei incarnato conueniat. Facit hoc uarietas litterarum ex quibus dictio constat: quali a sæculo non est audita unq̄ altera similis. Fuere patrum memoria plures saluatores Iesu uocati: sed alijs litte ris & alijs syllabis. Nemo enim has simul pro suo nomine usurpare unq̄ ausus erat: eo qđ tota diuinitas in eis contineret. Sed quisquis aliqua sanctitate prædi tus existimabat: is aliquam ex ijs sanctis characteribus litteram nomini suo nan/ cisci uehementer optauit: ut Abram. b. Dixit enim ei deus: Non ultra uocabie nomen tuum Abram sed appellaberis Abrham. Et Hosee adeptus est. I. Cum enim Moyse ad explorandum terram Chanaan uiros mittere deliberasset: præfecit eis Hosee filium Nun: de tribu Ephraim: cui ut foret salubriori fortitu/ dine: mutato nomine: addidit. l. litteram nominis ineffabilis primam: uocauitq; Hosee filium Nun: l. hosue: quod nostri etiam traustulerūt Ihesu. Legitur & ali⁹ de Bethsames: cuius memoria in libro Samuelis recitatur. Simili nomine & ter/ tius in libro Esræ filius Iosedech: qui non seruat. b. sed nominatur Iesue. Reperi/ mus & in oratiōe natis Abacuk: uersu antepenultimo: quādo ait: Ego autem in domino gaudebo & exultabo in deo Iesu meo: quod iterū minorib⁹ syllabis cō/ positum legit Iese: id est salus: quasi cum ita diceret propheta: Exultabo in deo salute mea: quod nequaquā censeri debet proprium dei nomen: sed eius Epithe/ ton seu appositua constructio. Est etiam quartus: stans coram angelo sacerdos magnus: a quo angelus abstulit iniquitatem suam uidente Zacharia: qui pariter cum filio Nun similibus litteris scribit: l. hosue: P. taturq; tunc Zacharias in eo loco: umbrā uidisse aduenientis ueri luminis. Legit quintus Iesus filius Syrach: qui fuit Ptolomæi regis ægypti tempore cognominati Euergetis: & creuit librū cui nomen Ecclesiastico extat edidisse. Quotquot erūt qui nostro sermone Iesu cognominant: illorum nemo eas litteras omnino possidet quas incarnatū hoc de uerbum: deus noster: per quem creator fecit & sæcula: cuius excellens illud nomē admirabili maiestate plenissimū: nomē inlytum: fœlix: augustū: nomen grauissimū: maxime dignitatis: potētissimæ autoritatis in cælo: summi magistra/ tus in terra: iocūdam angelis: religiosum hominibus: terribile dæmonib⁹: quin/ q̄ litteris: id est ex uocalibus & uno consonante: miro spiritus sancti artificio cō/ ponitur. Sicut idem ipse cuius est nomen: ex diuina & humana essentia consta/ re agnoscit. Nam sicut anima rationalis & caro un⁹ est homo: ita deus & homo unus est christus. Et ita ih̄sub nomen Tetragrāmatis uocalibus & una Sin cōso/ nante pronunciat: ut eum denunciet qui est lah: id est deus: & sauab: id est uela/ tus. Ad quem sic Esaias loquit: Vere tu es deus absconditus: deus Israel saluator. Difficilis est creditu uiri optimi si non & sacris prophetarum monumentis hæc mea roboretur imbecillis oratio. Quare audite quæso uos rursus Esaiam loquen/ tem: Propter sion nō tacebo & propter Hierusalē non quiescā: donec egrediat

*Ptolomæi Ihesu uocē si nō
hij8 hie aut ratham
qua x^m ih̄sub uocant*

Hosee Ihesu

Nō lah sanab

et splendore
mensurā q
mum hoc e
pōs domi
nō deus p
ho addege
ba prophe
Vaterz
elemente
pau d' u
pau d' ten
Oleum au
effabile m
ut quocun
homo nat
unde ipse
q̄ in mater
operatiōe
sed mater
quid motu
Quocunq̄
miser uel
stir: ille
crecille
de colom
tata de a
trent: ip
caro deli
alcent a
ipse est d
uident
form: se
ceit: dia
idem: q̄
sed ut r
uñdion
pantiq;
celent
Tetrag
bendit
nōstr: s
die in o
manor
gareta
uocabi
plurim
linguam
ro legem
ueritur:
thiq; a q̄

ut splendor: iustus eius: & saluator eius ut lampas accendat: & uocabit tibi nomen nouum quod os domini nominauit. Quod si multis apud maiores nostros commune hoc cognomen fuisset: non utique habiturus esset christus nomen nouum quod os domini nominauit. Primo enim Iosue nomen: quod latini Iesu interpretantur: non deus ipse sed Moyses imposuit: Quomodo igitur os domini nouum nomen christo addeat quod humana prius excogitasset inuentio? Sed ne praterent nos uerba prophetae: Videamus nunquid lampas in effigie sua & figura consonantis Sin litterae: circūdatiis lineamentis corporalibus par & cōsimilis est: In qua instar Iod elementi: quod deitatem hebraeis designat lychnus splendet: Oleum eius lampada & lychnus ita igni cōiungit: ut absque omnibus istis simul iunctis: splendor lampadis tenebras exire nolit. Quare Salomon cecinit: Oleum effusum nomen tuum. Oleum autem apud hebraeos a Sin incipit littera. Igitur Sin olei nota: id est effusi & effabilis nominis. conueniens extat signaculum: quod ita christi personam imbibit: ut quicquid de una in illo natura dicitur: de alia quoque uerum esse perhibeat. Iesus homo: natus est ex uirgine: ihesus etiam deus natus est ex incorrupta muliere: unde ipsa non tantum Christotocos: id est christi parens: sed etiam theotocos: id est dei mater iure colitur. Qua in causa Nestorius imprudenter desipuit: qui diuinam operationem logicis sophismatibus metiri uoluit: Magnū & admiratione dignū: sed tamen uerū est in una subsistentia: & deum esse natū: & deū esse mortuū. Et quid multis: Tam filiū dei esse filiū hominis quā & filiū hominis esse filiū dei. Quē dicunt esse filium hominis: Responderunt apostoli: quoniam alij Eliam: alij Hieremiam: uel unum ex prophetis. Interrogabat tum eos filius hominis: ille uesitus: ille stans: ille flens: ille tradendus: ille flagellandus: ille spinis coronandus: ille gestus crucis: ille moriturus: At uos quem me esse dicitis? Respondit & uertex & petra & columen fidei: & os apostolorum Petrus: Tu es christus filius dei uiui. Sed quod tanta de apostolis: quos propheti & increduli homines magistro suo blandiri putarent: ipsam auscultemus ueritatem quae ait: Nemo ascendit in caelum nisi qui de caelo descendit filius hominis qui est in caelo. Descendit de caelo filius hominis: & ascendit ad patrem filius dei. Legite Pauli ad Ephesios Epistolam: Qui descendit: ipse est & qui ascendit super omnes caelos. Audite christum de seipso dicentem: Si uideritis filiū hominis ascendentem ubi erat prius. Erat autem prius in caelo: non in forma serui sed in forma dei. Nunc oleum diuinitatis corporaliter effusum: quid effecerit: clare cernitis: qualiter unxit totum christum: non ut alios christos Saule: Dauidem: Cyrum: quos gratia spiritus in cornu olei assistenter operata sanctificauit: sed ut humanitatem totam praesens ac non assistens: sed imanens deitas essentiali unctioe substantialiter inebriat. De quo propheta: Vniuersis te deus deus tuus praeparat participibus tuis. Quo factum est ut & oleum effusum praerberet illi peculiariter & excellentius nomen praeparat participibus & praeparat consortibus suis: quod extat nomen Tetragrammaton uocatum per Sin: id est ihesus. His enim quinque litteris scribendum est tam sanctissimum: & tam adorandum ihesus nomen: quod maiores nostri solis tribus primis characteribus abbreviantes sic depinxerunt: ihes: uti hodie in uetustissimis codicibus recte offenditur: quemadmodum olim nobilium Romanorum erat in more: ut praenomina uel unius uel binis uel ternis litteris designarent. Sic nos imitati patres nostros: similiter tribus his litteris ihes tam nobile uocabulum mutilare consueuimus: magis quod. S. media quam ultima sit. In ea re plurimi & ij quidem insignes nostra aetate grammatici barbaram hebraeorum linguam ignorantes. H. latinam aspirationem unum de graecis elementis numero septimum: quod ita uocatur putabant esse: quoniam illud in. e. nostrum saepe ueritur: quapropter in orthographia statuerunt hoc digne colendum nomen absque aspiratione scribi debere: haud animaduertentes Caesariensem Priscianum

Nomen nouum

*no qd hōm sine psona
scdm apud hōs sō
mōt ad modū lampad
pōt vñ w*

Thyrotorus g'm

*Thyrotorus g'm
ihes septem 3*

DE VERBO MIRIFICO

latinis nō barbaris tulisse leges. Nisi enim & post. I. & post. V. ipsa gemina seque-
tur aspiratio: quomodo primitiuū suū, illud Tetragramaton imitabit: aut quo-
modo uere affirmabit quinque scribi figuris. Nam si qua uel in græco uel in latino
sermone finalis. S. littera deprehendit: ea nō de substantia nominis huius: sed de
eius fore declinatione iudicanda fuerit: quæ & declinando haud permaneat: &
uel græce in. N. uel latine in. M. crebro mutetur. Tantū igitur quinque sūt notæ quibus
omnium sacratissimū Pentagramaton formatur. Sup quo Sibyllimū hoc Tristū
chon inter ipsa uaticinia reperimus: Δι τὸ τὲ γάρ μεγαλοῖο θεοῦ πείσ ἀν-
θρώποισιν: ἡ ξεί σαρχό πορὸς θνητοῖς ομοίου μεμοσ ἐμ γη. Τετάρτα
φώνη ἐπὶ τὰ φέρωμ τὸ δ' ἀφώμομ ἐμ αὐτῶ: de græco per nos uerba latine sic. Ipsa
dei soboles magni uentura parentis: Mortali similis in carne uidebitur ægra.
Quatuor ergo feret uocales: consonat una. Nunc hæc uestra patientia quā pro-
morū bonitate in me audiendo humaniter tenuistis: fecit in differendo sermo-
nem meū longiorem. Quare quidem id a uobis uehemēter peto ut imodestix
meæ atq; isti licentiæ nō tam dicēdi q̄ loquēdi ueniā detis. Videor enim satis iā
atq; nimis uobis de uerbo mirifico promissa persoluisse: In isto Pentagramato
ih̄sub nomine dominatoris omniū maxime proprio: qui secedens a nobis hæc
de seipso testatus est dicēs: Data est mihi omnis potestas in celo & in terra: Ut
uidelicet sciam: iuxta Ephesiorū Epistolā: quæ sit supereminēs magnitudo uir-
tutis dei in nos qui credimus: scdm operationem potentix uirtutis ei⁹ quā ope-
ratus est in christo: suscitans illum a mortuis & constituens ad dexterā suam in
caelestibus supra omnē principatū & potestātē & uirtutem & dominationē: &
omne nomē quod nominat: non solū in hoc sæculo sed etiā in futuro: & omnia
subiecit sub pedibus eius. Et exaltauit illū: inquit ad Philippenses Paulus: & do-
nauit illi nomen quod est super omne nomē: ut in nomine ih̄sub omne genu fle-
ctatur caelestiū / terrestriū & inferiorū. Qui tanto est melior angelis effectus: ut
extat i litteris ad Hebræos missis: quāto differētius præ illis nomē hæreditauit.
Ad summū: hanc sarcinam ex omnib⁹ documētis / tametsi admodū exilibus / ta-
men a magnitudine beniuolentiæ in uos meæ progressis colligite hoc esse illud
nomē in quō miracula potissimū fiunt: & quo duce supra naturam ipsi domina-
mur: & res admirandas haud difficile peragimus: cui non resistit alia cuiuscūq;
nominis uirtus: cui cæterarū adiurationū cedunt potestates & secretorū uires
& artiū energiæ: cui obediūt caelestia sydera: inferna numina: naturalia elemen-
ta: nocturna silentia: arcana Memphisitica: Thessalica Pharmaca: Chaldica mur-
mura: Zoroastri dogmata: & quicquid usq; est qd̄ perhibet istis artificibus gra-
tū: totū tremat: obedit: supparsitat: aut certe horret: fugit: abscondit. Quid opus
est pluribus? Tantā uim de se præbet illud nomē / ut ad eius quādoq; uel effigie
uel umbrā solā & admiranda & magnalia fiant. Legitur enim Iosue qui & trālla-
ticio more Iesus filius naue dicit: quoniā solū christi typū & quādā umbratilē in
nomine figurā gerebat: transiisse Iordanē: hostiū regna subuertisse: uictori po-
pulo terrā diuisisse: soli & lunæ imperasse: deū eius uoci obediuisse. Cui ad inte-
gritatē ueri nomis ih̄sub tantū hoc deerat: quod extrema eius aspiratio in aliā
gutturalē uersa: & Sin post V au trāspolita est: ne creatura nomē creatoris inte-
grū ferret: putaturq; id sibi cognomento sumplisse q̄ prius Hosee uocaret: ut tā
potētis nomis assidua recordatiōe: res memoratu dignas gereret. Quale sapiē-
tes quoq; hebræorū de Iuda Matathix sacerdotis filio tradiderūt posteris: qd̄
hoc ille Machabai cognomen suscepit: eam maxime ob causam: quia in eius
nominis characterib⁹ includeret diuinus Moyli uersiculus iste: Quis similis tui
in fortibus Tetragramme: cuius perseuerante reminiscētia cōtinuo accensus:
tanta & tam memorabili uirtute cælit⁹ donabatur: ut eiuscemodi præclara ne-

Noⁿ istiusmodi & q^o mirabilia
potissimū fiunt

gria conio
ois inleat
if femon
dlatari rep
noxa pre
uerint ue
psum nom
rietand est
balleat
quo Epila
nauisub
admodi
atet loc
diuini exp
fira cras
ex ambite
ter symboli
ocementat
canonof
appredem
& uerbum
bum & nor
uon hebr
quo aliter
de filio in
no domini
latus deta
taram oio
Vtrūq; en
de am q
uig gatta
penetrat
eius uicio
se recipit
radios. Q
Super que
quamaco
at uos sed
dandum.
cōstitut
anillites
collegum
nō familiar
uices: qui
& in terrar
ita loquit
ta: & uano
facos: & den
hygal cōu

gocia conficeret. Nimirum & Petri non corpus modo: sed & umbra liberabat
oēs in lectulis ac grabatis expositos ab infirmitatibus suis: Et Pauli sola sudaria
& semicinctia de corpore ei⁹ sublata / ægrotis languidifq; imposita in nomine isto
salutari repulerūt: nō tantū oēm ualitudinē malā: sed etiā spirit⁹ nequā & illorū
noxia præstygia. Certe quidem ex nulla potestate alia nisi uel quod memoriale
fuerint uel nomis ih̄sub: uel latens quædā attractio uirtutis eius: uel etiā numē
ipsum nomis quæ est crux patibularis cui affixus est titulus tacito decreto mo-
riētis: id est ih̄sub hanogri malech baiebudim: Vel græce item: ih̄s o naçoræos
basileus ton iudæon. Sicut enim Pentagrāmaton est spiritalis figura christi: de
quo Epistola prima Corinthiēsiū disserit his uerbis: Nemo potest dicere domi-
nus ih̄sub nisi i spiritu sancto: Ita crux eiusdē ē christi corporale signaculū. Quē
admodū ergo ex duabus uita n̄ra cōstituit: speculatiua & actiua: quarum altera
alteri⁹ societate gaudet: & neutra sine altera utiliter uigere ualet: Ita omne hoc
diuinū explendæ uolūtatis nostræ mun⁹: theorica nomis Pentagrāmatis: & pra-
ctica crucis cōsequimur: quæ simul si iuncta fuerint: nihil in hoc ingenti orbiter-
ræ ambitu experiemini absolutius. Separata uero: necesse sit alterū alterius ex-
tet symbolū: ut unum in signo sensibilibiter & palam proferat: reliquū in intenti-
onementaliter gerat: utrūq; coniūgente ardenti fide. An uobis parum uideatur
cum tanto fructu euadere uoti compotes: Hoc est illud uerbum mirificū quod
iam pridem expectatis: uerbum portentificū: uerbū deficiū: Immo deus uerbū
& uerbum deus: & nomē uerbi ih̄sub: & uerbum nomis ih̄sub: & idem ih̄s uer-
bum & nomen: qui est dominus dominantīū. Hoc de psalmo. lxxxij. didicim⁹:
ubi in hebraico sic scribitur: Et sciant quoniam tu es: nomen tuum domine. Pro
quo aliter in latino canim⁹: Et cognoscant quia nomen tibi dominus. Idem ergo
dei filius incarnatus: est ipsum nomen suum ih̄sub: quod non est aliud a nomi-
ne domini Tetragrāmato: nisi unius. S. litteræ assumptione: quæ secundam syl-
labam deitate primæ syllabæ perfundat: mergat & intingat: id est humanā na-
turam oleo effuso imbibitam: Vnde & nomen oleum id esse supra ostendimus.
Vtrunq; enim apud Hebræos ab. S. incipit. Sem: id est nomen: & semen: id est
oleum: quo totum ih̄sub nomen enūciabile fit: & staten preciosissimam in nos
usq; guttatim deriuat: & mentem nostram si debito modo aptetur: ita uniendo
penetrat: & leniendo mollit: & gratissimo diuinitatis liquore a deo complet: ut
eius unctionem liquidior aquis limpidissimis omniū scientiarum splendorēs in
se recipiat sicut aqua nitida: aut tersum aliquod oleo litum corpus ullos queat
radios. Quare non solum mirificum: uerum etiam dici præfagiosum meretur.
Super quo Ioannis Epistolam de Iesu dicentem: audite: Et uos inquit unctionē
quam accepistis ab eo: maneat in uobis: & non necesse habetis ut aliquis doce-
at uos: sed sicut unctio eius docet uos de omnibus: & uerum est & non est men-
daciū. Quod consyderans Paulus: non se iudicauit aliquid scire: nisi ih̄sm
christum & hunc crucifixum. Frustra igitur ad Ariolos & magorum arcanos
antistites confugimus. & ægyptias disciplinas: & si quod est aliud superstitionis
collegium: cum nos ipsi certiore præfagij formulam teneamus: Vnius nomi-
nis familiare numen: faciles cerimonias: incredendas potentias: admirandas
uices: qui totius naturæ dominium & imperium omnis secretæ uirtutis in cælo
& in terra: & spiritum omnipotētiae: nō ore gerim⁹. De quo Hieremias in plan-
ctu loquit: Spiritus oris n̄ri christus dñs. Sed abijciamus feralia carminū secre-
ta: & uanos furores: & exorādas artes: & philtura uim factura deis: & colchicos
sucos: & dæmoniacas factiones. Platonica deniq; uolumia & umbrarū libros: &
stygiæ cōiuratiōes: & Acheronteos rit⁹ mēbrana charta ue cōtentos Pyriphle/

*no de pntioe by nois
thruh*

DE VERBO MIRIFICO

gethonti: hoc est igni focoque tradamus: cui autores quoque ipsi a quibus hæc uanitas duxit originem: non absque sempiterno suo cruciatu ascripti sunt: & nitamur deo: inque dei filium quo uitiuimus mouemur & sumus incōcussam / sincerā & simplicē habeamus fiduciā: qui de suo ueritatis ore nobis infallibiliter pollicendo promisit dicens: Amē amē dico uobis qui credit in me: opera quæ ego facio & ipse faciet & maiora horum faciet: quia ego ad patrē uado: Et quodcumque petieritis patrē in nomine meo: hoc faciā: ut glorificet pater in filio. Si quid petieritis in nomine meo: hoc faciā. Hæc sunt diuina testimonia: hæc sacrorum nostrorum monumenta: hæc sacerdotia memoracula: hæc purissima signa: hæc nostræ ceremoniæ paucis contentæ: facili usu: uili apparatu. Hæc ars nostra cælo sublimior: tartaro profundior: libera periculis: umbrarum hostis: contemptrix laruarum: simulacrorum perosa: nec thure nec mero indigens: uniuersis manibus / semuribus / laruis imperitās: oīa busta: oīa sepulcra: & species mortuorum despiciens: & inania ter ricularum meta & nocturnum occuracula & inferorum comeacula hilarium uultu abigens: fatum & naturam uincens. Et quicquid unquam optamus: si modus a magistro traditus obseruetur / incessanter cōficiens & indeficiente adimplens. Fertur ille ab utero matris & ab incunabulis claudus Hierosolymis propinquorum manibus: & pauper uehiculo ducit: ut ante fores templi sua infirmitate uictum quæreret: pietatemque intratis & exeuntis turbæ sedulo imploret: quia pedibus subsistere nequibat. Sed dicit ei Petrus: In nomine ih̄sub christi nazareni surge & ambula: & exiliens stetit & ambulauit: ut appareat quantum discipulo & magistri nomen succurrit: & imitatio profuit. Magister uerbo uniuersos laetiores curauit: & omnes dæmones fugauit: Sed & discipulus Dorcadis mortuæ dixit: Tabia surge: & illa reuixit. Hæc in loppe: auscultate quidnam Lydda: Et Aeneas octo annos incumbens lectulo paralyticus: eodem Petro liberat dicens: Aenea sanet te dñs Ihs christus: surge & sterne tibi: & continuo surrexit. Paulus in Macedonia spiritum Pythonis ex puella dæmoniaca eiecit his uerbis: Præcipio tibi in nomine ih̄sub christi exire ab ea: & exiit eadem hora. Per manus autem apostolorum fiebant signa & prodigia multa in plebe: qui sic ad deum orabant: Domine da seruis tuis cum omnifiducia loqui uerbum tuum in eo quod manus tuam extendas ad sanitates: & signa & prodigia fieri per nomen sancti filij tui ih̄sub: Et cum orassent: motus est locus in quo erant congregati. Hermione Philippi Apostoli filia & Petronij: quem Paulus docuit discipula medicinam professam: cunctos inuocatione ih̄sub christi sanauit. Quo etiam uerbo Theophilæ filius ille presbyter Philotheus: & riuum in uinum conuertit: & grande saxum dicendo amouit: & esuriens mox satietatem panis præbuit. Apud Hieronymum presbyterum: & copia rerum & scripturarum ueritate clarum: ut arbiter: legistis de uita Hilarionis palæstini: cum multa quidem admiratione dignissima: tum illud de quodam Constantij imperatoris candidato ex Francia germaniæ orto: quem a teneris unguiculis dæmon malignus obsederat. Ductus igitur ille gagam: cum ingenti comitatu & honore ad Hilarionem: exponensque tam Syracam quam græca lingua: quas tamē nusquam didicerat: multiplicem causam obsidionis: Ei uir sanctus respondit: Non curo quomodo intraueris: sed ut exeat in nomine domini nostri ih̄sub christi impero. Sic & inuocato ih̄sub tria puerorum cadauera & uitæ restituit & sanitati. Totus liber pene rerum admirandarum plenus est: ubi & cogitate cum animis uestris quantum uim crucis Epidaurus dalmatiæ optatum in illo maximo terræmotu senserit: quo maria egressa minabant diluuium. Nam cum iam undarum gurgite & fremitu fluctuum: & diruptis montibus mole lapidum fere subuerteretur: Hilarion tria crucis signa pinxit in sabulo: manu contra inundationem extenta: & mox incredibili altitudine intumescens: ante eum mare paulatim in seipsum relapsum est. Taceo qua uirtute pyratas in

Miracula uerbi ih̄sub

circum
natio
number
mocat
tecrete
Marco re
ciens
cipi
ad
polar
quod
septuag
cunc
sepi
Pastor
colu
las magi
entura
sed Mele
alibet
chri
Bamb
Pog
k
l
ci
g
pol
de
le
ad
&
ru
qu
ad
p
gr
u
ip
dem
pos
dam
tam
ne
i
de
Ap
ad
Ph

se irruentes repulit: & furentem camelum sermone Syro domuit: & Orionem inuocato ih̄sub a legione dæmonum in se diuersa multitudinis uoce clamantium liberauit. Dæmones quidem usq; adhuc cōtremiscūt: cum christi nomen inuocatur: ut ait Naçiangenus in defensorio. Neq; nostra quidem malicia euanescere fecit uirtutem tanti nominis & potestate: ab eo tempore quo christus: Marco testante in Euāgelij sui calce: loquutus est: In nomine meo dæmonia eiciunt. Quæ ea uerba in græcis codicibus nō habent: neq; totus etiā locus qui incipit: Resurgens autē ih̄sub mane: prima sabati: usq; in finē: Cui⁹ Hieronymus ad Hedibiā gallicā quoq; meminit: Et Hieronimus de trinitate libro. x. nō nihil astipulatur: Et Eusebius Pamphili terminū Euāgelij ibi fixit ubi scribit: Et nemini quicq; dixerūt: Timuerūt em̄. In Luca tamē absq; cōtrouersia legim⁹ qd̄ ad ih̄sm septuagintaduo sint reuersi cum gaudio dicentes: Domine: etiā dæmonia subiiciunt nobis in nomine tuo. Et ait illis: Ecce dedi uobis potestatem calcandi super serpētes & scorpiones: & super omnē uirtutē inimici: & nihil uobis nocebit. Sic Paulus in insula Meleta: quā mendo si quidam latinorū libri uocant Mitylenen: colubrū harentē brachio in ignem ih̄sus excussit. Nam a Cnido Syracusas uersus nauigās quomodo potuisset Lesbū attingere? Qd̄ si nō inuiti auscultatis entmerabo uobis suæ peregrinationis loca: quo fiat manifestius non Mitylenē sed Meletam eam insulam fuisse: in qua & circa quam terra mariq; tanta Paulus ostēderit miracula. E Damasco abiit Hierosolymā: inde Tarsum: post ad Antiochiā. Rursus Hierosolymā & iterū in Antiochiā: Illic segregatus in apostolatū cū Barnaba puenit usq; Seleuciā: inde ad Cyprā ubi Paulus cœpit uocari: postea Pergā & Antiochiā Pisidiæ & Iconiū & Lystrā: & Lycaoniæ Derben: & Pāphyliā: & iterū Pergā & Attaliā: & itē tertio ad Antiochiā Syriæ: & tertio Hierosolymā ppter circūcisionē. Rursus q̄rto in Antiochiā: deinde trāsijt Syriā & Ciliçiā: accedēs sc̄do Derbē & Lystrā: ubi Timotheū circūcidit: post intrauit Phrygiā & Galatas & Mysiā & Troiā & Neapolim & Philippos Macedonia: Amphipolim: Apolloniā: Thessalonicā: Berceā: Athenas: Corinthū: Ephesū: Cæsareā: & secūdo Antiochiā Pisidiæ: & sc̄do Ephesū: illinc peragrās Macedonia redijt secūdo ad Philippēses: & iterū ad regionē Troianā ubi Eutyebū suscitauit: inde ad Assum uenit & Mitylenē: & uersus Chium: & ad Samum: & Miletū: & Cōū: & Rhodū: & Patara: & Tyrum: & Ptolomeidem: & Cæsareā: & quarto ad Hierusalē: unde missus in Cæsareā & uinctus tandē Romā. Hoc modo: A Cæsarea quidem applicuit Sidonem: Inde Myram Lyciæ: hinc ad Cnidum: post tandē ad insulam quæ dicta est Meleta ubi serpentem corpori harentem abiecit impune: A quo loco Syracusas ducit: & Regiū & Puteolos: & pedestri tandē progressu Romā: ut semper lateq; peragrādo semper illustrior tanti nominis apud uarias nationes fieret cognitio: quippe qd̄ uniuersi cernerent quod in uno hoc ipso uocabulo tanta hominibus rerum admirandarum concessa diuinitus atq; demandata esset potestas. Sic draconem Siluester clausit in capitolio: & Philippus Leuiathan in nomine ih̄sub fugauit. Ioannes Euangelista superato ueneno dæmonem in Dianæ templo ducentos & quadragintanouem annos cōmoratum: his uerbis loco expulit: Interdico tibi in nomine ih̄sub christi naçarenine ultra hic habites: & confestim decessit Epheso dæmon. Quo factum est ut iussu Domitiani: uir sanctus non sine Prochoro sodali suo in Patmon insulā exul deportaret: ubi tam ingentia per nomē ih̄sub confecit miracula: qd̄ sacerdotes Apollinis impatiētia simul & futuræ desertionis formidine percussi: rem omnē ad Cynopem magorum facile principem: qui desertum quendam locum iuxta Phoram eius insulæ opidum habitabat: cum stridentibus querelis deferrent.

Item dicitur quod apud

DE VERBO MIRIFICO

Cynops ut hac eos molestia leuaret: pollicitus est angelos malos in Ioannem mittere; qui eum interimat. Cuius unum de spiritibus malignis Phorā misisset: cui crudele necis munus iniunxerat: & is domui tam Myronis illabere: ubi erat Ioannes: mox ipse causam praeuidens ait dæmoni: Interdico tibi in nomine ih̄s sub christi ne loco mouearis quin ante palam profiteare: cuius tu gratia ueneris: steteratq; uerbo dicto spiritus: quasi catena uinctus. Et rursus Ioannes: Age dic quare hanc domū accesseris. Respondit spiritus: quoniam sacerdotes Apollinis Cynopem cum planctu conuenerunt: plurima de te mala prædicantes. Hortantibus autem illis ut ad te necandum in urbem ueniret: Cynops ait multis se annis in eorum heremo sedisse: ac nunquam certe ne maiori causa motum adisset urbem: Proinde huius hominicionis gratia ire nunc sibi non esse integrum. Itaque mihi præcipiens ituro iussit ut animam tuam ad se ferrem: quā iudicio tradere pararet. At contra Ioannes: Missus ne inquit prius etiam quoquā ab eo fuisti ut alicuius auferres animam? Et respondit spiritus: Certe missus uero: & ego interfeci quoque: sed animam nullam abduxi. Tunc ait Ioannes: quare uos illi obeditis? Et spiritus ad hæc referens: Omnis inquit potestas Satanæ illic inhabitat: & cōiurationem inijt cum uniuersis principibus & pariter nos ipsi cum eo: & obedit nobis Cynops: & nos uicissim obedimus ei. Dixitq; Ioannes: Ausculta maligne spiritus. Iubet te Ioannes Apostolus filij dei ih̄s sub christi nunquam deinceps egredi ad insidias hominis: neque ab isto loco recedere. Quia uero ad Magum ille non redijt: alterum misit: qui simili mansit euentu. Misit iterum duos ex principibus: quorum alter domū ingrediebatur: alter foris astabat: ut quid esset futurum spectaret. Sed qui introibat pari præcepto mansit: qui uero ad fores stabat ut Mago factum annūciaret uelociter redijt. Super quo Cynops furore accensus/ uniuersam assumens cohortem dæmonū abiijt in urbem: totaq; ciuitas plaudebat Cynopem uidens: & omnes adorabant illum. Vbi uero accepit Ioannem publice docere: ibi fumo iracundiæ ardenti repletus est: populog; dixit: Viri cæci & errantes: ueritatis uiam auscultate. Si probus sit Ioannes: & recta fuerint eius uerba: tam uos quam me curabit per sermonem quem loquar ad eum. Ego quoque ipse credam dictis & factis eius: arripientq; adolescentem quendam: rogauit nū pater suus uiueret? Adolescenti autem quod mortuus esset respondenti: ait: qua morte? At ille: quia nauta erat & in mari quōdam ui fluctuum suffocatus interiijt. Tum Cynops ad Ioannem uersus: iam inquit ostēde si uera sint quæ prædicas: & reduce adolescentis huius patrem de mari: eumq; puero isti uniuersisq; nobis restitue uiuentem. Cui respondit Ioannes: Non me christus misit: ut suscitarem mortuos: sed ut doceam aberrantes. Tunc Magus erga plebem iactabundus hæc uerba fecit: iam iam cernitis uiri Phorenses quod seductor est hic homo qui uos magicis illusionibus seducit: Apprehendite ac tenete eum donec restituam adolescenti patrem uiuentem. Tenuerunt itaque Ioannem. Cynops autem expansis palmis ad litora maris supplodens: sonitum quasi fragorem ingentem effecit in mari: sicq; ab oculis illorum disparuit. Omnes igitur astates eleuata uoce acclamabant: Magnus es Cynops: & nemo est præter te. Mox ascendit de aquis Magus: habens ut ipse dicebat patrem pueri: & attoniti stupuerunt omnes. Dixitq; puero: Est ne hic pater tuus? Qui respondit: Vtiq; domine: ipse est: adorabantq; Cynopem uniuersi: & cōstituerunt Ioannem interficere: Quod Magus prohibuit dicens: postquam multo his maiora uideritis: tū deniq; pessime affligite illū. Vocasq; ad se quendam alium: quem rogabat: Filiū ne hēs? At ille ait: Certe dñe habui: sed cæde ac insidijs necatus ē. Cui Magus Reuiuiscet fili⁹ tu⁹: & uoce plata uocauit ex noie tā homicidā quā interceptū: & cōfestim astiterunt ambo sibi: dixitq; uiro illi Cynops: Hiccine fili⁹ ē tu⁹: & iste ne est

Miranda uoluntatis

qui interficit
magnum
naga Ma
fructo lig
ta corpre
mi excom
eum de uol
esse mortu
gloriantes
dicitur Lib
manus qu
māu caten
cum dāmon
bitate occu
plere. Quap
mores. Ig
demonibus
deu. Cōi
demon in m
dendo dūm
bat ad dōm
uolentes e
cipiant m
pōtē refic
māu dñi
ram oculis
atq; pno
cadentes tū
quos Ioann
dūm illi ap
raone in p
rectus: &
obidēnt d
māno p
tuere ioh
māu mīp
ut. Et in
uolūter
porrecto
uolūter q
ficatōm est
lij dē patris
excepta h
men tum
de uos un
tam feci
lit: & ego in
trōm dē uer
us Ioannē
quidem cum

qui interficit eum? Respondebat homo: Quin certe domine: & intuens Ioannē magus: quid miraris inquit? Cui ille. Ego ait super his nequaquam miror. Et rursus magus: Maiora his uidebis & tunc admiraberis. Ad quē Ioannes sic locutus est: Profecto signa tua cito dissoluent. Quem sermonē audiēs turba: sanctū uirum ita compressit ut quasi mortuus caderet. Arbitratus autē eum Cynops iam mortuū exclamauit: Nolite ipsū sub terrā sepelire: quatenus uolucres cæli deuorēt eum: & uideamus tunc si christus eius resuscitet illum. Firmiter ergo singuli eū esse mortuum opinati abierunt unacum Cynope laudantes & eum amplissime glorificantes. Cū uero Magus audiret quod Ioannes abiisset ad locum in urbe qui dicitur Lithobolus: ut illuc prædicaret atque doceret: accessit rursus cum suis dæmonibus quorū ministerio Necromantiam agebat / nō sine consequētium hominū caterua multa: Inter quos mixti gradiebantur quoque hi tres resuscitati: qui cum dæmones essent: homines putabant. Et dixit ad Ioannē Magus: Ecce prohibui te occidi: ut maiori te uerecūdia possim afficere: & ignominia faciē tuā replere. Quapropter ueni Sodes ad portū ut aspicias potentiā meā: & amplius admiraberis. Igitur Ioannes cum uniuersa multitudine rediit: præcipiens tribus illis dæmonibus qui sub imagine hominū nuper resurgentium comitabantur: ne discederēt. Cōcussis itaque manibus & terribili maris sonitu peracto / Cynops se ut antea demisit in mare: atque sic ex oculis omnium euanuit: qui clamare nō cessabant laudando dicentes: Magnus es Cynops & nemo est præter te. Ioannes interim orabat ad dominū ut Magus ille inter uiuos ultra nequaquam cōnumeretur. Tū repente uehementis est pelagi murmur auditū: & procellis ingruentibus ei loco ubi se præcipitauit: nusquam apparuit. Et dæmones qui sub humana figura stabant: quasi iam pridē resuscitati a mortuis: adiurabantur ab Apostolo dei dicente: In noie crucifixi ih̄s sub christi hanc insulā exite nunquam redituri. Statimque ab uniuersorum disparuerunt oculis expectantium Cynopa si forte de freto resurgeret. Cūque istuc triduum atque trinoctium ipsum permansissent: plurimi eorum fame / strepitu ac æstu infirmati & cadentes tanquam muti iacebant in terra. Ex quibus tres adolescentes mortui sunt: quos Ioannes miseratus tandem suscitauit: prædicans populo quæ ad salutē conducunt. Illi appropinquantes christo: baptizati sunt: relicto Mago quasi altero Pharaone in profundo maris. Possem ego longe plura uobis de illo sancto Euāgelista recitare: & quales & quātas uirtutes nostri huius sacratissimi & mirifici nominis ostēderit & terris & alto: Et quoniam modo ex insula defuncto Imperatore Domitiano rediens: suā & sanctorū hospitā Drusianā uita defunctā a mortuis excitauerit sola uoce hac dicēs: ih̄s sub christus excitet te Drusiana: surge & uade domū mibi paratura cœnā. Sic & Thomas Apostolus mulierē diu mortuā suscitauit. Et in nomine ih̄s sub Bartolomæus simulacrū solis cōminuit & dæmonē inde uisibiliter expulit. Sed totus me dies deficiet etiam recens ortus: & uos ex tam porrecto sermone tedio forsitan afficiemini. Hæc tantū proposuisse satis sit: ut intelligatis quoniam sicut pater est in filio: & filius in hominibus: Ita nomē patris clarificatum est per filium: & nomen filij clarificatū est per homines: & unum est filij & patris nomen excepta consonante littera: sicut filius & pater unum sunt excepta humanitatis natura. Quapropter uere dixit: O pater manifestauit nomen tuum hominibus: quia uerba quæ dedisti mihi dedi eis: ut sint unum: sicut & nos unum sumus. Ego in eis & tu in me: ut sint consummati in unum: & notum feci eis nomen tuum: & notum faciam: ut dilectio qua dilexisti me in ipsis sit: & ego in ipsis. Non uos inertes iam estis: quoniam omnis stupendæ operationis & rerum omnium mirandarum doctrinam perfectam audistis. Hic eius artus locus: hoc fundamentū: hæc disciplina est: hic lapis philosophorum: Longe quidem eum exuperans de quo Archimici errantes contendunt. Hæc uox est.

Thomas munda

& uincebat Amalech: Et apud Egecbielem Tau crucis saluauit cōsignatos. Quā
 crux apud antiquissimos: ut in quodam Arabum collegio contineri scribit: ue/
 tus magorū character sit: quia tamen absq; ih̄su nomine: nullas eius uirtutes
 efficaces legimus: Idcirco rectissime ih̄sum cum cruce: & crucem cum ih̄su Marti/
 ni antistitis testimonio & quærimus & inuenimus. Hoc est signum filij hominis
 quod uidebit in celo. Hoc est lignū secundū paradisi: lignum uitæ: lignum suaue
 ad uescendū: & pulchrū oculis & aspectu delectabile: non uetstū sed oblatum:
 Quocūq; die comederitis ex eo aperietur oculi uestri & eritis sicut dii. Hoc est
 lignū mirificū quod dominus Moyse ostendit: per quod aquas amaras cōuertit
 in dulcedinem. Sic enim legitur: Et murmurauit populus cōtra Moysen dicēs:
 Quid bibemus? At ille clamauit ad dominū: qui ostendit ei lignum. Quid opus
 erat in deserto Sui & nemorosa solitudine lignū ostēdere / cui tot erāt arbores/
 rami/trunci/robora/uirgulta præsto & ad manū? Sed in hebraico uerbū ponit
 hoc loco: quod instituere / demōstrare / docere & legem ponere significat: Quo
 intelligi queat deum secreta quadam doctrina prophetæ suo huius crucis quæ
 simili uocabulo apud hebræos nominat uirtutē reuelasse. Quapropter non di/
 cit scriptura: Sume tibi lignum: Sed ostendit illi deus lignum: quod legi sic pos/
 set: Instituit eum dominus de cruce uel demonstraui illi deus crucem. Hæc est
 illa facies quā propheta regius desyderat super lilijs seu rosis: hoc hemistichio
 modulatus: Ostende faciem tuam & salui erimus. Quod si aut philosophorū Py/
 thagorica: aut hebræorū Cabalistica non displiceant: inuenietis idem: statuam:
 lignum: crucem & faciem tuam: fore: super qua Dauid clamantem audistis ad
 dominū. Cum cruce igitur & non sine cruce omnis nostra facilis operatio erit.
 Qui secus agunt: operā perdunt & in pensam: frustra laborāt: & periculo sunt
 proximi: & uanitatis suæ damna patient. Temptauerūt ergo quidā & de circū/
 euntibus iudæis exorcistis: inuocare super eos qui habebant spiritus malos: no/
 men domini ih̄su dicentes: Adiuro uos per ih̄sum quem Paulus prædicat. Re/
 spondens autē spiritus nequam dixit eis: ih̄sum noui & Paulū scio: uos autē qui
 estis? Et insiliens homo in eos in quo erat dæmoniū pessimū: & dominat⁹ am/
 borū inualuit cōtra eos: ita ut nudi & uulnerati effugerent de domo illa. Hæc in
 libro secūdo Lucæ scripta sunt. Proinde nō seruantes modū crucis: & legem fi/
 delibus consciam: nihil admiratione sed pœna dignū operabunt. Verbum nāq;
 uel ratio crucis perditis quidem stulticia est: Saluatis autē: id est nobis dei uir/
 tus est. Quale uero sit hoc ipsum uerbum crucis: & quæ sit illa ratio: doctissimi
 uiri: hoc grande uel poti⁹ maximū ē uerbi mirifici & secretissimū mystēriū. Cui⁹
 Areopagita Dionysius in Ecclesiastica hierarchia paucis meminit. Quæ cū deceat
 arcana scilicet uel amēta & secretissima symbola nō in aurā spargere: sed magis
 in aurem susurrare: Accedas uelim propi⁹: Sidoni: ut te afflatu inspirē: Tene.
 Et ille: Teneo inquit. Tū CAPNION: Sile: cela: occulta: tege: tace: mulla. Et
 tu BARVCHIA: præbe aurē quoq; nihilomin⁹. Accepistin recte: At ille: Ego
 quidē belle fatis. Et tibi quoq; CAPNION: ueto ait in uulgus prodere. Nam
 quicquid hoc modo petieritis: fiet uobis. Nūc igit abibo. Valete bona ualitudi/
 ne: & uerbum mirificū perq; diuinitē colite.

Multa de rō mta

IOANNIS REVCHLIN PHORCENSIS CAPNION VEL DE
 VERBO MIRIFICO LIBER. TER TIVS FINIT FOELICITER.

Quidquid dicitur dicitur plurimum argum

LANDES-
UND STADT-
BIBLIOTHEK
DUSS. DORF

VERBO MATHIO LIBER TERTIVS CAPITVL VLTIVS
IOHANNES REVGHT MATHIORENSIS CAPITVL VLTIVS

